

Försvär och beredskap mot sårbarhet – budget för år 2003

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i budgetpropositionen till *anslag, bemyndiganden, investeringsplaner, avgiftsuttag, låneramar och krediter* inom utgiftsområde 6 Försvär samt beredskap mot sårbarhet för år 2003. Sammanlagt föreslås anslag inom utgiftsområdet på 44,7 miljarder kronor varav ca 43,5 miljarder kronor inom *politikområdet Totalförsvär*. I anslaget till Försvarsmakten har för närvarande beräknats ca 1,2 miljarder kronor för fredsfrämjande truppinsatser.

Till det nya *politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar* anvisas ca 1,2 miljarder kronor.

Utskottet förutsätter att redovisningen av förmågan inom bl.a. *elförsörjnings- och telekommunikationsområdet* även fortsättningsvis kommer att kunna följas upp årligen av riksdagen.

I betänkandet behandlas även vissa organisationsfrågor som rör Försvarsmakten. En ny enhet benämnd *Livgardet* organiseras tidigast den 1 januari 2004. Den består av dels det nuvarande Livgardet, dels Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet (Swedint). Swedint omlokaliseras i samband härmed från Södertälje till Upplands-Bro.

Vidare tillstyrker utskottet att *Operativa insatsledningen* – som är en särskild organisationsenhet på central nivå i Försvarsmakten – inordnas som en del i Försvarsmaktens högkvarter.

Riksdagen har vid flera tillfällen behandlat frågor som rör *Muskö örlogsvarv* i Haninge. Enligt nu gällande inriktning skall örlogsvarvet överföras i första hand till civil industri. Detta har visat sig svårt att förverkliga. Mot den bakgrunden anser regeringen att inriktningen bör ändras så att så länge en överföring av verksamheten vid Muskö örlogsvarv inte kan ske till privatägd industri, så skall denna verksamhet fortsatt bedrivas i Försvarsmaktens regi. Utskottet tillstyrker den förändrade inriktningen för varvet.

Till betänkandet har fogats *14 reservationer* och *5 särskilda yttranden* av Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Omfattning av utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet	9
Politikområdet Totalförsvar	9
Politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.....	10
Utskottets överväganden	11
Det militära försvaret	11
Utgiftsutvecklingen	11
Resultatbedömning.....	12
Inriktning.....	38
Inriktning av utbildning, planering m.m.....	38
Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.....	66
Insatser	69
Försvarsunderrättelsetjänst.....	74
Det civila försvaret.....	76
Omfattning, mål och utgiftsutveckling.....	76
Resultatbedömning.....	77
Inriktning.....	78
Budgetförslag för politikområdet Totalförsvar.....	83
Beredskapskredit för totalförsvaret	83
Anslagen inom politikområdet Totalförsvar.....	84
Anslag 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande uppgifter	85
Anslag 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	89
Anslag 6:3 Krisberedskapsmyndigheten	95
Anslag 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar.....	96
Anslag 6:5 Civilt försvar	97
Försvarets materielverk	101
Anslag 6:6 Totalförsvarets pliktverk	102
Anslag 6:7 Försvarshögskolan	104
Anslag 6:8 Försvarets radioanstalt	105
Anslag 6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut.....	106
Anslag 6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer	107
Anslag 6:11 Nämnder m.m.	108
Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	109
Omfattning, utgiftsutveckling, mål, inriktning m.m.....	110
Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar	113

Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor	118
Budgetförslag för politikområdet Skydd och beredskap mot	
olyckor och svåra påfrestningar	121
Anslag 7:1 Kustbevakningen	121
Anslag 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra	
olyckor	125
Anslag 7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.	126
Anslag 7:4 Samhällets skydd mot olyckor.....	127
Anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och beredskap mot sårbarhet	
för år 2003	129
Reservationer	132
1. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003	
(punkt 1) (fp)	132
2. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003	
(punkt 1) (kd).....	133
3. Förändrad anslagsstruktur (punkt 2) (m)	133
4. Förändrad anslagsstruktur (punkt 2) (fp)	134
5. Förändrad anslagsstruktur (punkt 2) (kd)	135
6. Inriktning för utbildning, planering m.m. (punkt 6) (m).....	135
7. Inriktning för utbildning, planering m.m. (punkt 6) (kd).....	136
8. Operativa insatsledningen (punkt 8) (v)	137
9. Helikopterverksamheten på Säve (punkt 10) (v)	139
10. Minröjning (punkt 12) (fp)	140
11. Minröjning (punkt 12) (v).....	141
12. Minröjning (punkt 12) (mp).....	142
13. Inriktning för materiell, anläggningar samt forskning och	
utveckling (punkt 13) (v, mp).....	143
14. Inriktningen för insatser (punkt 14) (m)	144
Särskilda yttranden	145
1. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003	
(punkt 1) (m)	145
2. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003	
(punkt 1) (v).....	147
3. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003	
(punkt 1) (mp).....	148
4. Helikopterverksamheten på Säve (punkt 10) (fp)	148
5. Vissa ersättningar till totalförsvarspliktiga (punkt 15) (v)	149
Bilaga 1	
Förteckning över behandlade förslag.....	150
Propositionen.....	150
Motioner från allmänna motionstiden.....	152
Bilaga 2	
Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 6.....	158

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003

- a) Riksdagen beslutar om anslag inom utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet* för budgetåret 2003 i enlighet med vad utskottet föreslår (bilaga 2). Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 18 och avslår motionerna 2002/03:Fi232 yrkande 12, 2002/03:Fö240 yrkandena 8 och 9, 2002/03:Fö255 och 2002/03:Fö263 yrkandena 3–6.
- b) Riksdagen bemyndigar regeringen att 2003 utnyttja en *kredit* på högst 40 000 000 000 kr i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 1.
- c) Riksdagen godkänner regeringens förslag till *investeringsplan för Försvarsmakten* för perioden 2003–2005. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 5 samt avslår motion 2002/03:Fö263 yrkande 7.
- d) Riksdagen godkänner regeringens förslag till *investeringsplan för Civilt försvar* för perioden 2003–2005. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 7.
- e) Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2003 låta *Statens räddningsverk* disponera en låneram i Riksgäldskontoret för *beredskapsinvesteringar* på högst 660 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 9.
- f) Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2003 låta *Socialstyrelsen* disponera en låneram i Riksgäldskontoret för *beredskapsinvesteringar* på högst 200 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 10.
- g) Riksdagen fastställer avgiftsuttaget för *teleberedskapsavgiften* till högst 100 000 000 kr under 2003. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 11.
- h) Riksdagen fastställer avgiftsuttaget för *elberedskapsavgiften* till högst 250 000 000 kr under 2003. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 12.
- i) Riksdagen bemyndigar regeringen att 2003 låta *Försvarets materielverk* disponera en *kredit* i Riksgäldskontoret på högst 21 500 000 000 kr för att tillgodose behovet av rörelsekapital. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 13.
- j) Riksdagen godkänner regeringens förslag till *investeringsplan för Försvarets materielverk* för perioden 2003–2005. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 14.
- k) Riksdagen godkänner regeringens förslag till *investeringsplan för Kustbevakningen* för perioden 2003–2005. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 15.

- l) Riksdagen godkänner regeringens förslag till *investeringsplan för Statens räddningsverk*, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2003–2005. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 17.

Reservation 1 (fp)

Reservation 2 (kd)

2. Förändrad anslagsstruktur

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fö240 yrkande 5, 2002/03:Fö254 yrkande 15 och 2002/03:Fö263 yrkande 2.

Reservation 3 (m)

Reservation 4 (fp)

Reservation 5 (kd)

3. Bemyndigande i fråga om ramanslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* besluta om beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 71 600 000 000 kr efter 2003. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 6.

4. Bemyndigande i fråga om ramanslaget 6:5 Civilt försvar

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 6:5 *Civilt försvar* godkänna avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder och åtgärder för att motstå svåra påfrestningar på samhället i fred, som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 405 000 000 kr efter 2003. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 8.

5. Bemyndigande i fråga om ramanslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 7:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 15 000 000 kr efter 2003. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 16.

6. Inriktning för utbildning, planering m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fö215 yrkande 1, 2002/03:Fö254 yrkandena 6 och 7 och 11–13 samt 2002/03:Fö260 yrkandena 5, 6 och 7.

Reservation 6 (m)

Reservation 7 (kd)

7. Livgardet och Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet

Riksdagen godkänner förslaget att lägga ned Livgardet och Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet samt att inrätta Livgardet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 2.

8. Operativa insatsledningen

Riksdagen godkänner förslaget att lägga ned organisationsenheten Operativa insatsledningen samt att avslå motion 2002/03:Fö215 yrkande 5. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 3.

Reservation 8 (v)

9. Muskö örlogsvarv

Riksdagen godkänner förslaget till inriktning för verksamheten vid Muskö örlogsvarv samt att avslå motion 2002/03:Fö246 (s). Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 4.

10. Helikopterverksamheten på Säve

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fö211, 2002/03:Fö215 yrkande 4 och 2002/03:Fö232.

Reservation 9 (v)

11. Flygskolan

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fö220.

12. Minröjning

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fö215 yrkande 3, 2002/03:Fö241 yrkandena 1, 2 och 4 samt 2002/03:Fö271 yrkandena 2 och 5–9.

Reservation 10 (fp)

Reservation 11 (v)

Reservation 12 (mp)

13. Inriktning för materiell, anläggningar samt forskning och utveckling

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fö215 yrkande 2.

Reservation 13 (v, mp)

14. Inriktningen för insatser

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fö260 yrkande 9.

Reservation 14 (m)

15. Vissa ersättningar till totalförsvarspliktiga

Riksdagen avslår motion 2002/03:Fö215 yrkandena 6, 7 och 8.

16. Skogsbrandbevakning

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fö237, 2002/03:Fö239 och 2002/03:Fö249.

Stockholm den 26 november 2002

På försvarsutskottets vägnar

Eskil Erlandsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Eskil Erlandsson (c), Tone Tingsgård (s), Gunnar Hökmark (m), Ola Rask (s), Michael Hagberg (s), Erling Wälivaara (kd), Berit Jóhannesson (v), Berndt Sköldestig (s), Rolf Gunnarsson (m), Britt-Marie Lindkvist (s), Heli Berg (fp), Karin Enström (m), Peter Jonsson (s), Lars Ångström (mp), Marie Nordén (s) och Runar Patriksson (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i detta betänkande budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1) utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet – jämte tillhörande motioner som väckts under allmänna motionstiden under 2002/03 års riksmöte.

Utskottet har som ett led i sin beredning fått en föredragning av företrädare för Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) om materielplaneringen inom det militära försvaret. Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) har kompletterat budgetpropositionen med två promemorior, dels om investeringsplanen för Försvarsmakten, dels om de för år 2003 beräknade utgifterna för fredsfrämjande truppinsatser.

Omfattning av utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Från och med 2003 ändras namnet på utgiftsområde 6 till Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Med detta ändras också verksamhetsstrukturen för de politikområden som finansieras från utgiftsområdet. Utgiftsområdet omfattar politikområdet *Totalförsvar* respektive politikområdet *Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar*.

Politikområdet Totalförsvar

Riksdagen har genom lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap definierat totalförsvar som verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Under högsta beredskap är totalförsvar all samhällsverksamhet som då skall bedrivas. Totalförsvar avser således en verksamhet och inte en organisation. Med totalförsvarets resurser avses alla de resurser som finns för totalförsvarets verksamhet. Namnet på politikområdet Försvarspolitik har i propositionen Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158, bet. 2001/02:FöU10, rskr. 2001/02:261) ändrats till Totalförsvar. Politikområdet omfattar planering, förberedelser och utnyttjande av totalförsvarets resurser för att uppnå de av riksdagen angivna målen samt att på andra sätt stödja svensk säkerhetspolitik. Totalförsvaret omfattar verksamhetsområdena Det militära försvaret och Det civila försvaret.

Politikområdet Totalförsvaret består av

- verksamhetsområdet Det militära försvaret och
- verksamhetsområdet Det civila försvaret.

Politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar

Från den 1 juli 2002 finns ett nytt politikområde som omfattar beredskap och förmåga vid olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred, Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Inom politikområdet bedrivs verksamhet som omfattar beredskapen för vissa normala fredstida olyckor liksom extrema fredstida störningar och olyckor med omfattande konsekvenser som t.ex. epidemier och allvarliga smittsamma djursjukdomar, översvämningar samt allvarliga störningar i elförsörjningen eller telekommunikationerna.

Verksamheten inom politikområdet skall omfatta den verksamhet som bedrivs inom politikområdet Skydd mot olyckor. Med olyckor menas både olyckor som människan vållat och olyckor som naturolyckor där skador kan förorsakas på människa, på egendom eller i miljö. Det omfattar räddningstjänst, olycks- och skadeförebyggande verksamhet samt åtgärder vid olyckor enligt räddningstjänstlagen (1986:1102), lagen (1982:821) om transport av farligt gods, lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor och lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor samt ett antal författningar inom sjösäkerhetsområdet. Politikområdet omfattar även åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor.

Statens räddningsverk lämnar under vissa villkor ersättning till kommuner och statliga myndigheter för vidtagna åtgärder och uppkomna merkostnader vid genomförda räddningsinsatser. Myndigheter inom det sjätte utgiftsområdet som bedriver verksamhet med stöd av nämnda författningar är Statens räddningsverk och Kustbevakningen. Inom politikområdet skall vidare tillräcklig förebyggande verksamhet bedrivas och tillräcklig krishanteringsförmåga åstadkommas i händelse av att en svår påfrestning på samhället i fred inträffar. Genom att höja förmågan inför fredstida extrema situationer ökas också grundförmågan att motstå ett väpnat angrepp och en god grund skapas för de åtgärder som eventuellt kan behöva genomföras. Verksamhet bedrivs inom de samverkansområden som beskrivs under verksamhetsområdet Det civila försvaret.

Politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar omfattar

- verksamhetsområdet Svåra påfrestningar och
- verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

Utskottets överväganden

Det militära försvaret

Utgiftsutvecklingen

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen (s. 18) anført om utgiftsutvecklingen för det militära försvaret.

Propositionen

Regeringen anför att de sammantagna utgifterna för Försvarsmakten för 2001 understeg tilldelade medel med 2 282 miljoner kronor. Av detta anslagssparande hänförs 61 miljoner kronor till anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m., 209 miljoner kronor till anslaget 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser och 2 012 miljoner kronor till anslaget 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.

Underutnyttjandet på anslaget 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling beror, enligt Försvarsmakten, främst på de begränsningar i materielbeställningar som har gällt för åren 1998 och 1999 samt på att verksamheten i Försvarsmakten getts en ny inriktning. Vidare har beslutet om ändrad lokalisering för Operativa insatsledningen bidragit till underutnyttjandet av anslagsmedel.

Riksdagen har på tilläggsbudget till statsbudgeten för 2001 beslutat att överföra 704 respektive 300 miljoner kronor från anslaget 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling till anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. Syftet med detta var att komma till rätta med obalansen mellan anslagen 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. och 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling samt att möjliggöra att Försvarsmaktens ekonomi och verksamhet skulle vara i balans inför 2002.

Försvarsmakten har under hösten 2001, tillsammans med Ekonomistyrningsverket, tagit fram ett åtgärds paket för att åtgärda ett antal strukturella ekonomiska problem. Försvarsmakten skall bl.a. förbättra den interna ekonomistyrningen i myndigheten. Åtgärder har inletts för att inte behöva utnyttja anslagskrediten för 2001, vilket har inneburit en ambitionssänkning inom förbandsverksamheten. Detta har bl.a. lett till att viss övnings- och utbildningsverksamhet har ställts in. Regeringen beräknar att utgifterna för Försvarsmakten kommer att uppgå till 40 961 miljoner kronor under 2002.

Resultatbedömning

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen (s. 18–48) har anført om resultatbedömning för det militära försvaret. Redovisningen utgör ett sammandrag. För en fullständig redovisning hänvisas till propositionen.

Propositionen

Bedömning av operativ förmåga

Vid bedömningen av den förmåga som Försvarsmaktens verksamhet under 2001 har resulterat i tillämpar regeringen följande bedömningsgrunder:

- God: Resurser (kapaciteten) motsvarar eller överstiger behovet. Uppgifterna kan lösas.
- Godtagbar: Brister och störningar nedsätter handlingsfriheten och förmågan. Uppgifterna kan dock i huvudsak lösas.
- Icke godtagbar: Det finns svåra brister. Uppgifterna kan inte lösas.

Förmågan till försvar mot väpnat angrepp

Förmågan att lösa uppgiften försvar mot väpnat angrepp i nuvarande omvärldsläge bedöms vara godtagbar.

Försvarsmaktens planering förutsätter att tillräcklig säkerhetspolitisk förvarning erhålls och att successiva anpassningsåtgärder vidtas om hot om väpnat angrepp skulle uppstå.

Den låga nivån på utbildnings- och övningsverksamheten under 2001 begränsar möjligheterna att med angivna tidsförhållanden uppfylla krav enligt fastställda s.k. förbandsmålsättningar. Kompetensen, främst bland yngre befäl, att leda och utbilda i förband riskerar att urholkas. Denna kompetens är grunden för att kunna genomföra väpnad strid.

Förmågan att hävda vår territoriella integritet

Förmågan bedöms vara godtagbar. Avsaknaden av ett för Försvarsmakten gemensamt operativt lednings- och övervakningssystem medför dock begränsningar.

Förmågan att bidra till fred och säkerhet i omvärlden

Förmågan bedöms vara godtagbar. Brister finns fortfarande avseende ammunitions- och minröjningsförmågan.

Förmågan att stärka det svenska samhället

Förmågan bedöms vara god. Försvarsmakten har stora resurser som är lämpliga för att vid behov användas för att stödja samhället i samband med räddningsoperationer och annat slags stöd.

Förmåga till anpassning

Försvarsmakten bedömer att förmågan till anpassning och att på kort sikt kunna utveckla förmåga att möta insatser av fjärrstridsmedel och begränsade luftrörliga styrkor är godtagbar.

Försvarsmaktens förmåga att på medellång sikt, efter beslut om anpassningsåtgärder, kunna utveckla förmåga att möta mer omfattande militära operationer bedöms sammantaget som godtagbar. På grund av vissa brister i den operativa och territoriella planläggningen mot väpnat angrepp och häv-

dande av den territoriella integriteten inom femårsperspektivet föreligger osäkerheter i bedömningen.

Försvarsmaktens samlade operativa förmåga

Den operativa förmågan att möta mer omfattande militära operationer är beroende av successiva anpassningsåtgärder. Det är av stor vikt att rimlig förvarning kan skapas så att nödvändiga beredskapsåtgärder kan vidtas. Den operativa förmågan är vidare beroende av att såväl personal som insatsförband kontinuerligt övas och utvecklas. Sammantaget bedömer Försvarsmakten att förmågan att lösa de av statsmakterna ställda uppgifterna är godtagbar.

Regeringens bedömning

Mot bakgrund av rådande säkerhetspolitiska läge bedömer regeringen att den operativa förmågan i olika avseenden är *godtagbar*. Regeringen vill dock understryka vikten av att riksdagens beslut 2000 och 2001 om inriktningen av det militära försvaret genomförs skyndsamt. För att aktivt följa upp det omfattande förändringsarbetet inom Försvarsmakten har chefen för Försvarsdepartementet beslutat att inrätta ett *projekt inom Regeringskansliet för uppföljning av försvarsreformen*. De områden som omfattas är bl.a. tillståndet i och utvecklingen av insatsorganisationen, beredskapssättning och insatsförmåga, anpassningsfrågor, utvecklingen mot det s.k. nätverksbaserade försvaret, omstruktureringen i grundorganisationen, Försvarsmaktens övnings- och utbildningssystem, utvecklingen av internationell förmåga, avveckling av materiel, utveckling av materiell kvalitet inom stridskrafterna samt införande av ett nytt personalförsörjningssystem. Uppföljningsaktiviteterna skall bl.a. kunna utgöra en del av underlaget inför nästa försvarsbeslut.

Utbildning, planering m.m.

Lednings- och underhållsförband

Lednings- och underhållsförbanden har under 2001 bl.a. bestått av Högkvarteret, Operativa insatsledningen (OPIL), och underhållsregementena. Under 2001 har OPIL fortsatt utvecklingen av operativ ledningsförmåga, nationellt och internationellt, samt lett insatser inom ramen för hävdande av territoriell integritet.

Underhållsförbandens verksamhet har inriktats mot omförrädsställning och materielavveckling. Förberedelserna för övergången till den nya organisationsenheten Försvarsmaktens logistik har slutförts.

Mot bakgrund av den under året bedrivna verksamheten anser regeringen att kompetensen att leda och genomföra väpnad strid samt att logistiskt understödja denna i vissa avseenden har utvecklats. Främst avser detta situationer där Försvarsmakten skall kunna möta begränsade angrepp, vidta skyddsåtgärder, ingripa mot kränkningar av territoriet, lämna stöd till samhället samt upptäcka och avvisa säkerhetshot. Vidare har ledning av utlandsstyrkan samt planeringen av insatsen i Afghanistan gett positiva effekter avseende för-

mågan att planera och genomföra fredsbevarande och fredsframtvigande internationella insatser. Regeringen konstaterar att lednings- och underhållsförbanden utvecklats i positiv riktning på taktisk nivå, men att kompetensen att leda operativt sammansatta förband endast utvecklats i begränsad omfattning. Mot bakgrund av det gynnsamma säkerhetspolitiska läget i vårt närområde och de erfarenheter som bl.a. erhållits från insatsen i Afghanistan *bedömer dock regeringen läget inom lednings- och underhållsförbanden som godtagbart.*

Regeringen redogör för arbetet med att *utveckla Försvarsmaktens centrala ledning.* Regeringen hänvisar till att den i proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av Totalförsvaret redovisat sin syn på ledningsfrågorna inom det militära försvaret. I det sammanhanget pekade bl.a. regeringen på behovet att förbättra avvägningsfunktionen inom Högkvarteret samt att utveckla och förstärka planerings- och uppföljningsprocesserna. Regeringen pekar på att försvarsutskottet har behandlat (bet. 2001/02:FöU2) vad regeringen har anfört i dessa delar och därvid inte haft någon erinran.

Regeringen anför att den kommer att hålla riksdagen informerad i frågan.

Arméstridskrafter

Under 2001 har bl.a. följande förband ingått i arméstridskrafterna: en divisionsstab (ingår i Operativa insatsledningen) med stabsbataljon, en artilleriregimentsstab med artilleriledningskompani, en fallskärmsjägarbataljon, två luftvärnsbataljoner med robot 77/97, en divisionsluftvärnsbataljon med robot 90/70, tre divisionsingenjörbataljoner, fyra militärdistriktsstaber, två norrlandsjägarbataljoner, sex brigadledning med ledningskompanier, sexton mekaniserade bataljoner, fyra haubitsbataljoner, fyra brigadluftvärnsbataljoner med robot 90/70 samt sex stadsskyttebataljoner.

I samband med de åtgärder Försvarsmakten vidtog under 2001 för att komma till rätta med den ekonomiska obalansen inom framför allt anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. fick flera förband sänka ambitionen vad avser grundutbildning av totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt. Åtgärderna inom förbandsverksamheten blev kännbara för den åldersklass av totalförsvarspliktiga som grundutbildas inom arméstridskrafterna 2001/02.

Enligt Försvarsmakten har slutövningarna med armébrigadförband (Snöstorm och Vårbris) genomförts med gott resultat. Det har medfört att delar av insatsbataljonerna har kunnat samtränas och en ökad förmåga att lösa huvuduppgifterna har därmed erhållits. I övningen Snöstorm har huvuddelen av arméns förband deltagit. Förbanden har utvecklat sin förmåga att uppträda i subarktisk miljö.

Inom de nationella skyddsstyrkorna har utvecklingen av militärdistriktsstaber med militärdistriktsgrupper fortsatt. Militärdistrikten har under året samordnat och lett stöd till samhället, bl.a. i samband med eftersökning av försvunna personer, bränder, översvämningar och kemikalieolyckor. Varje militärdistrikt har vidare inventerat och sammanställt sådana militära resurser

som är gripbara över tiden och lämpliga att använda i de situationer där regeringen angett att samhället skall ha en särskilt god beredskap.

Enligt Försvarsmakten håller utbildningen på kompaninivå en hög standard, även vid en internationell jämförelse. Försvarsmakten anför dock att det är viktigt att, inom ramen för försvarsreformens genomförande, säkerställa att övningsverksamheten fortsätter som planerat för att utveckla officerarnas förmåga att leda förband på en högre nivå (bataljonsnivå och uppåt).

Planeringen för att upprätta förband som anmälts till internationella styrkeregister har genomförts under året samt förberedelser inför det svenska deltagandet i övningen Strong Resolve i Polen. Detta har förbättrat förmågan att genomföra fredsbevarande och fredsframtvingande operationer samt förmågan att i samverkan med andra länder planera och genomföra internationella övningar.

Under året har *flera viktiga materielsystem tillförts arméstridskrafterna.*

Antalet *hemvärnsmän* har minskat från ca 69 000 år 2000 till drygt 64 000 år 2001. Flertalet avgångar beror på att Försvarsmakten har sagt upp kontraktet för personal som inte tjänstgjort under det senaste året. Under 2001 rekryterades ungefär 3 000 nya hemvärnsmän, varav ca 60 kvinnor. Av de nyrekryterade är ca 75 % under 35 år, vilket innebär en fortsatt förnying av hemvärnet. Minskningen i hemvärnets totala numerär medför, enligt Försvarsmaktens bedömning, att något färre hemvärnsbataljoner kommer att kunna ingå i de nationella skyddsstyrkorna än vad som tidigare redovisats.

Regeringen anser att verksamheten inom arméstridskrafterna har bidragit till att förmågan att möta begränsade insatser har ökat jämfört med föregående år. Till viss del har även förmågan att möta och ingripa mot kränkningar av vårt territorium förbättrats. Verksamheten har också i hög grad bidragit till ökad förmåga att i samverkan med andra nationer planera och genomföra fredsbevarande operationer med markförband samt att i samverkan med andra nationer planera, genomföra och delta i internationell övningsverksamhet.

Även om Försvarsmaktens verksamhet gett ett gott resultat på kompaninivå, anser regeringen att det fortfarande finns brister i samträning av förband på bataljonsnivå och uppåt. Det innebär också att det finns brister i officerarnas kompetens att leda högre förband. Det krävs en successiv ambitionsökning inom övningsverksamheten för att öka denna kompetens. Den uppföljning av försvarsbeslutet som sker i Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) uppmärksammar bl.a. detta.

Regeringen bedömer, mot bakgrund av de relativt begränsade krav som ställs på arméstridskrafterna i det korta perspektivet, att läget inom arméstridskrafterna är godtagbart.

Marinstridskrafter

Inom marinstridskrafternas lednings- och underhållsförband har under 2001 bl.a. ingått en underhållsbataljon, ett underhållskompani samt signalspaningsfartyget Orion. Inom stridsfartygsförbanden har huvudsakligen ingått två ytstridsflottiljer, en minkrigsflottilj och en ubåtsflottilj. Inom kustförsvarsför-

banden har under 2001 bl.a. ingått en amfibiebrigadledning med brigadkompanier och tre amfibiebataljoner.

Regeringen bedömer att de organisatoriska förändringar som riksdagen beslutade våren 2000 i allt väsentligt har genomförts vid marinstridskrafterna, att de kvantitativa målen för insatsorganisationen har uppnåtts och att utvecklingen av de marina förbandstyperna i de nationella skyddsstyrkorna fortgår enligt planering.

För 2001 inriktades marinstridskrafterna bl.a. mot att tidigt kunna hävda territoriell integritet och att kunna stödja svenska intressen i närområdet, genom exempelvis fortsatt medverkan i det vidgade Östersjösamarbetet.

Förbandsutbildningen i högre förband inriktades mot förmåga att verka inom ramen för operativt samordnade insatser samt mot att förbanden utvecklas mot en hög operativ rörlighet.

Försvarsmakten har, som en konsekvens av att den planerade verksamheten skulle komma i balans med de ekonomiska resurserna, redovisat att förbandsverksamhetens omfattning vid marinstridskrafterna har reducerats kraftigt och att internationell övningsverksamhet och systemverifiering har prioriterats. Besparingar har också skett i planerat underhåll av materiel. Målen för marinstridskrafternas grundutbildning har varit satta till den lägsta godtagbara nivån.

Inom ramen för det vidgade Östersjösamarbetet har minröjningsstyrkan avsedd för internationella insatser röjt minor i estniska farvatten.

Regeringen konstaterar att de av Försvarsmakten av ekonomiska skäl reviderade utbildningsmålen har uppnåtts. Vidare konstaterar regeringen att Försvarsmakten har redovisat att internationaliseringen av marinstridskrafterna fortgår i enlighet med beslutad inriktning.

Försvarsmakten har senarelagt delar av *materielanskaffningen*. Splitter-skyddad stridsbåt har levererats. Korvetter av Stockholmsklass, ubåt av Västergötlandsklass och minfartyget Carlskrona halvtidsmodificeras. Utvecklingen har fortgått av det luftberoende ubåtsmaskineriet och det nordiska ubåtsprojektet Viking. Den första korvetten av Visbyklass har genomfört provturer med gott resultat.

Sammanfattningsvis konstaterar regeringen att omställningsarbetet av förbanden inneburit en tillfällig nedgång i förbandens förmåga och kompetens och att det följaktligen förekommer brister inom marinstridskrafterna. Mot bakgrund av rådande omvärldsläge *bedömer dock regeringen att tillståndet inom marinstridskrafterna är godtagbart.*

Flygstridskrafter

I flygstridskrafterna har under 2001 bl.a. följande förband ingått: tre stridslednings- och luftbevakningsbataljoner, en radarflyggrupp FSR 890, åtta flygbasbataljoner (flygbasbataljon 04, under uppbyggnad), fyra divisioner JAS 39 Gripen, tre divisioner JA 37 Viggen, en division AJS 37 Viggen, fyra centrala transportflygdivisioner och två regionala transportflygdivisioner.

Inom ramen för ombeväpningen till Gripen-systemet har sex JA 37-divisioner börjat avvecklas under 2001.

Inom JAS 39 Gripen-förbanden har tyngdpunkten i verksamheten legat på fortsatt omskolning av piloter till Gripen-systemet. Ytterligare en Gripendivision har krigsorganiserats. Flygtidsproduktionen inom Gripenförbanden har kunnat utökas. Leveranserna av Gripenflygplan har fortsatt. Under 2001 tillfördes Försvarsmakten 17 nya flygplan. Totalt disponerar Försvarsmakten 120 Gripenflygplan den 1 september 2002.

Snabbinsatsstyrkan Swedish Airforce Rapid Reaction Force (SWAFRAP) AJS 37, den grundläggande flygutbildningen samt utbildningen av piloter för Österrike har prioriterats. Flygutbildningen för JA 37-personal har minskat bl.a. på grund av de ekonomiska åtstramningarna. JA 37-förbanden har upprätthållit jaktincidentberedskap och AJS 37-förbandet spaningsberedskap. Inom ramen för uppgiften att hävda den territoriella integriteten har jaktincidentberedskapen genomfört ett antal insatser. I fråga om internationalisering har utbildningen av snabbinsatsstyrkan med AJS 37 fortsatt.

Transportflygförbandens verksamhet har i stor utsträckning bestått av beställda transportflygningar. I fråga om internationell verksamhet har snabbinsatsstyrkan SWAFRAP C 130 Hercules vidmakthållits.

Anskaffningen av spaningskapsel för Gripen har inletts. Vidare har införandet av radarjaktrobot Rb 99 på JA 37-systemet slutförts. För Tp 84-systemet har en livstidsförlängning förberetts. Exportstödssatsningarna, främst för JAS 39 Gripen-systemet, har fortsatt under 2001 och 2002.

Av besparingsskäl har övningsverksamheten för flygstridskrafternas förband fått reduceras under 2001. Av samma skäl har också antalet flygtimmar per pilot fått reduceras betydligt. Endast elever och piloter inom snabbinsatsstyrkan AJS 37 har kunnat tilldelas normal flygtid.

Verksamheten under 2001 har enligt regeringens bedömning inneburit följande i förmågehänseende: Flygstridskrafternas lednings- och underhållsförband har kunnat vidmakthålla en godtagbar förmåga. Av flygförbanden bedöms även JAS 39 Gripen-förbanden ha en godtagbar förmåga.

AJS 37-förbandet har vidmakthållit en godtagbar förmåga.

Under ett antal år har det varit *brist på personal* inom vissa kategorier inom flygstridskrafterna nämligen piloter, tekniker och flygstridsledare. För piloterna har Försvarsmakten utarbetat ett åtgärds paket med bl.a. ett nytt lönesystem, fler och större övningar samt ökad flygtidstilldelning. Under 2001 har, som regeringen nyss redovisat, såväl övningsverksamheten som flygtidstilldelningen fått reduceras. Detta har, redovisar Försvarsmakten, ökat risken för att de militära piloterna lämnar Försvarsmakten för t.ex. civilflyget.

På teknikersidan har Försvarsmakten inlett en samverkan med arbetsförmedlingen och samarbete med gymnasieskolan om utbildning och rekrytering av civila tekniker. Vidare har Försvarsmakten sett över teknikernas löneläge efter examen. Åtgärderna har lett till att situationen har förbättrats något för Försvarsmakten.

Regeringen anser att verksamhetsbegränsningarna under 2001 har påverkat flygstridskrafterna. Begränsningen i piloternas antal flygtimmar har sålunda påverkat förbandens förmåga och de enskilda piloternas vilja att stanna kvar inom Försvarsmakten. Regeringen bedömer dock att de hittillsvarande effekterna kan hanteras av Försvarsmakten. Samtidigt understryker regeringen att konsekvenserna kan bli betydligt allvarigare om verksamheten fortsätter att bedrivas på samma begränsade nivå som under 2001. Regeringen bedömer vidare att det för närvarande finns godtagbara möjligheter att på förhållandevis kort tid höja flygförbandens förmåga till nödvändig nivå. Det är enligt regeringen viktigt att utbildnings- och övningsverksamheten successivt återgår till en normal nivå. Detta måste inledas redan under innevarande år. En fortsatt flygtidstilldelning på 2001 års mycket låga nivå skulle riskera att få långsiktigt allvarliga konsekvenser för stridsflygförbanden genom försämrad förmåga, försenad ombeväpning till Gripen-systemet och risk för pilotavgångar. Det kan också få negativa konsekvenser för exportstödet.

Regeringen bedömer, bl.a. på grund av att de krav som ställs på flygstridskrafterna i det korta perspektivet är relativt begränsade, att läget inom flygstridskrafterna är godtagbart.

Helikopterförband

I helikopterförbanden har under 2001 ingått följande förband: två helikopterbataljoner, varav en med markoperativ huvudinriktning och en med sjöoperativ huvudinriktning. Båda bataljonerna är under utveckling.

Helikopterförbandens verksamhet har inriktats mot att upprätthålla beredskap enligt Försvarsmaktens krav och behov – dvs. beredskap för bl.a. flygräddningen – samt beredskap enligt avtalet med Sjöfartsverket om helikopter för räddningsinsatser och enligt avtalet med Västerbottens läns landsting om helikopter för sjuktransporter. Den övriga verksamheten har av besparings-skäl fått reduceras. Helikopterförbandens flygtidsproduktion har varit begränsad. Det har förelegat brist på tekniker och på navigatörer.

För att komma till rätta med dessa problem har Försvarsmakten bl.a. omskolat personal.

Helikopterflottiljen har inte genomfört egna större övningar under 2001 utan deltagit i av Försvarsmakten anordnade övningar och i de internationella övningarna, Baltops och Barents Rescue. Detta har givit värdefulla erfarenheter.

Anskaffning av 18 medeltunga helikoptrar (helikopter 14) och 20 lätta helikoptrar (helikopter 15) har påbörjats. Helikoptrarna kommer att levereras under perioden 2002–2009.

Den militära flyginspektionen kräver en omfattande och långtgående kompetensutveckling inom helikopterförbanden. Försvarsmakten redovisar att myndigheten strävar efter att genomföra de av flyginspektionen rekommenderade åtgärderna. Inriktningen är att flygtidsuttaget skall ökas och att simulatorsutbildningen skall fortsätta.

I årsredovisningen bedömer Försvarsmakten att helikopterbataljonerna har vidmakthållit en godtagbar förmåga. Förmågan till räddningsberedskap och räddningsuppgifter bedöms vara god.

I enlighet med riksdagens beslut i december 2001 har Svea helikopterbataljon i Haninge/Berga och Östgöta helikopterbataljon i Linköping/Malmen lagts ned vid utgången av 2001 och verksamheten samordnats i Försvarsmaktens helikopterflottilj.

Regeringen pekade i budgetpropositionen för 2001 på en rad *problem inom helikopterverksamheten* (prop. 2001/02:1, utgiftsområde 6). Flera av dessa problem kvarstår. Till detta kommer att de påpekanden flyginspektionen gjorde förra året i väsentliga avseenden kvarstår. Den tilldelade flygtiden för helikopterbesättningarna är fortsatt för liten. Bland annat fick hälften av helikopterpiloterna på grund av besparingarna göra ett uppehåll i sin flygtjänst på ungefär sex månader. Läget i teknikerfrågan har blivit bättre men problemen är inte lösta. Problemen med helikopter 4-systemet kvarstår.

Regeringen konstaterar att det under ett antal år har varit brist på piloter och tekniker inom helikopterförbanden. När det gäller piloterna ser Försvarsmakten över helikopterförbandens personalramar. Myndighetens ekonomiska läge 2001 var dock sådant att även helikopterförbandens verksamhet måste begränsas. Den grundläggande flygutbildningen fick ställas in 2001. Utbildningen skall ses över under innevarande år. Försvarsmakten anger i årsredovisningen att rekryteringen av nya piloter är god.

På teknikersidan har Försvarsmakten genomfört en aktiv rekrytering och utbildning för att komma till rätta med obalansen mellan produktion och behov av flygtid. Resultatet av åtgärderna är att rekryteringen av nya tekniker är god. Däremot är benägenheten att söka tjänstledighet fortfarande stor.

Som regeringen redovisat för riksdagen i föregående budgetproposition har regeringen genom en ändring av regleringsbrevet i juli 2001 medgett att Försvarsmakten omförhandlar avtalet om helikopter i beredskap för Sjöfartsverket samt avslutar avtalet om sjuktransporter med helikopter för Västerbottens läns landsting. Försvarsmakten redovisar att beredskapen för Sjöfartsverket på Berga upphörde i januari 2001. I juni 2002 övergick ansvaret för beredskapen i Sundsvall till ett civilt företag. Från och med september i år gäller detsamma för beredskapen i Visby. Från och med september 2002 upprätthåller Försvarsmakten helikopterberedskap för Sjöfartsverket på Göteborg/Säve, Ronneby och Haninge/Berga.

Regeringen konstaterar att de nya förbanden inte kommer att vara fullt operativa förrän de nya helikoptrarna har slutlevererats omkring 2010. Dessa förändringar innebär enligt regeringen en påfrestning för helikopterverksamheten och dess personal. Regeringen anser att det mot den bakgrunden måste godtas att förbandens förmåga under en övergångstid kommer att vara begränsad.

En angelägen fråga under året har varit att utreda baseringen av de nya helikoptrarna, 18 helikopter 14 och 20 helikopter 15. Myndighetens ställningstagande väntas under hösten 2002.

Även om det förekommer brister och problem inom helikopterförbanden är kraven på förbanden begränsade med hänsyn till omvärldsläget. Mot den bakgrunden *kan enligt regeringen läget inom helikopterförbanden anses vara godtagbart.*

Utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar

I budgetpropositionen för 2001 (prop. 2001/02:1) angav regeringen att styrningen av Försvarsmaktens IT-utveckling inte längre bör göras i form av en objektsram. Den anskaffning och utveckling som hade styrts genom denna objektsram övergick därmed huvudsakligen till att styras av regeringen genom successiva beslut om utveckling och anskaffning av de tekniska delarna av det framtida ledningssystemet (Ledsyst T) med inriktning i första hand mot demonstrator 2005 och 2006 och på längre sikt mot genomförande av ett nätverksbaserat försvar.

I Regeringskansliet bereds för närvarande en hemställan från Försvarsmakten att få genomföra utveckling, studier och anskaffning när det gäller Ledsyst T fas två steg ett.

Statskontoret stöder Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) i beredningen av detta ärende. Hemställan avser åren 2003–2006. Regeringens avsikt är att successivt pröva Försvarsmaktens hemställningar om ytterligare steg i utvecklingen av Ledsyst T fram till demonstrator 2005 och 2006. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2004 informera riksdagen om genomförd verksamhet och därefter fortlöpande hålla riksdagen informerad om utvecklingen inom området.

Totalförsvarspliktig personal

Under 2001 mönstrade ca 51 000 män. Drygt 700 kvinnor anmälde intresse för antagningsprövning, varav drygt 500 inställde sig för antagningsprövning. Totalt skrevs ca 18 000 personer in för grundutbildning inom totalförsvaret.

Under 2001 skrevs 271 kvinnor in till värnplikt, vilket är 67 fler än 2000. Två skrevs in för civilplikt och tio skrevs in i utbildningsreserven.

Totalförsvarets pliktverk har genomfört en undersökning om varför kvinnor avbryter sin grundutbildning. Ett gemensamt framträdande drag för alla grupper är att de underskridanden av gällande befattningskrav som görs vid mönstring tenderar att resultera i avgångar. För att minska antalet avgångar måste större omsorg att finna rätt tjänst ägnas åt dem som tas ut för att fullgöra värnplikt, framför allt när det gäller kvinnor.

Under första halvåret 2002 antagningsprövades 334 kvinnor. Det skall jämföras med de 511 som antagningsprövades totalt för 2001. 168 skrevs in för lång grundutbildning varav 164 för värnplikt. Motsvarande för 2001 var 98 (96 för värnplikt).

Totalförsvarets pliktverk har givit Försvarshögskolan i uppdrag att följa upp och utveckla inskrivningsprovet, kartlägga resultaten av mönstrande med olika etnisk och kulturell bakgrund samt möjligheten att säkrare identifiera

olämpliga totalförsvarspliktiga vid mönstringen. Resultatet skall redovisas under 2002.

Under 2001 har Totalförsvarets pliktverk i samråd med Skolverket utrett hur totalförsvarsinformationen till elever i gymnasieskolan kan genomföras. Myndigheten uppskattar att det behövs 12 miljoner kronor under 2003 och 2004 för att förstärka totalförsvarsinformationen i gymnasieskolan. Regeringen bereder frågan vidare.

Antalet totalförsvarspliktiga i Försvarsmakten har successivt minskat de senaste åren. Under 2001 fullgjorde ca 12 600 personer grundutbildning, varav ca 270 kvinnor. Den totala andelen som avgick under grundutbildningen var ca 12 %, vilket är en minskning mot 2000 då drygt 15 % avgick. Bland kvinnorna var avgångarna drygt 13 % mot 14 % under 2000.

De utbildningsvolymerna som angivits i regleringsbrevet för 2001 har inte uppnåtts, något som förklaras av det ökande internationella engagemanget som inneburit att Försvarsmaktens produktionskapacitet i högre grad än tidigare tagits i anspråk av förband avsedda för internationella insatser.

Kostnaden för de totalförsvarspliktiga uppgick till 1 087 072 000 kr. Andelen krigsplaceringsbara efter utryckning var 95 % liksom under 2000.

Försvarsmakten har vidtagit en rad åtgärder för att minska antalet skador.

Yrkesofficerare

Vid utgången av 2001 uppgick antalet yrkesofficerare till ca 12 350. Under 2001 har ca 1 300 yrkesofficerare (under 2000 ca 1 400) lämnat sina anställningar i Försvarsmakten, vilket är ca 150 fler än planerat. Differensen beror i allt väsentligt på att avgångarna på egen begäran har varit mer omfattande än vad Försvarsmakten förutsett. Dessa avgångar består i likhet med 1999 och 2000 i hög grad av yngre och av högt utbildade yrkesofficerare. Regeringen har noterat denna trend och bejakar att Försvarsmakten de närmaste åren antar fler elever till den grundläggande yrkesofficersutbildningen än vad som tidigare redovisats. Regeringen anser att den största utmaningen som Försvarsmaktens personalförsörjningssystem har att möta är att utveckla en god rekryteringskraft. Regeringen menar att den kanske främsta metoden för Försvarsmakten att upprätthålla en stark rekryteringskraft är att vara offensiv i sin framtöning som arbetsgivare. I detta ligger att utveckla formerna för myndighetens rekrytering på ett sådant sätt att både kvinnor och män blir intresserade av att välja officersyrket.

Antalet yrkesofficerare som är tjänstlediga utan lön har under 2001 minskat till ca 700. Huvuddelen av de tjänstlediga är under 40 år. Regeringens bedömning är densamma som regeringen gjorde 1999 och 2000, dvs. att det relativt stora antalet tjänstlediga beror på den osäkerhet som funnits beträffande Försvarsmaktens långsiktiga utveckling. Regeringen menar dock att den successiva minskning av antalet tjänstlediga som kunnat observeras under de senaste åren (ca 900 under 1999 och ca 800 under 2000) tyder på att Försvarsmakten är på väg mot den långsiktiga stabilisering om 600 tjänstlediga som myndigheten redovisat i budgetunderlaget för 2003.

I likhet med 2000 har ca 350 yrkesofficerare nyanställt under 2001. Antalet motsvarar drygt 60 % av det rekryteringsbehov om ca 550 fänrikar per år som Försvarmakten långsiktigt har. Under 2002 har ca 550 elever påbörjat det första av yrkesofficersprogrammets två år och ca 530 det andra.

Regeringen bedömer att personalrörligheten inom Försvarmakten, och i synnerhet inom den centrala ledningen, på sikt behöver minskas.

Sammantaget har antalet yrkesofficerare minskat från ca 13 300 till ca 12 350 under 2001. Försvarmaktens inriktning var att antalet skulle ha minskat till ca 12 150. Regeringen bedömer att Försvarmaktens inriktning att vid utgången av 2004 ha minskat antalet yrkesofficerare till ca 11 000 kommer att kunna förverkligas. Enligt regeringen finns det anledning för Försvarmakten att noga följa de konsekvenser för kompetenstillgången och åldersstrukturen som personalreduktionen ger.

Reservofficerare

Vid utgången av 2001 uppgick antalet reservofficerare inom Försvarmakten till ca 15 800, varav ca 200 kvinnor. Under 2001 rekryterades ca 50 nya reservofficerare, varav 4 kvinnor, samtidigt som ca 400 f.d. yrkesofficerare, varav 12 kvinnor, övergick till att bli reservofficerare.

Personalkostnaderna för reservofficerarna har under året uppgått till drygt 85 miljoner kronor. Cirka 450 reservofficerare har tjänstgjort i grundorganisationen.

Sammanlagt tjänstgjorde under året ca 140 reservofficerare i utlandsstyrkan, vilket motsvarar ca 35 % av samtliga officerare i utlandsstyrkan.

I och med att det nya utbildningssystemet införs kommer reservofficerarna att få en delvis ny roll. De kommer då att under ett år obligatoriskt få tjänstgöra i grundorganisationen eller i utlandsstyrkan. Regeringen avser följa utvecklingen.

Någon aktiv rekrytering av reservofficerare till befattningar inom hemvärnet har inte bedrivits under 2001. Regeringen konstaterade emellertid i proposition 2001/02:159 att andelen reservofficerare i hemvärnet borde öka, varför regeringen avser att följa upp hur andelen reservofficerare i befälsbefattningar i hemvärnet utvecklas. Det är enligt regeringen av vikt att utvecklingen av reservofficerarsystemet fortgår.

Personskador vid tjänstgöring utomlands

Försvarmakten har följt upp all personal som tjänstgjort i utlandsstyrkan sedan 1993. Sammanlagt berör detta ca 11 500 personer. Cirka 9 900 personer har enligt Försvarmaktens bedömning inget behov av rehabiliteringsstöd. Övriga personer utreds ytterligare eller har påbörjat rehabilitering. Hittills har det ekonomiska utfallet varit ca 2,5 miljoner kronor. Omkring 1,8 miljoner kronor har utbetalats i form av statens riskgarantibelopp. Ytterligare 44 prisbasbelopp avses bli utbetalade för skador under hittillsvarande period.

Kvinnliga officerare

Regeringen hänvisar till att försvarsutskottet har begärt (bet. 2001/02:FöU7, s. 6 och 28) att regeringen skall återkomma till riksdagen med en redovisning av rekryteringsmål för andelen kvinnliga officerare i Försvarsmakten, förändringar av de fysiska baskraven och förbättringar av arbetsmiljön för kvinnor. Den följande redovisningen beskriver kortfattat de åtgärder som Försvarsmakten har vidtagit.

I strävan att undanröja formella krav som diskriminerar kvinnor har Försvarsmakten bl.a. påbörjat ett arbete med att revidera befattningskraven och att i samarbete med Totalförsvarets pliktverk modifiera de testverktyg som används. Arbetet med att se över de fysiska baskraven har resulterat i ett principiellt förslag om att ta bort dessa krav – vissa specialförband såsom jägarförband undantagna – och ersätta dem med ett träningskrav.

Därutöver har Försvarsmakten fortsatt med de tidigare satsningarna för att rekrytera kvinnor i åldersgruppen 17–22 år. Myndigheten har verkat för att marknadsföra sig som en attraktiv arbetsgivare vid mässor och genom annonsering. Dessutom har unga kvinnor fått möjligheten att genomföra ”Minilumpen” och ”Tjejmönstring”.

Försvarsmakten rekryterade sex kvinnor fler 2001 än 2000. Regeringen bedömer dock att en sådan ökning av antalet kvinnor inte är tillräcklig mot bakgrund av att 28 kvinnor under 2001 beslutade sig för att lämna officersyrket. Avgångarna ligger därmed kvar på ungefär samma nivå som under 2000 och nivåerna för de två senaste åren är ungefär dubbelt så höga som under perioden 1997–1999. Samtidigt konstaterar regeringen att Försvarsmakten påbörjat ett arbete inom flera områden för att eliminera olika former av indirekt diskriminering som har bidragit till att utesluta kvinnor från officersyrket och att dessa åtgärder inte har hunnit ge några effekter under 2001. Däremot bedömer regeringen att åtgärderna kan komma att få en stor betydelse för de kvinnor som fortsättningsvis söker sig till yrket.

Civilanställda

Antalet civilanställda (årsarbetare) i Försvarsmakten var i maj månad 2002 ca 9 000. Målbilden om ca 8 200 årsarbetare vid årsskiftet 2002/03 bedömer Försvarsmakten inte kommer att kunna nås. Prognosen för årets slut är ca 8 600 årsarbetare.

Den sjunkande genomsnittsåldern – från 48 till 45 år – är ett trendbrott i positiv bemärkelse. Den visar att Försvarsmakten vidtagit omfattande åtgärder i enlighet med vad regeringen tidigare framhållit om betydelsen av att påverka åldersstrukturen. Nyanställningar har också gett förutsättningar för att personalens kompetensprofil skall överensstämma med de krav som följer med omstruktureringen.

Projektet Kompetens i centrum, som Försvarsmakten inledde för den civilanställda personalen 1998, har fortgått och tagits väl emot i organisationen. Projektet skall utvärderas under 2002.

Personal som nyligen fullgjort värnplik

Under 2001 har Försvarsmakten anställt personal motsvarande ca 180 årsarbetare med stöd av det befälsförstärkningsavtal som sedan några år ingåtts med arbetstagarorganisationerna.

Arbetsgivarrollen

Försvarsmakten har redovisat att man gjort en medveten satsning för att stärka chefernas förutsättningar att företräda arbetsgivaren. Bland annat har för förbands- och skolchefer m.fl. klargjorts förväntningarna på rollen som arbetsgivarföreträdare. Vidare har Försvarsmakten under året fastställt ett tiopunktsprogram för personalfrågor. Direktiv har utarbetats till staber och förbandsledning. Avsevärda avtalsförändringar har genomförts under året. De flesta fasta och en del rörliga tillägg som inte är arbetstidsberoende har tagits bort. Av ett trettiotal tillägg återstår endast ett fast dyktillägg och tre rörliga, nämligen flygriskillägg, tillfälligt hoptillägg och ammunitionsröjningstillägg. Övriga tillägg är inarbetade i de individuella lönerna.

Ett nytt befattningsvärderingssystem håller på att införas. Vidare är ett nytt arbetstidsavtal framförhandlat och började gälla den 1 februari 2002. Detta innebär bl.a. att det införts ett förenklat sätt att beräkna ersättning för övningsdygn samt begränsningar i att spara tid med anledning av genomförda övningsdygn.

Den löneökningstakt som Försvarsmakten har redovisat till Arbetsgivarverket i den årliga inrapporteringen av löner för identiska individer är 5,3 % för samtliga anställda i Försvarsmakten under perioden september 2000 till september 2001. Övertidskostnaden för yrkesofficerare minskade från ca 135 miljoner kronor 2000 till ca 73 miljoner kronor 2001 och för civilanställda från ca 61 miljoner kronor 2000 till ca 39 miljoner kronor 2001.

De totala lönekostnaderna, dvs. grundlön samt fasta och rörliga tillägg inklusive sociala avgifter, utgjorde under 2001 för yrkesofficerare ca 5,6 miljarder kronor, varav ca 740 miljoner kronor i tillägg samt för civilanställda ca 3,3 miljarder kronor, varav ca 200 miljoner i tillägg.

Enligt *regeringens bedömning* har Försvarsmakten i ovannämnda frågor till viss del beaktat den kritik som främst Riksrevisionsverket tidigare riktat mot Försvarsmaktens sätt att hantera arbetsgivarrollen, inte minst avseende lönebildningsfrågan. Många av åtgärderna i lönefrågan har inte fått fullt genomslag under 2001. Regeringen avser därför att fortsätta att följa frågan.

Det militära skolsystemets högre utbildning

Försvarshögskolans uppgifter är att utbilda yrkes- och reservofficerare på högre nivåer, att kompetensutveckla chefer för totalförsvarets behov samt att bedriva viss forskning inom ämnen som nära anknyter till skolans utbildningsområden.

Försvarshögskolan har genomfört en utbildningsöversyn som är kopplad till införandet av det nya huvudämnet krigsvetenskap, och den har påverkat såväl stabs- som chefsprogram. Vidare har målsättning och delkurser föränd-

rats i dialog med Försvarsmakten. För de militära programmen har även synen på chefsutvecklingsprocessen förnyats, och detta bedöms leda till framtida förändringar av pedagogik och examinationsformer.

Diskrimineringsfrågor

Försvarsmakten har tillsammans med representanter från polisen, Svenska kyrkan samt fackliga organisationer påbörjat ett EU-projekt som syftar till att synliggöra och förändra attityderna gentemot homosexuella. Föreningen för homo-, bi- och transpersoner i försvaret (HoF) som en grupp anställda under 2001 tog initiativ till att bilda har fått Försvarsmaktens officiella stöd.

Regeringen konstaterar att resultatet av Försvarsmaktens arbete med att motverka olika former av diskriminering grundad på religiös eller etnisk tillhörighet och på sexuell läggning inte kan presenteras i form av något mätbart resultat. Myndighetens arbete har dock bidragit till att synliggöra situationen inte minst för homo- och bisexuella samt transpersoner inom försvaret. Det är angeläget att Försvarsmaktens arbete mot diskriminering kan kvalitets-säkras genom att man tar fram lämpliga instrument för att kunna mäta måluppfyllelsen.

Jämställdhet och etnisk mångfald avseende de totalförsvarsgemensamma myndigheterna

Regeringen bedömer att Försvarets materielverk och Totalförsvarets pliktverk bedriver ett planmässigt, aktivt och målinriktat arbete mot diskriminering och för jämställdhet.

Försvarshögskolan har däremot inte redovisat ett aktivt arbete för jämställdhet och ökad etnisk mångfald som motsvarar regeringens krav på myndigheten. Frågan har därför tagits upp med myndighetsledningen med inriktningen att arbetet måste intensifieras inte minst mot bakgrund av att skolan i många avseenden förmedlar normer och värderingar till framtidens officerare.

Försvarets radioanstalts jämställdhetsarbete bedrivs främst med målsättningen att öka andelen kvinnliga anställda inom de tekniska områdena. Regeringen anser att det är viktigt att myndigheten fortsätter att sträva efter att jämna ut obalanser i rekryteringen.

Styrelsen vid Totalförsvarets forskningsinstitut fastställde 2001 en policy och en handlingsplan för myndigheten omfattande såväl sexuella trakasserier och kränkande särbehandling som förbud mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet.

Sexuella trakasserier

Försvarsmakten har tagit fram ett utbildningspaket om sexuella trakasserier. Vid Högkvarteret har även en stödgrupp startat som skall kunna ge kontinuitet och kvalitet i hanteringen av dessa frågor. Antalet anmälningar av sexuella trakasserier har ökat, vilket Försvarsmakten bedömer kan ha sin förklaring i att allt fler vet var de kan få stöd om de blir utsatta.

Regeringen bedömer att Försvarsmakten tagit initiativ till flera åtgärder som håller mycket god kvalitet. Myndigheten bör dock inom ramen för sitt

centrala arbetsgivaransvar verka för ett mer systematiskt genomförande av verksamheten och en kvalitetssäkrad uppföljning. Regeringen kommer att verka för att Försvarsmakten utökar sitt arbete med att genomföra och följa upp det påbörjade arbetet mot sexuella trakasserier.

Frivilliga försvarsorganisationer

Medlemsantalet i de frivilliga försvarsorganisationerna uppgick 2001 till drygt 760 000. Av de 23 frivilliga försvarsorganisationerna har 21 haft uppdrag för Försvarsmakten och erhållit bidrag för uppdrags- och utbildningsverksamhet. Totalt har Försvarsmakten betalat ut 59 miljoner kronor under 2001. Utbildningsverksamheten har minskat under året, från ca 260 000 utbildningsdagar 2000 till ca 180 000 dagar 2001. Antalet personer med frivilligavtal (samarbetsavtal mellan Försvarsmakten och åtta av frivilligorganisationerna) minskade från ca 20 500 till ca 20 100 under året. Under året tecknades ca 1 100 nya avtal. Av de nya avtalstecknarna är 51 % kvinnor.

Miljöfrågor

En av de viktigaste frågorna i Försvarsmaktens miljöarbete är det sektorsansvar för ekologisk hållbarhet som regeringen beslutade för myndigheten 1998. Inom ramen för detta ansvar har Försvarets miljödelegation bildats under 2001.

En annan grundläggande uppgift har varit att införa ett miljöledningssystem enligt den internationella standarden ISO 14001 – kompletterat med vissa delar ur EU-standard EMAS – i hela organisationen senast den 31 december 2001.

I årsredovisningen beskriver Försvarsmakten de åtgärder som vidtagits inom ramen för de 15 av riksdagen fastställda nationella miljökvalitetsmålen. Utsläppen av kväveoxider och kolväten har minskat med 19 respektive 27 %. För att ytterligare förbättra miljösituationen installeras katalytisk avgasrening på marinens fartyg. Utsläppen av svaveloxider har också minskat betydligt i och med att 85 % av det använda dieselbränslet numera är av miljöklass 1. Övnings- och miljöanpassade skötselplaner har införts vid sex skjutfält. Bullerisoleringen runt flygflottiljerna har fortsatt. Bullerisoleringen vid 100 dBA är sålunda slutförd vid samtliga flottiljer utom F 17 i Ronneby. Vidare har Försvarsmakten infört blyfri ammunition för kalibern 5,56 mm. Blyfri 7,62 mm ammunition kommer att börja levereras under innevarande år. Försvarsmakten har också rensat skjutvallar från bly. Den har även vidtagit energisparåtgärder vid värmeanläggningar. Detta har lett till att utsläppen av koldioxid från uppvärmning har minskat med 10 500 ton under 2001.

Försvarsmakten har under 2001 fortsatt miljöutbildningen inom organisationen. I stort sett har nu all anställd personal fått en grundläggande miljöutbildning.

Regeringen anser sammanfattningsvis att Försvarsmaktens miljöarbete fortsätter att utvecklas positivt.

Miljöfrågor avseende de totalförsvargemensamma myndigheterna

Under 2001 har Försvarets materielverk deltagit i arbetet med att utveckla försvarssektorns miljöarbete tillsammans med Försvarmakten. Arbetet har genomförts både nationellt och internationellt.

Regeringens bedömning är att Försvarets materielverks miljöledningsarbete utvecklas positivt och att myndigheten uppnått flera av sina uppställda miljömål.

Totalförsvarets pliktverk redovisar goda resultat i miljöarbetet. Under 2001 har bl.a. en inventering gjorts över resornas påverkan på miljön.

Försvarshögskolan har högst väsentligt förbättrat sitt miljöarbete. Skolan har under det gångna året bl.a. fastställt en miljöpolicy.

Försvarets radioanstalt bedriver ett aktivt miljöarbete huvudsakligen inriktat mot den direkta miljöpåverkan myndighetens verksamhet ger upphov till.

Totalförsvarets forskningsinstitut redovisar goda resultat i miljöarbetet. Under 2001 har styrelsen bl.a. fastställt en miljöpolicy för myndigheten och generaldirektören har fastställt miljömål.

Omstrukturerings av grundorganisationen

Merparten av de förändringar i Försvarmaktens grundorganisation som riksdagen beslutade i mars 2000 (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168) har genomförts.

Den nya organisationsenheten för underhållstjänst och stödverksamhet, Försvarmaktens logistik, inrättades den 1 januari 2002. I den nya organisationsenheten inordnades verksamheten vid ett antal befintliga organisationsenheter, bl.a. underhållsregementena, Muskö örlogssvarv och Försvarmaktens flygverkstäder. De organisationsenheterna lades ned vid samma tidpunkt.

Enligt Försvarmaktens planering skulle omlokaliseringen av Försvarmaktens centrum för internationell verksamhet (Swedint) från Södertälje/Almnäs till Upplands-Bro/Kungsängen ha genomförts till den 1 oktober 2003. Försvarmakten bedömer att omlokaliseringen kan komma att försenas något bl.a. på grund av överhettningen i byggsektorn. Myndighetens senaste bedömning är att omlokaliseringen skall vara slutförd före den 1 april 2004.

I sin redovisning av de genomförda nedläggningarna anför Försvarmakten att lokaler och övningsfält i vissa fall har behållits inom Försvarmakten för militärdistriktsgrupperna eller hemvärnet när grundorganisatoriska enheter har avvecklats. Det gäller bl.a. vid nedläggningen av Lapplands jägarregemente (I 22/GJ 66) i Kiruna, Roslagens luftvärnskår (Lv 3) i Norrtälje och Dalregementet (I 13/Fo 53) i Falun.

I sin årsredovisning pekar Försvarmakten också på att avvecklingen av fastigheter på avvecklingsorter går snabbare än planerat. Samtliga garnisonsorter som enligt planeringen skulle ha lämnats den 30 juni 2001 har också kunnat lämnas inom utsatt tid.

Sammanfattningsvis anser regeringen att omstruktureringen av Försvarmaktens grundorganisation i allt väsentligt fortlöper i enlighet med den inriktning statsmakterna har bestämt. Regeringen vill därutöver understryka

betydelsen av att Försvarsmaktens utredning av långsiktigt behov av mark och fastigheter skyndsamt färdigställs samt att utredningens slutsatser inarbetas i Försvarsmaktens planering.

Skydd mot NBC-stridsmedel

Under 2001 har arbetet med att utveckla Försvarsmaktens NBC-skyddsförmåga fortskridit. På regeringens uppdrag har en NBC-strategi tagits fram gemensamt av Försvarsmakten och Överstyrelsen för civil beredskap, vilken redovisades under 2001. Strategin omfattade bl.a. förslag till åtgärder för förbättrat NBC-skydd inom totalförsvaret.

Den i vissa fall bristande kompetensen rörande NBC-skydd beror bl.a. på att NBC-moment sällan förekommer vid större övningar. Vidare konstaterar regeringen att Högkvarteret har vissa begränsningar i sin förmåga att leda verksamhet avseende NBC-skydd, främst beroende på begränsningar i tillgången till kompetens. En kurs för NBC-handläggare genomfördes under 2001 med gott resultat.

Ammunitions- och minröjning

Under 2001 har Sveriges internationella engagemang inom ammunitions- och minröjningsområdet fortsatt.

De initiativ som Sverige har tagit syftar till att dels bidra till att lösa det globala problemet med minor och oexploderad ammunition, dels förbättra vår egen ammunitions- och minröjningsförmåga för att möta ett eventuellt framtida behov inom landet.

Sverige har även varit engagerat i olika internationella samarbetsforum och där verkat för regleringar av vapen och ammunition som kan ge upphov till s.k. explosiva lämningar av krig.

Regeringen kommer att fortsätta arbetet för en global anslutning till Ottawakonventionen vilken förbjuder användning, lagring och produktion av s.k. antipersonella minor.

Under 2001 har forsknings- och teknikutvecklingen inom ammunitions- och minröjningsområdet varit högt prioriterad. Bland annat har nya metoder för detektion och träningsmetoder för minhundar har provats. Vidare har försök med olika maskinaggregat för minröjning genomförts. Omfattande utbildning har bedrivits i Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrums (Swedec) regi, bl.a. för utlandsstyrkan.

Inom utlandsstyrkan har ammunitions- och minröjningspersonal under 2001 varit engagerad i bl.a. Kosovo och Kambodja. Sjöminröjningsuppgifter har utförts längs den baltiska kusten och sjöminröjningsutbildning har bedrivits i bl.a. Singapore.

Regeringen avser att utifrån den samlade syn på minhantering som presenterades för riksdagen i maj 2002 fortsatt verka för ett starkt svenskt engagemang inom området.

Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Materiel

Regeringen redovisar i propositionen (s. 40) ett flertal större materielsystem som under 2001 har tillförts Försvarsmakten samt ett antal viktigare studier och utvecklingsprojekt som genomförts.

Avveckling

Försvarsmaktens förnödenhetsöverskott har under året avvecklats med hög prioritet. Avvecklingen av sådana förnödenheter som med anledning av de senaste försvarsbesluten bedömts som överskott inom det militära försvaret, skall enligt Försvarsmaktens planering vara klar senast 2004. Förutom utgallring genom försäljning och destruktion har avveckling även skett genom t.ex. överföring till andra statliga myndigheter och till frivilliga försvarsorganisationer, gåva till humanitärt bistånd samt gåva inom ramen för bilateralt säkerhetsfrämjande stöd till Estland, Lettland och Litauen.

Försvarsmakten har uppdragit åt Försvarets materielverk att sälja överskottsmaterielen.

Anläggningar

Regeringens inriktning är att anläggningar som ej längre erfordras i insatsorganisationen skall avvecklas. Avvecklingen av försvarsfastigheter har gått snabbare än planerat.

Forskning och teknikutveckling

Regeringen redovisar i propositionen (s. 41) områden inom vilka *Försvarsmakten* har beställt forskning och teknikutveckling, bl.a. när det gäller spaningsförmåga, ledningsförmåga, bekämpningsförmåga och skyddsförmåga.

Försvarsmakten har också, på uppdrag av regeringen,

- initierat ett brett s.k. demonstratorprogram med förstudier och förberedelser för beställningar i syfte att förstärka Försvarsmaktens anpassningsförmåga samt för att bidra till att utveckla alternativa materiel-lösningar och beslutsunderlag för framtida vägval,
- fortsatt bygga upp kunskap inom IT-området,
- fortsatt bedriva NBC-studier samordnat inom totalförsvaret samt
- satsat på att tillvarata civil forskning.

Totalförsvarets forskningsinstitut har bidragit till Försvarsmaktens långsiktiga utveckling genom att lämna forsknings- och utvecklingsunderlag för bl.a. systemövergripande studier av det nätverksbaserade försvaret. Myndigheten har även bidragit med underlag om förbands- och systemutformning, om materielfrågor samt om ett miljöanpassat försvar. Institutet har även lämnat operationsanalytiskt stöd till Försvarsmakten. Utöver detta har myndigheten bidragit med modelleringar, simuleringar och demonstratorer för utveckling, utbildning och övning inom Försvarsmakten.

Totalförsvarets forskningsinstitut har vidare under 2001 bedrivit försvars- och säkerhetspolitisk forskning för regeringens behov, NBC-skyddsforskning samt flygteknisk resurs- och kompetensutveckling. Under hösten 2001 analyserades också de misstänkta mjältbrandsförsändelserna som påträffades runt om i Sverige. Den flygtekniska forskningen har inriktats mot bl.a. aerodynamik och hållfasthet och har till stor del bedrivits i internationellt samarbete.

Försvarets materielverk har bidragit till Försvarmaktens långsiktiga utveckling med bl.a. beskrivningar av framtida tekniska systemlösningar, underlag till forsknings- och teknikutvecklingsstrategier. I syfte att mer kostnadseffektivt kunna utforska nya tekniska lösningar och materielsystem har Försvarets materielverk, med stöd av Försvarmakten, inrättat ett centrum för modellering och simulering. Vidare har Försvarets materielverk, med underlag från industrin, tagit fram ett omfattande program för nya teknikdemonstratorer.

Försvarshögskolan bedriver forskning på beställning av Försvarmakten inom forsknings- och teknikområdena Ledning respektive Urval och Ledarskap. Försvarshögskolans anslag för forskning har i huvudsak använts för att bekosta professurer och rekryteringstjänster vid skolan i syfte att bygga upp skolans vetenskapliga grund. Den resterande delen av anslaget bekostar säkerhetspolitisk och militärhistorisk forskning, nordisk säkerhetspolitisk forskning, stöd till regeringens arbetsgrupp, skydd mot informationsoperationer samt forsknings- och utvecklingsverksamhet inom detta område.

Försvarshögskolan har även på beställning av andra totalförsvarsmyndigheter bedrivit forskning och utveckling inom ett flertal områden. Främst har det avsett teknikutveckling för ledning, beslutsstöd, krishantering och människors säkerhetsbeteende.

Den säkerhetspolitiska forskningen utformas i dialog med Förvarsdepartementet.

Den forskning och teknikutveckling som med stöd av Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarshögskolan bedrivits under 2001 har enligt regeringens bedömning bidragit till att långsiktigt utveckla Försvarmaktens operativa förmåga och kompetenser.

Internationellt materielsamarbete

Det övergripande målet för Sveriges internationella försvarsmaterielsamarbete är att säkerställa att Försvarmaktens behov av materiel kan tillgodoses i alla situationer, så att Försvarmakten därigenom kan lösa sina uppgifter.

I det följande sammanfattas utvecklingen av det internationella samarbetet inom materielförsörjningsområdet.

Europa

Inom ramen för det s.k. WEAG-samarbetet undertecknade Sverige 2001 ett övergripande ramavtal för forskning och teknologisamarbete benämnt European Undertakings for Research Organisation, Programmes and Activities

(EUROPA). Avtalet godkändes av riksdagen den 4 juni 2002 (prop. 2001/02:157, bet. 2001/02:UU15, rskr. 2001/02:290).

Sverige har vidare under 2002 undertecknat ett samarbetsavtal rörande upphandling av tjänster på forsknings- och teknologiområdet benämnt Memorandum of Understanding concerning Participation in the Western European Armaments Organisation (MOU WEAO).

Som ett resultat från det s.k. sexnationersinitiativets ramavtal om åtgärder för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin, som undertecknades 2000, har ett flertal förslag till samarbetsavtal förhandlats fram.

Sverige har bilaterala samarbetsavtal med flertalet europeiska stater.

Norden

Verksamheten har på senare år ökat såväl vad gäller gemensamt samarbete mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige som Sveriges bilaterala samarbete med dessa länder. För närvarande är ett flertal nordiska arbetsgrupper verksamma. Sedan några år pågår ett samarbete om en gemensam utveckling av ubåtar, det s.k. Vikingprojektet. Den 13 september 2001 beslutade Finland, Norge och Sverige att anskaffa samma typ av helikopter (NH90). De tre länderna har beslutat att fortsätta samarbetet inom helikopterprojektet med underhålls- och utbildningsfrågor.

Försvarsindustrierna i länderna har också ökat sitt samarbete bl.a. inom ammunitionsområdet. Den 9 juni 2001 undertecknade försvarsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige ett avtal om stöd för industrisamarbete inom försvarsmaterielområdet. Avtalet godkändes i december 2001 av riksdagen (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02 FöU1, rskr. 2001/02:104). Avtalet har därefter ratificerats av Sverige.

Transatlantiskt samarbete

Sveriges bilaterala samarbete med USA har stor betydelse då USA är världsledande inom kvalificerade försvarsteknikområden. Sverige för därför fortsatta diskussioner med USA om möjligheterna att underlätta tekniköverföring och främja ökad handel mellan länderna.

Exportstöd

Den exportstödjande verksamheten har under året koncentrerats till stöd för JAS 39 Gripen, flygburet radarvarningssystem, stridsledningssystem, olika styrda vapensystem, fartyg och pansrade fordon. Stödet har bedrivits samordnat och aktivt från såväl Regeringskansliet som myndigheterna. Bland exportstödsframgångar under 2001 kan särskilt nämnas Ungerns val av JAS 39 Gripen.

Verksamheten inom samrådsforum för exportstöd till industrin, de s.k. koordinations- och referensgrupperna (KRG), har förändrats från att omfatta specifika produkter till ett bredare produktområde och systemtänkande. Dessa samrådsforum leds av Regeringskansliet, med deltagare från berörda myndigheter och industrin.

Robotstrategin m.m.

Regeringen informerar om utvecklingen inom det s.k. robotstrategiområdet omfattande radarjaktroboten Meteor, värmesökande jaktroboten IRIS-T, och luftvärnsrobotsystemet Bamse.

Sverige undertecknade i juni 2001 ett samarbetsavtal kallat Memorandum of Understanding (MOU) avseende utveckling av en ny radarjaktrobot med lång räckvidd, Meteor, avsedd att beväpna JAS 39 Gripen i framtiden. Förutom Sverige har även Storbritannien, Frankrike, Italien och Spanien undertecknat avtalet. Tyskland, som också deltar i projektet, har dock ännu inte undertecknat avtalet. Storbritannien leder Meteorprojektet. I utvecklingen av Meteor kommer Saab AB och Ericsson Microwave Systems AB att delta. JAS 39 Gripen kommer att utnyttjas som provplattform. Med Meteor kommer Sveriges operativa behov av en radarjaktrobot med lång räckvidd till JAS 39 Gripen att tillgodoses liksom vidmakthållande av viss robotkompetens vid inhemsk försvarsindustri.

Sverige deltar också i utvecklingen av en ny värmesökande jaktrobot, IRIS-T, till JAS 39 Gripen. Roboten utvecklas gemensamt med Tyskland, Italien, Grekland och Norge. Regeringen bedömer att utvecklingen av IRIS-T kommer att slutföras och att en beställning av serierobotar kan läggas våren 2003.

Utvecklingen av luftvärnsrobotsystemet Bamse fortsätter. De tekniska problem som funnits är nu lösta, och systemet bedöms kunna levereras till Försvarsmakten med början 2006. Den tänkta vidareutvecklingen av Bamse till Bamse DGA, dvs. ett system med s.k. digital gruppantennteknik, som förutsattes för att kunna tillgodose bl.a. sjöstridskrafternas behov, bedöms av Försvarets materielverk inte gå att realisera före 2015. Detta är för sent för att kunna tillgodose ett operativt behov inom Försvarsmakten. Försvarets materielverk genomför bl.a. av denna anledning ett arbete med att ta fram en ny samlad robot- och sensorstrategi. Samtidigt genomför Försvarsmakten en luftförsvarsstudie för att ta fram underlag för hela luftförsvarsfunktionens utveckling, dvs. både avseende flygstridskrafter och luftvärn. Resultatet av luftförsvarsstudien och arbetet med en ny robot- och sensorstrategi kommer att ingå i Försvarsmaktens underlag inför nästa försvarsbeslut. Regeringen återkommer till riksdagen avseende framtida robotstrategi m.m. i propositionen inför nästa försvarsbeslut.

Insatser

Grundberedskap

Beredskapen har upprätthållits enligt de krav regeringen ställt.

Lednings- och försvarsunderrättelsekompetensen har utvecklats bl.a. genom de åtgärder och översyner av planer som föranleddes av terrorangreppen i USA den 11 september 2001.

Internationella insatser

SFOR

Nato har i enlighet med beslut av FN:s säkerhetsråd lett en multinationell fredsstyrka (SFOR) i Bosnien-Hercegovina sedan december 1995.

Sverige har under 2001 bidragit med ca 30 personer till SFOR. Huvuddelen av dessa tjänstgör i den nordisk-polska bataljonsstridsgruppen och har framför allt bestått av personal med Cimic-uppgifter (civil-militär samverkan). Dessutom har officerare tjänstgjort i SFOR:s högkvarter.

KFOR

FN:s säkerhetsråd har gett ett bemyndigande till Nato samt mandat för en multinationell fredsstyrka i Kosovo med stöd av kapitel VII i FN-stadgan. Den internationella fredsstyrkan KFOR har funnits i Kosovo sedan den 11 juni 1999 och leds av Nato. Sverige har sedan hösten 1999 bidragit med trupp. Under 2001 har Sverige bidragit med ca 1 600 personer till KFOR.

Trenden att svenska förband understöder eller underställs förband från andra nationer eller vice versa fortsätter att öka. Detta ställer högre krav på svensk personal att kunna arbeta i en multinationell miljö. Vidare ökar bl.a. interoperabilitetskraven på materielen.

Under året har två bataljoner utbildats (KS 04 och KS 05). Personalrekryteringen har i stort fungerat tillfredsställande.

UNMEE (United Nations Mission in Eritrea and Ethiopia)

I november 2000 beslutade regeringen att Sverige under sex månader skulle ställa fem stabsofficerare till förfogande som ett svenskt bidrag till den av SHIRBRIG ledda FN-insatsen i Etiopien-Eritrea.

Regeringen anser att den internationella verksamheten har genomförts med gott resultat och har bidragit till ökad förmåga att i samverkan med andra länder planera och genomföra fredsbevarande operationer samt ökad förmåga att lämna stöd till fredsfrämjande och humanitär verksamhet. Verksamheten har även bidragit till att öka den internationella kompetensen samt att ge effekt vad avser lednings- och logistikkompetens.

Däremot uppstod problem vad avser den kontrakterade personalen då ca 30 % valde att inte följa med kompaniet till insatsområdet. Personalförsörjningen av de internationella förbanden, inklusive snabbinsatsförbanden, kommer att studeras närmare vid införandet av det nya personalförsörjningssystemet.

Beredskap för internationella insatser

Under 2001 har Försvarsmakten lagt ned ett omfattande arbete på att organisera och utveckla de resurser och förband som är anmälda till olika internationella styrkeregister. Verksamheten har omfattat förband ur armé-, marin- och flygstridskrafterna. Förbanden har i huvudsak 30 dagars beredskap.

Under året har arbetet inom det nordiska samarbetet för fredsfrämjande och humanitära insatser (Nordcaps) fördjupats, främst utvecklandet av en nordisk styrka upp till brigads storlek.

Ett stort antal av Försvarsmaktens personal har deltagit i kurser inom ramen för partnerskap för fred (PFF). Syftet är att öka antalet anställda i Försvarsmakten med kompetens att delta i de internationella insatser som Försvarsmakten genomför.

Försvarsmakten har under 2001 deltagit i ett tiotal PFF-övningar eller övningar i PFF:s anda. Därutöver har Sverige stått som värd för övningen i PFF:s anda Viking 01. Under sommaren 2002 har Sverige stått som värd för Nordic Peace 02, en övning i PFF:s anda.

Sammantaget bedömer regeringen att den verksamhet som Försvarsmakten bedriver som beredskap för internationella insatser har genomförts med gott resultat.

Incidentinsatser

Incidentberedskapen har upprätthållits med resurser ur grundorganisationen i enlighet med ställda krav. Insatser har genomförts med tyngdpunkt mot territoriell integritet.

Inga konstaterade kränkningar till sjöss har rapporterats. Dock rapporterar Försvarsmakten att det vid ett tillfälle skett möjlig främmande undervattensverksamhet.

Under 2001 har 19 konstaterade kränkningar av svenskt luftrum skett. Bristande kunskap eller bristande respekt för våra tillträdesbestämmelser är orsak till kränkningarna. Vid några tillfällen har ingripande mot brott mot de svenska tillträdesbestämmelserna inte genomförts på ett tillfredsställande sätt.

Sammantaget bedömer regeringen att Försvarsmakten upprätthållit beredskap och upptäckt samt ingripit mot kränkningar i allt väsentligt i enlighet med de krav regeringen ställt.

Stöd till samhället

Några svåra påfrestningar på samhället i fred har inte inträffat under 2001. Försvarsmakten har beslutat att förvara viss materiel som ofta efterfrågas vid insatser till stöd för samhället så att den snabbt kan lämnas ut. För att underlätta stöd har Försvarsmakten vidare deltagit i samverkansmöten med merparten av de myndigheter som har ett huvudansvar om en svår påfrestning skulle komma att inträffa. Planeringen har också fördjupats inom områdena allvarliga störningar på elförsörjningen och inom området kärnenergiolyckor.

Försvarsmakten har biträtt vid räddningstjänstinsatser i samband med översvämningarna i Västernorrland under hösten 2001. Vidare har myndigheten medverkat med materiel, bandvagnar och personal vid räddningstjänst vid snöröjning i Uppsala län och i Skåne län. I övrigt har stöd vid räddningstjänstinsatser lämnats vid bl.a. drygt 100 fall av eftersökning av försvunna personer, ett mindre antal bränder och en kemikalieolycka.

Försvarmaktens stöd till samhället med helikopter är av särskild betydelse ur ett allmänt samhällsperspektiv. Helikopterförbanden har under 2001 genomfört 761 uppdrag. År 2000 genomfördes 690 uppdrag och 1999 genomfördes 846 uppdrag. Av uppdragen 2001 avsåg drygt 280 uppdrag insatser inom ramen för flyg- eller sjöräddning. 370 uppdrag genomfördes inom ramen för Försvarmaktens avtal med Västerbottens läns landsting om sjuktransporter för sjukvårdshuvudmannen med helikopter.

Försvarmakten anger att myndighetens förmåga att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred sammantaget är god.

Som regeringen anmälde i föregående budgetproposition har regeringen medgett att Försvarmakten fick dels omförhandla avtalet med Sjöfartsverket om helikopter i beredskap, dels avsluta stödet till sjukvårdshuvudmännen med sjuktransporter med helikopter. I årsredovisningen anmäler Försvarmakten att myndigheten inte kommer att teckna nya avtal med sjukvårdshuvudmännen.

Regeringen kan konstatera att Försvarmaktens stöd till samhället även under 2001 varit omfattande. Viktiga insatser har gjorts vid räddningstjänst vid översvämningar och vid snöoväder. Därtill har Försvarmaktens helikopterförbands verksamhet inom ramen för räddningstjänst och vid sjuktransporter med helikopter varit mycket betydelsefull. Regeringen anser att den genomförda verksamheten ligger i linje med den inriktning statsmakterna har givit.

Försvarsunderrättelseverksamhet

Regeringskansliet har under 2001 påbörjat arbetet med att ge en tydligare inriktning av underrättelseverksamheten vad avser Regeringskansliets ettåriga underrättelsebehov. Inriktningen gällde de s.k. försvarsunderrättelsemyndigheterna (Försvarmakten, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarets materielverk). Utöver de traditionella hoten som underrättelsetjänsten skall arbeta med har nya hot, och de underrättelsebehov som Sveriges deltagande i internationella insatser ställer, kommit att få en alltmer framträdande roll. I huvudsak har underrättelsetjänsterna uppfyllt de krav som regeringen har ställt i dessa avseenden.

Terrorattackerna den 11 september 2001 mot USA påverkade alla nationella underrättelsetjänster. Den nya situationen innebar en viss ominriktning av underrättelsetjänsterna. I allt väsentligt fungerade detta väl och information kunde delges relevanta institutioner.

Regeringskansliet har ökat sin förmåga att löpande följa och bedöma underrättelseunderlaget och på så sätt få en sammanvägd syn på hot mot landets yttre säkerhet och intressen. Regeringen beslutade den 6 september 2001 om direktiv (2001:66) för en särskild utredare som skall se över Försvarets radioanstalts verksamhet. Utredaren skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 30 oktober 2002.

Utskottet

Riksdagen beslutade i maj 1998 om en ny struktur för styrning av Försvarsmakten (prop. 1997/98:83, bet. 1997/98:FöU10, rskr. 1997/98:269). Som följd härav sker resultatredovisningen sedan 1999 i verksamhets- och förmågetermer.

Riksdagen har efterfrågat en förbättrad resultatredovisning från regeringen. Förra hösten erinrade utskottet om (bet. 2001/02:FöU1 s. 37) att riksdagen tidigare begärt en förbättrad resultatredovisning från regeringen. Vad utskottet då främst saknade var en *koppling mellan de olika verksamhetsgrenarna och tillhörande kostnader*. Utskottet konstaterade samtidigt, med tillfredsställelse, att den då föreliggande resultatredogörelsen hade utvecklats och förbättrats jämfört med tidigare år. Ytterligare steg borde dock kunna tas. Bland annat pekade utskottet på den bristande kopplingen mellan kostnader och verksamhetens resultat samt det önskvärda i att ytterligare utveckla den s.k. spårbarheten för de operativa förmågorna och de strategiska kompetenserna.

Utskottet anser att den nu föreliggande resultatredovisningen är detaljerad men ändå överskådlig. Den är mer genomarbetad än föregående års text och innebär, sett som en helhet, en klar förbättring. Regeringen har återkommit inom ett flertal områden där utskottet tidigare haft synpunkter eller begärt en redovisning, exempelvis i fråga om

- bristerna i samtrimning av förband,
- risken för att officerares kompetens att leda bataljon och högre förband urholkas,
- brister när det gäller tillgången på flygförare, helikopterförare och helikoptertekniker,
- de höga avgångarna för pliktpersonal under tjänstgöringen,
- personalutvecklingen i övrigt,
- kvinnliga officerares situation,
- frågor som rör diskriminering, jämställdhet och sexuella trakasserier,
- ammunitions- och minröjning.

Vidare görs i betydligt större utsträckning än föregående år *jämförelser av hur resultatet har utvecklats mellan olika år*. Även detta innebär enligt utskottets mening en klar förbättring.

Dock saknas fortfarande i stor utsträckning en koppling mellan vilken verksamhet som genomförts och vilka kostnader som detta har medfört. Det tydligaste exemplet på detta är redogörelsen för de internationella insatserna. Utskottet vill här erinra om att det ansett det vara självklart (bet. 20001/02:FöU1 s. 67) att riksdagen skall informeras om vilka insatser som planeras för fredsfrämjande truppinsatser och vilka kostnader som budgeterats härför. Lika självklart bör det vara att återredovisa resultatet av verksamheten i samma termer.

Utskottet utgår från att regeringen i kommande budgetproposition tar ytterligare steg i utvecklingen av resultatredovisningen till riksdagen.

Utskottet konstaterar att regeringens resultatredovisning innehåller såväl positiva som negativa omdömen. Till de *positiva* hör:

- Sammantaget är Försvarsmaktens förmåga att lösa de av statsmakterna ställda uppgifterna godtagbar.
- Läget är, trots vissa brister, godtagbart för de operativa lednings- och underhållsförbanden, arméstridskrafterna, marinstridskrafterna, flygstridskrafterna och helikopterförbanden, sett i ett kort perspektiv och i nuvarande omvärldsläge.
- Flygförar- och teknikerläget har förbättrats.
- Avgångarna under pliktpersonalens tjänstgöring har minskat.
- Ny materiel har tillförts i betydande omfattning.
- Antalet skador under plikttjänstgöring har minskat.
- Omstruktureringen av Försvarsmaktens grundorganisation går planenligt.

Till de *negativa* hör:

- Arméstridskrafternas övningsverksamhet har inte kunnat ges erforderlig omfattning. Det brister fortfarande i samträning av förband på nivå bataljon och högre. Officerarnas kompetens att föra bataljon och högre förband riskerar att urholkas.
- Marinstridskrafternas övningsverksamhet har måst reduceras till ett minimum.
- Flygförare och helikopterförare har fått otillräcklig träning till följd av reducerad flygtid.
- Antalet hemvärnsmän har minskat.
- Flera av problemen inom helikopterverksamheten kvarstår.
- De utbildningsvolymerna för värnpliktiga som regleringsbrevet angett har inte uppnåtts.
- Avgångarna på egen begäran för yrkesofficerare har varit högre än förutsett. Som tidigare år är det främst yngre och högutbildade officerare som slutar på egen begäran.

Utskottet återkommer med synpunkter på vissa av här redovisade brister och problem i samband med behandlingen av regeringens budgetförslag och med anledning därav avgivna motioner.

Inriktning

Utskottet behandlar i det följande vad regeringen i budgetpropositionen (s. 48–71) har anfört om inriktning av Försvarsmaktens olika verksamhetsgrenar, nämligen Utbildning, planering m.m., Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling respektive Insatser. Utskottet behandlar också härtill hörande motioner avgivna under allmänna motionstiden, nämligen Fö211 (m), Fö215 (v) yrkandena 1–5, Fö220 (m, fp kd), Fö232 (fp), Fö241 (fp) yrkandena 1, 2 och 4, Fö246 (s), Fö254 (kd) yrkandena 6, 7 och 11–13, Fö260 (m) yrkandena 5, 6 och 9 och Fö271 (mp, fp, v) yrkandena 5–9.

Inriktning av utbildning, planering m.m.**Utskottets förslag i korthet**

Inriktningen för utbildning, planering m.m.

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning av inriktningen för 2003 för utbildning, planering m.m. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Fö215 (v) yrkande 1, Fö254 (kd) yrkandena 6, 7 och 11–13 samt Fö260 (m) yrkandena 5 och 6.

Livgardet och Försvarmaktens centrum för internationell verksamhet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag (punkt 2) att lägga ned Livgardet och Försvarmaktens centrum för internationell verksamhet samt att inrätta Livgardet.

Operativa insatsledningen

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag (punkt 3) att lägga ned organisationsenheten Operativa insatsledningen samt att avslå motion Fö215 (v) yrkande 5.

Muskö örlogsvarv

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag (punkt 4) för verksamheten vid Muskö örlogsvarv samt avslår motion Fö246 (s).

Helikopterverksamheten vid Säve

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Fö211 (m), Fö215 (v) yrkande 4 och Fö232 (fp).

Flygskolan

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Fö220 (m, fp, kd).

Minröjningsverksamhet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Fö215 (v) yrkande 3, Fö241 (fp) yrkandena 1, 2 och 4 samt Fö271 (mp, fp, v) yrkandena 2 och 5–9.

Propositionen

Utbildning, planering m.m.

Regeringen bedömer att inriktningen för 2003 för utbildning, planering m.m. bör vara följande:

Förmågan till väpnad strid skall utgöra grunden för utbildning, planering m.m. Utbildnings- och övningsverksamheten skall inriktas mot att öka förmågan att verka inom ramen för operativt samordnade insatser. Insatsorganisationens förmåga att genomföra operativt samordnade insatser och att samverka med civila delar av totalförsvaret skall ökas.

Förmågan att genomföra internationella insatser med förband som är anmälda till internationella styrkeregister skall utvecklas i enlighet med regeringens särskilda beslut. Förband som är anmälda till internationella styrkeregister skall därför prioriteras i utvecklings-, utbildnings- och övningssam-

manhang. Utbildningen av värnpliktiga skall även beakta behovet av rekrytering till internationella insatser.

Verksamheten skall även fortsättningsvis bedrivas så att utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar sker samordnat inom Försvarsmakten.

Som skäl för sin bedömning anför regeringen bl.a. följande.

Förmågan till väpnad strid utgör en grundläggande förutsättning för att landet skall kunna försvaras mot ett väpnat angrepp. Förmågan till väpnad strid innebär även att förmågan att lösa uppgifterna territoriell integritet, stöd till samhället och internationella insatser grundläggs. För att lösa uppgiften internationella insatser krävs dock att förmågan till väpnad strid kompletteras med en för internationella insatser särskild anpassad förmågeuppbyggnad. Därför skall förband anmälda till internationella styrkeregister prioriteras i utvecklings-, utbildnings- och övnings- och sammanhang så att en sådan förmågeuppbyggnad säkerställs.

Försvarsmakten har i budgetunderlaget för 2003 redovisat en *ambition för övningsverksamheten* som innebär en ökning jämfört med den under 2001 låga nivån.

Regeringen anser det angeläget att övningsverksamheten inriktas mot att säkerställa nödvändig kompetens inom officerskåren, bl.a. när det gäller förmågan att leda förband på bataljonsnivån och högre nivåer samt att övningar genomförs regelbundet på dessa förbandsnivåer.

Det moderna, flexibla och rörliga försvaret utvecklas mot att bli ett *nätverksbaserat försvar*. Genom att bygga samman informations- och sensorsystem med beslutstödssystem och verkanssystem bör förutsättningar kunna skapas för att snabbt få ökad verkan i de mål som bekämpas eller på annat sätt påverkas.

En av grunderna för att uppnå balans i insatsförsvaret är således att stärka förmågan till god omvärldsuppfattning och förmågan till ledning av insatser.

Utvecklingen bör, enligt regeringens mening, baseras på utnyttjandet av taktiska och tekniska demonstratorer samt simulatorer. I det följande sammanfattas vad regeringen anför om inriktningen för utbildning, planering m.m. för 2003. Översiktligt anges även inriktningen för 2004.

Lednings- och underhållsförband

Under 2003 kommer de taktiska kommandona i Operativa insatsledningen att leda *större förbandsövningar*. I övrigt kommer verksamheten vid lednings- och underhållsförbanden till stor del att präglas av Försvarsmaktens pågående omstrukturering och den verksamhetsledning som är förknippad med denna. *Operativa insatsledningens samlokalisering* till Uppsala påbörjas. Utvecklingen av *Försvarsmaktens logistik* fortsätter. Resurser för att öva insatsledning av mer omfattande karaktär (med tillhörande underhållstjänst) bedöms mot denna bakgrund tidigast kunna avdelas under 2004. Övningsverksamhet i högre förbandsnivåer kommer därmed att vara av begränsad omfattning, i synnerhet vad avser ledning av operativt sammansatta förband.

Från 2003 skall införandet av två *nya typförband* påbörjas: IT-säkerhetsenhet och signalspaningsbataljon.

Under 2004 skall förmågan att genomföra nationella operationer utvecklas och den operativa ledningen prövas och utvärderas. Mot bakgrund av den sedan en lång tid begränsade övningsverksamheten i högre förbandsnivåer bedömer regeringen det vara av stor vikt att denna prövning och utvärdering genomförs.

Arméstridskrafter

För arméstridskrafterna prioriteras utvecklingen av förband som är anmälda till *internationella styrkeregister* inklusive genomförande av beslutade internationella insatser och utveckling av prioriterade förband i insatsorganisationen. *Förmågan till väpnad strid och utnyttjande av förband i behovssammansatta operativa insatsstyrkor* utgör fortsatt grund för förbandsverksamheten för stridskrafterna.

Utbildning bör ske i bataljon inom ramen för brigad såväl nationellt som internationellt. Del av övningsverksamheten skall ske med operativt sammansatta insatsstyrkor.

Internationaliseringen av arméstridskrafterna kommer att fortsätta. Internationella övningsmoment kommer att ingå som en naturlig del i grundutbildningen av totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt.

Regeringen anser att det är viktigt att följa upp hur den framtida övnings- och utbildningsverksamheten utvecklas under de kommande åren. Kompetensen att leda högre förband samt att samträna förband i bataljon och högre är två viktiga frågor under den närmsta framtiden.

I syfte att öka antalet totalförsvarspliktiga som fullgör *värnplikt i hemvärnet* avser Försvarsmakten att uppdra åt Totalförsvarets pliktverk att, i samband med mönstring, fråga de totalförsvarspliktiga om intresse av korttidsutbildning för placering i hemvärnet.

För närvarande finns ca 300 reservofficerare placerade som främst bataljons- eller kompanichefer i hemvärnet. Regeringen anser att åtgärder för att öka denna befälsresurs bör genomföras.

Regeringen noterar att drygt 7 % av personalen avgår ur hemvärnet under ett år. Orsakerna till det minskande antalet hemvärnsmän kommer att följas upp av regeringen. Detta gör att det i dag inte går att exakt ange antalet fulltalliga hemvärnsförband. Regeringen anser att åtgärder för att nyrekrytera eller behålla personal måste vidtas.

Regeringen vill också i detta sammanhang understryka den betydelse hemvärnet har för Försvarsmaktens förankring i samhället.

Även under 2004 bör internationaliseringen av arméstridskrafterna prioriteras. Slutövningar i högre förbandsnivåer bör genomföras.

Regeringen har tidigare redovisat (prop. 2001/02:10) *utvecklingen inom de nya förbandstyperna* inklusive utvecklingen av de nationella skyddsstyrkorna. I sammanhanget anförde försvarsutskottet (bet. 2001/02:FöU2) att regeringen

borde återkomma med ett förslag till utformning av de nationella skyddsstyrkorna.

Regeringen avser att återkomma till utvecklingen av de nya förbandstyperna i försvarsbeslutet 2004. I det följande redovisar regeringen den närmare utvecklingen och utformningen av de *nationella skyddsstyrkorna* inklusive frågan om stadsskytteförbandens placering i insatsorganisationen.

De nationella skyddsstyrkorna har huvuduppgifterna:

- skydda befolkning och infrastruktur och
- stödja de operativa insatsförbanden.

Skydd av befolkning och infrastruktur kan genomföras på olika ambitionsnivåer. Bevakning är den lägsta ambitionsnivån. För att skydda transporter krävs eskort och de nationella skyddsstyrkorna kan lösa enklare eskortuppgifter.

I låga konfliktnivåer skall de nationella skyddsstyrkorna främst skydda mot sabotageenheter. Det är framför allt hemvärnsförbanden som disponeras för dessa uppgifter på grund av deras höga beredskap.

I högre konfliktnivåer skall de nationella skyddsstyrkorna kunna skydda befolkning och infrastruktur mot mera reguljära förband.

De nationella skyddsstyrkorna skall stödja de operativa armé-, marin- och flygstridskrafterna för att dessa skall kunna utnyttjas optimalt för att lösa sina huvuduppgifter.

Regeringen har (prop. 2001/02:159) *tydliggjort hemvärnets och driftvärnets roll* och slagit fast att hemvärnsförbanden framgent skall utgöra en central del av de nationella skyddsstyrkorna.

Frågan om antalet hemvärnsbataljoner inom de nationella skyddsstyrkorna bör särskilt beaktas av regeringen i syfte att säkerställa personal- och materieltillförsel. Hemvärnets organisation och verksamhet utreds av Försvarsmakten inför försvarsbeslutet 2004. Regeringen anser att frågor rörande bl.a. hemvärnets numerär, uppgifter, rekrytering, förmåga och funktion inom de nationella skyddsstyrkorna bör belysas.

Regeringen betonar att det fortsatt bör ske satsningar på att rekrytera lämpliga personer till hemvärdet. Till detta bör åtgärder för att minska vapenförluster vidtas och reglerna för vapenförvaring i hemmen ses över.

Förband ur de nationella skyddsstyrkorna skall kunna underställas Operativa insatsledningen, militärdistrikten, taktisk chef eller annan chef ur de operativa insatsförbanden beroende på uppgift m.m.

Militärdistriktet ansvarar för territoriell verksamhet inom respektive område. Den territoriella verksamheten syftar till att genom samverkan samordna civila och militära resurser, skapa förutsättningar för att genomföra och stödja militära insatser m.m.

Uppgifterna är territoriellt bundna, vilket innebär att de nationella skyddsstyrkorna har uppgifter inom ett begränsat område.

De nationella skyddsstyrkorna skall inte ha någon operativ rörlighet, vilket innebär att förbanden inte har en organisation eller utrustning för transporter mellan olika operationsområden. Däremot skall förbanden ha den taktiska och

stridstekniska rörlighet som krävs för att lösa sina huvuduppgifter som nyss beskrivits.

De nationella skyddsstyrkorna skall inte ha någon tyngre utrustning, exempelvis pansarskyttefordon, artilleri eller luftvärn.

Utöver vad regeringen tidigare har redovisat till riksdagen anser regeringen att skyddsstyrkorna 2004 skall bestå av 15 ingenjörkompanier och ett marint bevakningskompani. Ingenjörkompanierna skall understödja de operativa förbanden, de nationella skyddsstyrkorna samt det civila samhället med fältarbetsresurser.

Det marina bevakningskompaniet skall bevaka marina basområden i skärgårdsterräng och kustzoner, men med lägre kapacitet för bekämpning än marina bevakningsbataljoner.

I det framtida nätverksbaserade försvaret kan de nationella skyddsstyrkorna, inte minst hemvärnsförbanden, komma att utgöra viktiga underrättelsekällor och därmed stödja de operativa insatsförbanden.

Regeringen gav i regleringsbrevet för 2002 Försvarsmakten i uppdrag att redovisa ett förslag till en differentierad förmåga för stadsskytteförbanden och ett förslag till kategorisering i armébrigadförband eller nationella skyddsstyrkor.

Försvarsmakten föreslår i sin redovisning att stadsskyttebataljonerna i avvaktn på resultatet från pågående utredning tills vidare bör kvarstå i och redovisas inom armébrigadförbanden. Regeringen gör ingen annan bedömning i frågan.

Marinstridskrafter

Regeringen anser att övningsverksamheten och förbandsutbildningen i högre förband bör grundas på *väpnad strid och inriktas mot förmåga att verka inom ramen för operativt samordnade insatser*. Vidare anser regeringen att marinstridskrafterna under 2003 fortsatt bör utvecklas mot operativt behovssammansatta styrkor och mot en ökad förmåga till samverkan med andra nationers förband vid övningar och insatser i vårt närområde samt med civila myndigheter.

Det övergripande målet för 2003 bör vara att *prioritera utbildnings- och övningsverksamheten* så att ambitionsnivån successivt återgår till planerad nivå och därefter bibehålls.

Regeringen anser att marinstridskrafternas *fortsatta internationalisering* bör utvecklas inom ramen för det fördjupade Östersjösamarbetet. Utbildning, planering m.m. skall vidare planeras, genomföras och följas upp så att de även motsvarar de ökade krav som följer av regeringens beslut att anmäla vissa förband till internationella styrkeregister.

Regeringen informerar i propositionen om planerad materielltillförsel samt om studier inför utveckling av ny materiel. Korvetterna av Stockholmsklass och minröjningsfartyg av Landsortsklass halvtidsmoderniseras och halvtidsmoderniseringen av minfartyget Carlskrona fortsätter. Leveranser av korvetter av Visbyklass påbörjas. Dessa kommer att tas i operativ drift efter 2004.

I takt med att resurser kan frigöras bör utvecklingen av marinstridskrafterna i berörda delar ske mot ett *nätverksbaserat försvar*. Vidare bör utvecklingen fortsätta för att ge de typförband som anmälts till internationella styrkeregister en internationell förmåga.

Flygstridskrafter

Regeringen anser att förmågan till *väpnad strid och utnyttjande av förband i behovssammansatta operativa insatsstyrkor* skall utgöra fortsatt grund för förbandsverksamheten inom flygstridskrafterna.

De förband som bör prioriteras under 2003 för flygstridskrafternas del är stridsledningsbataljonerna, radarflyggruppen, delar av flygbasbataljonerna, flygdivisionerna JAS 39 samt delar av de centrala flygtransportdivisionerna. Dessa förband skall även prioriteras för försörjning med materiel. Även flygdivisionerna JA 37 och AJS 37 bör prioriteras mot bakgrund av förseningar i ombeväpningen till Gripensystemet samt att de i delar är anmälda till internationella styrkeregister.

Den *internationella förmågan* genom de inrättade snabbinsatsstyrkorna SWAFRAP AJS 37 och SWAFRAP C-130 Hercules bör vidmakthållas. Regeringen anser att förband anmälda till internationella styrkeregister bör prioriteras inom flygstridskrafternas utbildnings- och övningsverksamhet.

Regeringen anser att det är viktigt att *utbildnings- och övningsverksamheten* successivt återgår till en normal nivå. Detta bör inledas redan under innevarande år.

Vidare anser regeringen att det är viktigt att *ombeväpningen till Gripensystemet* kan fullföljas enligt Försvarmaktens planering och att tillräcklig produktion av flygtid säkerställs. Det är också viktigt för flygstridskrafternas framtid samt för den exportstödjande verksamheten att den kontinuerliga pilotförsörjningen tillförsäkras och att piloter inte lämnar Försvarmakten på grund av t.ex. för liten flygtidstilldelning.

Helikopterförband

Regeringen anser att Försvarmakten generellt bör öka ambitionen när det gäller *utbildnings- och övningsverksamheten* och att denna ambitionshöjning är en förutsättning för att de prioriterade målen skall uppnås. Detta är av särskild betydelse inom helikopterförbanden eftersom det där förekommer brister och problem, vilket regeringen pekat på i resultatbedömningen.

Den grundläggande inriktningen för helikopterförbanden under 2003 är att fortsätta att *utveckla de två nya helikopterbataljonerna*. Efter hand som de nya helikoptrarna levereras skall de två bataljonerna utvecklas i sina framtida funktioner.

Försvarmakten ser för närvarande över helikopterförbandens personalramar. Med början 2002 och fortsatt under 2003 utformas de nya förbanden därför även till sitt nya personalmässiga innehåll. Härtill ses också flottiljens basering av helikoptrar över.

Regeringen anser att det är viktigt att Försvarsmakten under 2002 och 2003 fullföljer de åtgärder som har påbörjats för att *förbättra helikopterförbandens förmåga*. Det är sålunda angeläget att flygtidsproduktionen och flygtidstilldelningen ökar och att därigenom utbildning och övningar kan genomföras med högre ambition än under 2001.

Personal

Våren 2002 behandlade riksdagen frågan om personalförsörjning i Försvarsmakten (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU7, rskr. 2001/02:192). Det finns en bred politisk uppslutning kring den samlade syn på personalförsörjningen i Försvarsmakten som regeringen redovisat för riksdagen.

I fråga om den internationella tjänstgöringsskyldigheten uttalade försvarsutskottet att det är "självlklart att yrkesofficerare skall ha skyldighet att delta i all den internationella verksamhet som kan ifrågakomma, inklusive fredsbevarande och fredsframtvängande verksamhet, sett mot bakgrund av den ökade vikt som deltagandet i den internationella verksamheten successivt fått för Försvarsmakten". Av försvarsutskottets betänkande följer att regeringen skyndsamt bör återkomma med erforderliga lagändringsförslag för att möjliggöra att tjänstgöringsskyldighet i all internationell verksamhet för yrkesofficerare kan införas. Utskottet delade också regeringens uppfattning att själva skyldigheten att tjänstgöra i väpnad styrka utomlands inte skall regleras i lag.

Av försvarsutskottets betänkande framgår också att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redovisning avseende de åtgärder som vidtas för att *öka andelen kvinnliga officerare*.

Regeringen anför att den i april 2002 gav Försvarsmakten i uppdrag att genomföra de förändringar i myndighetens personalförsörjningssystem som regeringen redovisat för riksdagen. I uppdraget erinrade regeringen om

- grunderna för reformarbetet,
- behovet av en stark rekryteringskraft,
- tjänstgöringen i den fredsfrämjande verksamheten,
- yrkesofficerarnas karriär- och utvecklingsmöjligheter,
- behovet av att påtagligt öka andelen kvinnliga officerare,
- den civilanställda personalens karriär- och utvecklingsmöjligheter,
- reservofficerssystemets utveckling,
- grundutbildningen av de totalförsvarspliktiga,
- hur kompetensen hos dem som nyligen fullgjort värnplikt bör tillvaratas,
- behovet av att stärka myndighetens arbetsgivarroll,
- etnisk och kulturell mångfald samt
- behovet av att förebygga trakasserier.

Av uppdraget framgick att regeringen bedömer att arbetet med att förändra Försvarsmaktens personalförsörjningssystem kommer att bli flerårigt och ställa krav på en fortlöpande uppföljning från regeringens sida.

Regeringen angav vidare att Försvarsmaktens förändringsarbete skall beakta försvarsutskottets ställningstaganden i betänkande 2001/02:FöU7.

Regeringen uppdrog också åt Försvarsmakten att göra den *utvärdering av lagen (1999:568) om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten* och att lämna den redovisning angående åtgärder för att öka andelen kvinnliga officerare som försvarsutskottet begärt (bet. 1998/99:FöU8 s. 14 och bet. 2001/02:FöU7 s. 6 och 28).

Utgående från en rapport från Försvarsmakten (Fö2002/1863/MIL) lämnar regeringen i propositionen en kortfattad redogörelse för Försvarsmaktens analys av det förändringsarbete som är nödvändigt. Vidare lämnas den av försvarsutskottet begärda redovisningen.

Förändringsarbetet

Försvarsmaktens arbete med att förändra myndighetens personalförsörjningssystem pågår och bedrivs i allt väsentligt i enlighet med vad riksdagen och regeringen lagt fast. Förändringsarbetet är komplext, vilket förstärker regeringens tidigare bedömning att arbetet kommer att behöva bedrivas i olika tidsperspektiv och under flera år.

Försvarsmaktens *utgångspunkt för förändringsarbetet* är att genomföra en kompetensbehovsanalys. Denna kommer att utmynna i en beskrivning av de kompetenser som behövs efter det att omstruktureringen genomförts utifrån de beslut om bl.a. uppgifter och organisation som riksdagen och regeringen fattat. Parallellt med detta genomför Försvarsmakten en kompetensinventering. Skillnaden mellan behov och tillgänglig kompetens kommer sedan att utgöra grund för den *kompetensförsörjningsstrategi* som är nödvändig för att kunna uppnå en långsiktig balans. Regeringen avser att i underlaget inför försvarsbeslutet 2004 återkomma till riksdagen med en mer fyllig redovisning av Försvarsmaktens förändringsarbete.

Utvärdering av lagen om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten

Försvarsmakten har i fråga om skador vid tjänstgöring utomlands konstaterat att lagen om utlandsstyrkan i sin nuvarande utformning fungerar tillfredsställande. Försvarsmakten anser dock att försäkringskassornas handläggningstider och även synen i övrigt på ärendenas beredning skiljer sig avsevärt från vad Försvarsmakten skulle önska. Försvarsmakten föreslår att en dialog inleds med berörda parter.

Kvinnliga yrkesofficerare

Försvarsutskottet har begärt (bet. 2001/02:FöU7) att regeringen skall återkomma till riksdagen med en redovisning av rekryteringsmål för kvinnliga officerare, förändringar av de fysiska baskraven och förbättringar av arbetsmiljön för kvinnor. Som en komplettering till vad som angetts om kvinnliga officerare under Resultatbedömning redovisar regeringen Försvarsmaktens rekryteringsmål och inriktning för kommande arbete beträffande kvinnliga officerare.

Grundläggande för Försvarsmaktens förmåga att rekrytera och behålla kvinnor i officersyrket är att myndighetens arbetsmiljö är stimulerande och välkomnande för alla oavsett kön. I linje med Försvarsmaktens strävan att

bearbeta det som kan beskrivas som en föråldrad myndighetskultur och ogynnsamma attityder till kvinnliga officerare skall myndigheten inom tre år ha *halverat de förtida avgångar* som beror på arbetsmiljö.

En *ny jämställdhetsplan* som är gemensam för hela myndigheten utgör en av hörnpelarna i Försvarsmaktens arbete med att skapa en arbetsmiljö som är utvecklande för alla anställda oaktat kön.

Försvarsmakten avser att under 2002 besluta huruvida de *fysiska baskraven* på officerare kan ersättas med ett träningskrav. Tillsammans med detta arbete sker också en befattningsanalys där bl.a. de fysiska förutsättningarna för att antas till en viss befattning som värnpliktig ses över.

Enligt Försvarsmaktens bedömning kommer de åtgärder som vidtas att ge ett sådant resultat att *andelen kvinnliga yrkesofficerare ökar till 5 % 2007*.

Enligt regeringens mening bör det vara möjligt för Försvarsmakten att öka ambitionsnivån.

Personalförsörjningsutredningen föreslog att Försvarsmakten skulle öka rekryteringen av kvinnor till yrkesofficersutbildningen och att göra det i en ökad takt (SOU 2001:23, s. 19). De metoder för att uppnå detta som utredningen redovisade har i allt väsentligt anammats av Försvarsmakten. Enligt regeringens mening finns därmed de förutsättningar som är nödvändiga för att det skall vara möjligt att förverkliga utredningens förslag. *Försvarsmakten bör därför öka sin målsättning* så att den bidrar till att öka antalet kvinnliga elever vid militärhögskolorna och därmed på sikt antalet kvinnliga officerare.

En fördubbling av de kvinnliga eleverna skulle påtagligt förändra de yngsta yrkesofficerarnas situation och dessutom ge den positiva signal som i allt väsentligt saknats under de dryga 20 år som officersyrket varit öppet för kvinnor.

Totalförsvarspliktig personal

Inriktningen är att *utbildningsvolymen* av totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt under 2003 skall öka till ca 16 000 totalförsvarspliktiga.

Stor vikt skall läggas vid frågor rörande de värnpliktigas medinflytande, motivation och befälens attityder. Vidare skall arbetet för att *minska avgångar* under grundutbildningen fortsätta samt en vidareutveckling ske avseende det civila meritvärdet av att göra värnplikten. Regeringen avser att följa konsekvenserna av det nya förmånssystemet.

Ett annat prioriterat område för regeringen är *utbildningsmiljön* för totalförsvarspliktiga. Utvecklingsarbetet skall syfta till att motverka mobbning, trakasserier samt övergrepp mot enskilda.

Varje fall av avgång under grundutbildningen bland kvinnliga totalförsvarspliktiga skall analyseras och återrapporteras.

Tjänstgöring i internationell verksamhet

Regeringskansliet har utarbetat och remissbehandlat en promemoria i frågan (dnr Fö2002/1582/RS). För närvarande pågår ett arbete med en lagrådsremiss. Regeringen avser att till våren 2003 *återkomma till riksdagen* med en proposition med lagförslag så att Försvarsmakten får en grund för att som arbetsgi-

vare kunna införa ett system där yrkesofficerare har skyldighet att tjänstgöra i all internationell verksamhet.

Civilanställda

När det gäller den civila personalens kompetensutveckling är det enligt regeringens mening väsentligt att projektet, Kompetens i Centrum, fullföljs.

Det militära skolsystemet

Regeringen anser att det är viktigt att Försvarshögskolan fullföljer sin strävan att stärka den vetenskapliga grund som myndighetens verksamhet bygger på. Regeringen bedömer dessutom att det är viktigt att Försvarshögskolan parallellt med sitt kvalitetsarbete verkar för en sänkning av skolans kostnader per utbildningsplats.

I mars 2002 beslutade regeringen direktiv (2002:41) till en utredning med uppgift att se över hur det *militära försvarets utbildningssystem* bör utvecklas. Utredaren skall klargöra hur Försvarsmaktens kompetensbehov bör tillgodoses. Utredningen skall sedan utvärdera utbildningsbehovet såväl till längd som till utformning och innehåll. Utredaren skall redovisa sitt förslag senast den 1 maj 2003 och detta kommer att utgöra en viktig grund för den fortsatta inriktningen av det militära skolsystemet.

Diskrimineringsfrågor

I januari 2002 beslutade regeringen direktiv till en parlamentarisk kommitté som bl.a. har i uppdrag att överväga om regler om aktiva åtgärder bör införas för att *motverka diskriminering* av dem som fullgör värnplikt eller civilplikt. Senast den 1 december 2004 skall kommittén redovisa uppdraget.

De värnpliktigas skydd mot diskriminering stärktes dock redan från den 1 juli 2002. Den dagen trädde en ny bestämmelse i kraft i förordningen (1995:238) om totalförsvarsplikt som *stärker skyddet mot trakasserier* för alla de som tjänstgör med stöd av lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

Regeringen anser det mycket angeläget att såväl Försvarsmakten som de totalförsvarsgemensamma myndigheterna bedriver ett aktivt arbete för att motverka och förebygga diskriminering på grund av kön, sexuell läggning, etnisk tillhörighet eller religion.

Frivilliga försvarsorganisationer

Regeringen har föreslagit (prop. 2001/02:159) riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer. Riksdagen biföll förslaget (bet. 2001/02:FöU12, rskr. 2001/02:262). I propositionen anförde regeringen bl.a. att Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten skulle redovisa förslag på en *modell för fördelning av organisationsstöd* till frivilliga försvarsorganisationer samt bakomliggande kriterier med motiv. Vidare anförde regeringen att Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten skulle utarbeta handlingsregler och föreslå vilka organisationer som i sammanhanget skall behandlas som frivilliga försvarsorganisationer.

Regeringen gav i juni 2002 Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att senast den 15 oktober 2002 utarbeta förslag i enlighet med propositionen. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en samlad bild på genomförda förändringar inför försvarsbeslutet 2004.

Miljöarbetet

Regeringen anser att Försvarsmaktens och försvarssektorns miljöarbete även fortsättningsvis skall bygga på den nordiskt gemensamma Nordisk Agenda 21 för försvarssektorn.

För Försvarsmaktens eget miljöarbete bör en ytterligare utgångspunkt vara att fördjupa arbetet inom ramen för det *miljöledningssystem* som infördes i hela organisationen vid årsskiftet 2001/02.

Regeringen understryker vikten av en fortsatt adekvat *miljöutbildning*. Försvarsmakten bör därför utveckla sin omfattande miljöutbildning av all försvarsmaktspersonal.

Det är enligt regeringens mening viktigt att *avvecklingen av ämnen* som bryter ned ozonskiktet fortsätter. Vidare bör fortsatta insatser vidtas för att *begränsa utsläppen* till luft, mark och vatten av skadliga ämnen. I detta ligger att begränsa utsläppen efter användning av fossila bränslen. Regeringen anser också att Försvarsmakten skall fortsätta arbetet med att *begränsa effekterna av skott- och flygbuller*.

Regeringen anser vidare att Försvarsmakten skall fortsätta åtgärderna för att *återställa mark* som skadats av militär verksamhet.

På det *internationella planet* anser regeringen att det är betydelsefullt att miljösamarbetet fortsätter. Det gäller bl.a. samarbete med USA och med de nordiska staternas försvarsmakter. I mars 2002 uppdrog regeringen åt Försvarsmakten att genomföra ytterligare försvarsmiljöinsatser i Estland, Lettland och Litauen. Dessa åtgärder finansieras inom ramen för det s.k. säkerhetsfrämjande stödet. Vid sidan härom är det angeläget att miljösamarbetet med främst Ryssland, men även Ukraina, utvecklas.

Regeringen erinrar om Försvarsmaktens roll för miljön ur ett annat perspektiv avseende hållbar utveckling. Regeringen redovisade i mars 2002 skrivelsen *Nationell strategi för hållbar utveckling* för riksdagen (skr. 2001/02:172). Regeringen slår i skrivelsen fast att fred och stabilitet är en viktig förutsättning för hållbar utveckling. Regeringen pekar vidare på att ett huvudsyfte med det militära försvaret är att vara krigsavhållande.

Försvarsmakten har därför en roll inte bara i fråga om ekologiskt hållbar utveckling i ett nationellt perspektiv, utan även i den hållbara utvecklingens samtliga dimensioner – ekonomiska, sociala och ekologiska – i ett internationellt perspektiv.

Grundorganisationen

Regeringen föreslår följande: Organisationsenheten Livgardet i Upplands-Bro/Kungsängen och organisationsenheten Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet (Swedint) i Södertälje/Almnäs skall läggas ned den

31 december 2003 eller vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer. Organisationsenheten Livgardet skall inrättas den 1 januari 2004 eller vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer.

Verksamheten vid Operativa insatsledningen skall, med oförändrad huvudinriktning, inordnas som en del i organisationsenheten Högkvarteret. Som en följd skall organisationsenheten Operativa insatsledningen läggas ned den 31 december 2002 eller vid den senare tidpunkt som regeringen bestämmer.

Som *skäl för sina förslag* anför regeringen bl.a. följande.

På regeringens förslag beslutade riksdagen i maj 2001 att *Operativa insatsledningen* skulle lokaliseras till Täby/Näsby park (prop. 2000/01:113, bet. 2000/01:FöU9, rskr. 2000/01:214). Riksdagen beslutade samma vår att Upplands flygflottilj skall läggas ned den 31 december 2003 (bet. 2000/01:FöU2, rskr. 2000/01:213).

Regeringen föreslog i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret i september 2001 att beslutet om lokalisering av Operativa insatsledningen till Täby/Näsby park skulle upphävas och att regeringen skulle besluta om organisationsenhetens lokalisering (prop. 2001/02:10). Regeringen ansåg i propositionen vidare att det var angeläget att Operativa insatsledningen snarast kunde verka samlat från en gemensam plats.

Riksdagen godkände regeringens förslag (bet. 2001/02:FöU2, rskr. 2001/02:91). Försvarsutskottet hade således inget att erinra mot att riksdagsbeslutet om att lokalisera Operativa insatsledningen till Täby/Näsby park upphävdes. Utskottet ansåg dock att regeringen i de fortsatta övervägandena även borde pröva en delad lokalisering av organisationsenheten. Jämförelse borde härvid göras, menade utskottet, vad gäller bl.a. kostnader, skyddsaspekter och personalförsörjning.

På grundval av en av Försvarsmakten under hösten 2001 genomförd utredning och fortsatta överväganden inom Regeringskansliet *beslutade regeringen* i december 2001 att *Operativa insatsledningen skall lokaliseras till Uppsala*. Enligt beslutet skall lokaliseringen av Operativa insatsledningen som helhet till Uppsala vara avslutad senast den 31 december 2004.

Vidare anförde regeringen i sitt beslut följande. Det finns alltfjämt starka principiella skäl för att ge huvuddelen av Operativa insatsledningen en *samlad lokalisering*. En gemensam lokaliseringsplats ger sålunda de bästa förutsättningarna för en nära samverkan mellan stridskrafterna i fråga om operativ och taktisk ledning. Detta är en grundläggande förutsättning för reformeringen av den militära ledningsorganisationen med dess krav på kvalificerad ledning av behovssammansatta styrkor. En delad lokalisering till de nuvarande fyra platserna och de delvis provisoriska lokaler som där disponeras ger inte möjlighet till ledning från skyddade ledningsplatser. En delad lokalisering ger vidare inte samma möjlighet till rationalisering av vissa stabs- och betjäningssfunktioner som en samlad lokalisering ger.

Beträffande investeringar för Operativa insatsledningen ansåg regeringen i beslutet att en samlad lokalisering för huvuddelen av organisationsenheten ger bättre förutsättningar för att kunna samutnyttja sambandsutrustning och

annat ledningsstöd jämfört med vad en delad gruppering skulle kunna erbjuda. Försvarsmaktens beräkningar visar att en delad lokalisering till Operativa insatsledningens nuvarande fyra platser är det alternativ som är förknippat med högst hyreskostnader av samtliga utredda alternativ.

Regeringen bedömde vidare i sitt beslut att Uppsala är det alternativ som till största del uppfyller de krav som bör ställas på platsen för Operativa insatsledningens samlokalisering. Flottiljområdet i Uppsala erbjuder härvid berghangarer lämpliga för en skyddad ledningsplats och ett läge i utkanten av tätorten. Vidare är det flygtaktiska kommandot redan lokaliserat till denna plats. Den beslutade nedläggningen av Upplands flygflottilj innebär även att Försvarsmakten i betydande utsträckning kan utnyttja befintliga byggnader och infrastruktur i övrigt.

Försvarsmakten har bedömt att *Operativa insatsledningen* kan vara *organiserad i Uppsala* i enlighet med den tidsplan regeringen bestämt, dvs. *vid utgången av 2004*. Den nya skyddade ledningscentral som också behövs för Operativa ledningens verksamhet bör enligt Försvarsmakten kunna vara färdigställd ett halvår senare, dvs. den 30 juni 2005.

Regeringen har i det föregående informerat om *Försvarsmaktens utredning om myndighetens centrala ledning*. I utredningen föreslås bl.a. att Operativa insatsledningen organisatoriskt blir en del av Högkvarteret. Som en följd av detta hemställer Försvarsmakten om att Operativa insatsledningen läggs ned som en egen organisationsenhet. Operativa insatsledningens uppgifter renodlas som en följd av detta än mer till insatsledning. Försvarsmaktens centrala ledning kommer därmed att bestå av en organisationsenhet, Högkvarteret, bestående av bl.a. en stabsenhet och fyra linjeenheter, varav en för operativ och taktisk ledning, en för krigsförbandsledning, en för grundorganisationsledning samt en för militär underrättelse- och säkerhetstjänst.

Regeringen anser det vara lämpligt att, som Försvarsmakten föreslår, i formellt organisatoriskt hänseende låta *Operativa insatsledningen utgöra en del av Högkvarteret*. Genom att låta hela den centrala ledningen utgöra en organisationsenhet, Högkvarteret, skapas en enklare organisationsstruktur, där en gemensam stab ansvarar för att hålla samman samtliga viktiga arbetsprocesser oavsett om det rör insatsledning eller verksamhetsledning. Åtgärden ligger därmed i linje med vad regeringen tidigare anfört om att planerings-, uppföljnings- och avvägningsprocesserna inom Försvarsmaktens centrala ledningsorganisation fortlöpande bör utvecklas och förstärkas (prop. 2001/02:10). Likaså anser regeringen det vara viktigt att fortsätta utveckla förmågan till kvalificerad insatsledning. Verksamheten vid Operativa insatsledningen bör i organisatorisk mening sålunda inordnas i Högkvarteret, men med oförändrad huvudinriktning och lokalisering till Uppsala i enlighet med vad regeringen nyss anfört. *Organisationsenheten Operativa insatsledningen bör läggas ned den 31 december 2002* eller vid den senare tidpunkt som regeringen bestämmer.

Regeringen går härnäst över till att behandla frågor om *Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet (Swedint)*. Riksdagen beslutade i mars

2000 att Swedint skall omlokaliseras till Upplands-Bro/Kungsängen och samlokaliseras med Livgardet (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168). Denna omlokalisering har blivit försenad i förhållande till statsmakternas ursprungliga intentioner. Regeringen anser att det är viktigt att omlokaliseringen drivs kraftfullt av Försvarsmakten. Samtidigt är det angeläget att omlokaliseringen genomförs till så låga kostnader som möjligt för staten.

Försvarsmakten har hos regeringen i juni 2002 hemställt att *organisationsenheterna Livgardet och Swedint läggs ned och att en ny organisationsenhet, Livgardet/Swedint, inrättas*. Försvarsmakten anför i sin skrivelse att ett av skälen för att omlokalisera Swedint till Kungsängen var att uppnå synergivinster och därmed lägre kostnader. Myndigheten anser att en integrering av de två organisationsenheterna till en organisationsenhet kommer att leda till ett mer rationellt arbete inom en rad områden, bl.a. ledning, planering och uppföljning.

Enligt regeringens mening uppnås den mest rationella och effektiva driften av en samlokaliserad verksamhet i Kungsängen om den inte genomförs inom ramen för två separata organisationsenheter utan inom ramen för en samordnad organisationsenhet. På detta sätt fullföljs enligt regeringens mening också intentionerna från riksdagsbeslutet våren 2000.

Försvarsmakten beräknar dessa besparingar till 10–12 miljoner kronor per år.

Det är regeringen som bestämmer den nya *organisationsenhetens* namn. Regeringen anser att namnet Livgardet av traditionsskäl bör bibehållas. Härutöver konstaterar regeringen att benämningen Swedint är välkänd och inarbetad såväl inom landet som utomlands. Regeringen anser att den nya organisationsenheten bör ges namnet Livgardet. Inom Livgardet bör det finnas en enhet som benämns Swedint.

Försvarsmakten bedömer att *omlokaliseringen till Kungsängen* av Swedints verksamhet bör kunna vara *slutförd under det första kvartalet 2004*. Enligt regeringens mening bör de nuvarande organisationsenheterna Livgardet och Swedint läggas ned den 31 december 2003 eller vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer. Den *nya organisationsenheten Livgardet bör inrättas den 1 januari 2004* eller vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer.

Muskövarvet

Regeringen föreslår följande: Inriktningen av Försvarsmaktens fartygsunderhåll skall vara att verksamheten vid Muskö örlogsvarv överförs på för staten godtagbara villkor till privatägd industri. Så länge en sådan överföring inte genomförs skall verksamheten vid Muskö örlogsvarv fortsatt bedrivas i Försvarsmaktens regi.

Som *skäl för sitt förslag* anför regeringen bl.a. följande.

Riksdagen har beslutat följande *inriktning för Försvarsmaktens framtida fartygsunderhåll* m.m. (prop. 2000/01:53, bet. 2000/01:FöU3, rskr. 2000/01:180).

Inriktningen av Försvarsmaktens fartygsunderhåll skall vara att verksamheten vid Muskö örlogsvarv överförs till i första hand civil industri och, om detta inte är möjligt, i andra hand till annan verksamhetsform.

Inriktningen skall vidare vara att Försvarsmaktens upphandling av marint fartygsunderhåll så långt möjligt skall ske på affärsmässiga grunder. Hänsyn skall därvid tas till behovet av att nyproduktionskompetens hos civil varvsindustri kan bibehållas och utvecklas samt av en rationell förbandsproduktion.

Regeringen beslutade i juni 2001 direktiv (dir. 2001:58) till en utredning med uppdrag att ta fram underlag för och genomföra förhandlingar om *överlåtelse av den verksamhet som avser fartygsunderhåll vid Muskö örlogsvarv till civil industri*.

Utredningen lämnade sitt betänkande (SOU 2002:34) i april 2002. Betänkandet har remissbehandlats. Huvuddelen av de instanser som yttrat sig är positiva till utredningens förslag.

Utredningen konstaterar bl.a. att intresset för att överta varvet har visat sig vara litet. Av tillfrågade företag har inget visat sig intresserat av att förvärva Muskövarvet eller ta över underhållsverksamheten utan en statlig beställningsgaranti på underhållet av ubåtarna.

Utredningen har även övervägt att omvandla Muskövarvet till ett statligt bolag och tagit fram det underlag som behövs för att genomföra en sådan bolagisering. Enligt utredningen kräver ett genomförande av en statlig bolagisering bl.a. att bolaget tillförs ett kapital på i storleksordningen 100 miljoner kronor. Trots kapitaltillförsel bedömer utredningen att det är risk för att Muskövarvet kommer att gå med förlust och rekommenderar därför att Muskövarvet inte ombildas till ett statligt ägt bolag. Om Muskövarvet inte kan säljas till ett privat företag, anser utredningen att varvet bör drivas vidare som en resultatenhet inom Försvarsmakten.

Regeringen finner att detta, sammanvägt med bedömningen att ett statligt bolag, trots en ansevärd kapitaltillförsel riskerar att gå med förlust, inte gör det meningsfullt att i nuläget omvandla Muskövarvet till ett statligt bolag. Mot bakgrund av svårigheterna att med dagens förutsättningar sälja Muskövarvet till ett privat företag, anser regeringen att varvet tills vidare bör drivas vidare som en *resultatenhet inom Försvarsmaktens logistikenhet*.

Regeringen finner därmed att gällande inriktning avseende fartygsunderhållets verksamhetsform bör ändras. Den nya inriktningen bör vara att så länge en överföring av verksamheten vid Muskö örlogsvarv inte kan ske till privatägd industri så skall denna verksamhet fortsatt bedrivas i Försvarsmaktens regi.

Skydd mot NBC-stridsmedel

Inom ramen för den av regeringen beslutade utvecklingen av insatsorganisationen skall ett *NBC-kompani organiseras* och vara operativt 2004. Mot bak-

grund av bl.a. terrorangreppen i USA den 11 september 2001 uppdrog regeringen åt Försvarsmakten att redovisa förutsättningarna för en tidigareläggning av utvecklingen av kompaniet. Försvarsmakten har lämnat en redovisning i budgetunderlaget för 2003.

Av redovisningen framgår att det enligt Försvarsmaktens uppfattning inte är lämpligt att tidigarelägga tidpunkten för när kompaniet som helhet kan vara operativt. Däremot lämnar Försvarsmakten ett förslag till hur NBC-förmågan successivt kan höjas fram till dess att kompaniet är färdigutvecklat och operativt. Förslaget går i huvudsak ut på att med stöd av grundorganisationens resurser bygga upp en tillfällig NBC-insatsstyrka.

Regeringen anser att utvecklingen av NBC-kompaniet bidrar till att förbättra såväl beredskap som insatsförmåga. Regeringen anser vidare att åtgärder bör vidtas för att höja NBC-insatsförmågan stegvis fram till dess att NBC-kompaniet är operativt under 2004. Genom den av Försvarsmakten föreslagna tillfälliga NBC-insatsstyrkan bedöms NBC-insatsförmågan kunna ökas.

Med relativt små resurser bör den tillfälliga NBC-insatsstyrkan kunna utföra ett flertal uppgifter, t.ex. ge stöd åt militära enheter vid förhöjt NBC-hot eller vid inträffade NBC-händelser, ge stöd vid internationella insatser inkluderande stöd till utlandsstyrkan samt ge stöd till samhället, framför allt polis och räddningstjänst. Utvecklingen av *NBC-kompaniet* bör fortgå i den takt som Försvarsmakten föreslagit, dvs. att kompaniet *blir operativt under 2004*. Det är enligt regeringen även angeläget att Försvarsmaktens ambition avseende riskbedömning av och skydd mot NBC-hot vid internationella insatser höjs.

Ammunitions- och minröjning

Genom muntligt meddelande i kammaren presenterade regeringen i maj 2002 sin samlade syn på minhantering för riksdagen. I denna tydliggörs bl.a. *ansvarsfördelningen mellan Försvarsmakten och Statens räddningsverk* för humanitär och militär minröjning. Av den samlade synen framgår att Räddningsverket skall vara Sveriges operativa aktör för humanitär minröjning på land och skall stödja internationella organisationer inom ledning och kvalitetssäkring av humanitär minröjning. Statens räddningsverk skall använda Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum, Swedec, i Eksjö för den metodutveckling, forskning och teknikutveckling som krävs för att man skall kunna utföra sin operativa roll inom humanitär minröjning. Statens räddningsverk skall vidare använda Swedec som resurs vid sin internationella verksamhet. Försvarsmakten skall vara Sveriges operativa aktör inom militär minröjning och skall kunna delta i internationella insatser med militär ammunitions- och minröjning då detta efterfrågas. Försvarsmakten skall ha förmåga att i samband med militära ammunitions- och minröjningsinsatser kunna genomföra påkallad humanitär minröjning.

För att utveckla samarbetet mellan Försvarsmakten och Statens räddningsverk inom ammunitions- och minröjningsfrågor anser regeringen att de båda

myndigheterna, under ledning av Swedec, skall samordna gemensamma frågor rörande utbildning, metodutveckling samt vissa personalfrågor.

För att nå ökad samordning avseende forskning, teknikutveckling och materielanskaffning inom ammunitions- och minröjningsområdet, anser regeringen att en *nationell samverkansgrupp* bör inrättas.

Sverige bör inom ramen för FN:s fredsbevarande operationer och andra internationella insatser kunna bistå med ammunitions- och minsökhundekipage. Uppbyggnaden av Swedecs ammunitionssökhundpool bör därför ges prioritet. Regeringen anser att utvecklingen av ammunitions- och minröjningsförmågan för internationella insatser skall fortsätta. Vidare skall enheter även i fortsättningen medverka i sjöminröjningsoperationer vid den baltiska Östersjökusten.

Motioner

Förbandsverksamhet

I *kommittémotion Fö260 (m)* av Gunnar Hökmark m.fl. betonar *Moderaterna* att det behövs ett starkt nationellt försvar och en betydande militär förmåga för att kunna hantera kriser tillsammans med andra nationer. Mot den bakgrunden anser motionärerna att det inte är tillräckligt att, som anges i budgetpropositionen, försvarets och de enskilda förbandens förmåga att lösa sina uppgifter endast är knappt godtagbar. Ambitionen måste vara väsentligt högre. Utbildningen av soldater, sjömän och befäl måste leda till en god förmåga att lösa uppgifter under så säkra former som möjligt. Den nationella försvarsförmågan och den internationella förmågan bör utvecklas hand i hand. Motionärerna föreslår att *riksdagen tillkännager för regeringen sin mening vad i motionen anförs om totalförsvarets utveckling (yrkande 5)*.

I samma motion argumenterar motionärerna för nödvändigheten av att så snart som möjligt åstadkomma det fullvärdiga stöd som är berättigat i de svåra situationer som våra förband måste behärska. Det sägs handla om att genomföra en bättre och mer omfattande utbildning i sammansatta förband samt om att förbättra personlig skyddsutrustning och sambandsmateriel. Enligt motionärerna handlar det också om att ge förbanden modern materiel som är interoperabel i samverkan med andra nationer inom ramen för av FN, Nato och EU ledda insatser. Motionärerna föreslår att riksdagen begär att regeringen lägger fram *förslag om åtgärder för att åstadkomma det fullvärdiga stöd som är berättigat i de svåra situationer som våra förband måste kunna behärska i enlighet med vad som anförs i motionen (yrkande 6)*.

Kristdemokraterna hävdar i sin *kommittémotion Fö254* av Erling Wäliwaara m.fl. att det viktigaste nu är att skapa balans mellan uppgifter och resurser för att ett svenskt folkförankrat försvar skall kunna utgöra ett effektivt och flexibelt säkerhetspolitiskt instrument. Motionärerna menar att bristen på praktisk övning – förbandsverksamhet – är ett av de allvarligaste problemen inom totalförsvaret. En kontinuerlig förbandsverksamhet krävs för att vidmakthålla och utveckla den grundläggande försvarsförmågan, grundberedskapen och anpassningsförmågan. Kristdemokraterna anser liksom regeringen att öv-

ningsverksamheten måste fortsätta och säkerställas för att utveckla både officerarnas förmåga att leda förband på högre nivå och att utveckla all personals förmåga att verka i såväl nationella som internationella åtaganden på ett godtagbart sätt. Motionärerna föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om *betydelsen av en grundläggande och kontinuerlig förbandsverksamhet (yrkande 7)*.

Motionärerna anser att verksamheten skall kraftsamlas till att uppnå förmåga till strid i behovssammansatta operativa insatsstyrkor. Detta sägs kräva mycket god samverkansförmåga. Det är därför viktigt att *samordna övningsverksamheten* så att förbandsverksamheten alltmer inriktas mot *övningar av operativt sammansatta insatsstyrkor (yrkande 6)*.

I nämnda motion sägs vidare att besparingar har medfört brister inom marinstridskrafterna. Förbandens kompetens och förmåga har som följd härav försämrats och materielunderhållet har fått stå tillbaka. Motionärerna anser därför att åtgärder måste vidtas för att *verksamheten inom marinstridskrafterna snarast återgår till en högre nivå (yrkande 11)*.

Motionärerna anför också att övningsverksamheten för flygstridskrafterna reducerats kraftigt under senare år till följd av besparingar. De anser att snabba åtgärder behöver vidtas för att *säkerställa flygstridskrafternas kompetens genom ökad övningsverksamhet och tryggad personaltillgång (yrkande 12)*.

Likaså konstaterar motionärerna att problem har redovisats vid helikopterförbanden under flera år. Ändå sägs krigsförbandens förmåga inte ha ökat jämfört med föregående år. Motionärerna anser därför att fortsatta åtgärder måste vidtas som *säkerställer helikopterförbandens fälduglighet och tillgänglighet på helikoptrar (yrkande 13)*.

I Vänsterpartiets kommittémotion Fö215 av Berit Jóhannesson m.fl. sägs att försvaret skall kunna förstärkas, utökas, reduceras eller eljest förändras för att motsvara de krav som ställs på försvaret. Vänsterpartiets inställning är att det militära försvaret kan och skall minskas till förmån för andra verksamheter.

Motionärerna menar att den nya hotbilden och det gynnsamma säkerhetspolitiska läget ger möjlighet att på sikt ytterligare reducera omfattningen av det militära försvaret till förmån för förstärkningar inom det civila samhället och infrastrukturen. Motionärerna hänvisar till uppgörelsen mellan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och regeringen att ett av Förvarsberedningens huvudalternativ skall vara att pröva en besparing omfattande 6 miljarder kronor för nästkommande försvarsperiod.

För att kunna reducera försvaret behövs en förberedelseperiod och planeringsförutsättningar som tar hänsyn till hur en reduktion kan genomföras. På uppmaning av försvarsutskottet har Förvarsmakten till regeringen redovisat tillväxtförmågan. Motionärerna säger att på liknande sätt borde riksdagen kunna få en redovisning av hur Förvarsmakten förberett för reduceringsförmågan och dess effekter. De föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Förvarsmakten

skall ges i *uppdrag att redovisa reduceringsförmågan och dess effekter på Försvarsmaktens organisation (yrkande 1)*.

Fredsorganisatoriska frågor

I nyss nämnda *kommittémotion Fö215 (v)* konstaterar motionärerna att huvuddelen av Försvarsmaktens högre yrkesofficerare återfinns inom Mälardalen sedan ett antal regionala och taktiska staber har lagts ned och sedan övergången till Försvarsmaktens nya ledningsorganisation. Detta sägs vara ett stort problem eftersom 75–80 % av Försvarsmaktens verksamhet bedrivs ute i landet. Vidare försvåras personalförsörjningen.

Motionärerna hänvisar till riksdagens behandling föregående höst av lokaliseringen av Försvarsmaktens centrala ledning och att därvid försvarsutskottet uttalade att regeringen i de fortsatta övervägandena även borde pröva en delad lokalisering av organisationsenheten Operativa insatsledningen (OPIL). Motionärerna konstaterar att regeringen nu i budgetpropositionen hävdar att det alltså finns starka principiella skäl för att ge OPIL en samlad lokalisering.

Motionärerna hävdar att den fördel som ligger i att högre befäl i större utsträckning kan göra karriär inom sitt eget geografiska område är viktig för personalrekryteringen och för Försvarsmakten som helhet. Därför bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att ytterligare *intensifiera arbetet med att utlokalisera delar av den centrala ledningen (yrkande 5)*.

I samma motion återkommer motionärerna i en fråga som Vänsterpartiet motionsvis aktualiserade under föregående riksmöte, nämligen byggandet av en ny *helikopterhangar på Säve*. Motionärerna anför att det var meningen att den nya hangaren skulle kunna sambrukas med polisen och helikopterambulansverksamhet. I stället för denna nya hangar sägs nu att Försvarsmakten diskuterar att reparera den gamla hangaren, vilket skulle innebära att samordningsmöjligheterna uteblir.

En ny hangarbyggnad för både Försvarsmaktens och Västra Götalands läns behov beräknas kosta 60 miljoner kronor. Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att *investera i en ny hangar på Säve och att finansieringen skall täckas genom omfördelning inom anslaget 6:1 (yrkande 4)*.

Liknande synpunkter om behovet av ett samordnat bygge av en hangar tas upp i *motion Fö232 (fp)* av Eva Flyborg. Hon förordar också Säve som en lämplig utbildningsplats för värnpliktiga samt att Säves berghangarer, som nu står tomma, skall kunna användas för förhandslagring av materiel för snabba insatser. Motionären föreslår att riksdagen *tillkännager för regeringen* som sin mening vad i motionen anförts om *helikopterverksamheten vid Säve*.

I *motion Fö211 (m)* av Anita Sidén och Cecilia Magnusson poängteras nyttan av militär närvaro på västkusten, särskilt i samband med sjöolyckor, brän-

der, översvämningar m.m. De militära helikoptrarna på Säve sägs därvid ha blivit mer och mer betydelsefulla för skilda sorters räddningsuppdrag. Motionärerna anser att det inte räcker med att endast ha en räddningshelikopter baserad på Säve för att uppfylla intentionerna i riksdagens beslut våren 2000 (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168). De föreslår därför att riksdagen *tillkännager för regeringen* som sin mening vad i motionen *anförs om helikopterdivisionen på Säve*.

Christer Skoog m.fl. (s) erinrar i *motion Fö246 (s)* om att staten enligt ett tidigare riksdagsbeslut skall sälja *Muskövarvet*. Motionärerna konstaterar att den utredare som tillsatts för att försöka sälja varvet har misslyckats. De anser därför att riksdagen så snabbt som möjligt bör uttala att om varvet inte har sålts inom angiven tidpunkt, nära i tiden, så skall *Muskövarvet läggas ned*.

I en *flerpartimotion* av Lennart Hedquist m.fl., *Fö220 (m, fp, kd)*, kritiserar motionärerna riksdagens beslut den 16 maj 2000 och regeringsbeslutet i december 2001 angående *Flygskolans lokalisering*. Motionärerna menar att riksdagsbeslutet hade ett mycket svagt stöd och också samstämmigt har klassats ned av alla som värnar det svenska flygförsvaret. Detta beslut sägs heller inte regeringen ha kunnat eller velat följa. Regeringen har nämligen beslutat att placera flygskolan på Malmen i Linköping, en flottilj som lades ned 1994. Motionärerna anser vidare att lokaliseringen vid Malmen är såväl miljömässigt som ekonomiskt sämre än en lokalisering i Uppsala. Motionärerna hemställer att *riksdagen beslutar* att med ändring av sitt beslut den 16 maj 2000 och regeringsbeslut i december 2001 *att Flygstridsskolan*, med den verksamhet som innefattar F 20:s verksamhet samt GFU och GTU, *skall förläggas till Uppsala i princip i enlighet med regeringens förslag i proposition 2000/01:35 och med hänvisning till vad som anförs i motionen*.

Minröjning

I maj 2002 presenterade regeringen en *samlad syn på minhantering* – en minpolicy. I *flerpartimotionen Fö271 (mp, fp, v)* av Lars Ångström (mp) m.fl. uppmärksammas och sammanfattas denna minpolicy. Motionärerna uttalar sitt gillande över att Sverige nu har fått ett policydokument som anger en inriktning för minröjningsverksamheten samt för hur en förbättrad samverkan mellan olika aktörer skall kunna uppnås.

I motionen sägs att det är mycket positivt att Sverige, via Räddningsverket, äntligen får en operatör som kan bidra till FN:s minröjningssamordning och som dessutom kan leda minröjningsinsatser i drabbade stater. Motionärerna är emellertid oroade över att *Räddningsverkets minröjningsbudget* kan komma att minska. Den borde i stället *ökas (yrkande 2)*.

Motionärerna hävdar vidare att det skulle underlätta om *Räddningsverkets beredskap för minröjning* inte belastar anslaget Skydd mot olyckor utan i stället *anslaget Försvarspolitik*, vilket föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening (*yrkande 5*).

I motionen framhålls den pågående omprioriteringen till fördel för svenskt deltagande i fredsbevarande internationella insatser. Inom ramen för denna verksamhet har minröjning hög prioritet.

Sedan den 1 juli 2000 är *Swedec i Eksjö* ett renodlat ammunitions- och minröjningscentrum för totalförsvaret. Swedecs resurser har sedan dess successivt förstärkts. Enligt motionärernas mening är det av stor vikt att Försvarsmakten fortsätter att *utöka sin satsning på Swedec* under de kommande åren (*yrkande 6*).

Motionärerna oroas över att det avsätts för små resurser för *minröjningsforskning vid Totalförsvarets forskningsinstitut* (FOI). De anser att denna FOI-forskning sammantaget befinner sig i ett allvarligt läge. Enligt motionärernas mening är det därför viktigt att FOI får ekonomiska möjligheter att driva minröjningsforskningen på åtminstone *nuvarande nivå* (*yrkande 7*).

I motionen påpekas den stora betydelsen av tillgång på s.k. minhundar. Motionärerna känner stor oro för *minhundskompetensen* vid Hundskolan i Sollefteå. Denna kompetens bör inte skingras utan i stället *tas till vara* (*yrkande 8*).

Det är mycket positivt, sägs det i motionen, att regeringen vill inrätta en *interdepartemental arbetsgrupp i Regeringskansliet* och att denna grupp årligen till riksdagen skall lämna en redogörelse för Sveriges engagemang för minröjning. Motionärerna önskar att nämnda arbetsgrupp *snarast utarbetar ett åtgärdsprogram* för att upprätthålla och vidareutveckla den svenska kapaciteten och stödet inom minröjningsområdet, vilket riksdagen för regeringen som sin mening bör tillkännage (*yrkande 9*).

I *Vänsterpartiets kommittémotion Fö215 (v)* av Berit Jóhannesson m.fl. om *totalförsvarsbudgeten* anføres att den av regeringen framtagna samlade synen på minröjning är ett bra instrument för fortsatt svensk utveckling inom området. För att möjliggöra ett förverkligande av Försvarsmaktens planer inom området föreslår motionärerna en förstärkning specifikt för detta ändamål med 35 miljoner kronor. Motionärerna föreslår också att utbildningen av vämpliktiga i minröjning förstärks samt att det även inom materielanslaget görs ökade satsningar på minröjning. I motionen föreslås därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Försvarsmakten inom områdena förbandsverksamhet, fredsfrämjande verksamhet samt materielanslaget bör *prioritera verksamheter för minröjning* (*yrkande 3*).

Sveriges stöd till *minröjningsarbete* behandlas också i *kommittémotion Fö241 (fp)* av Birgitta Ohlsson m.fl. Motionärerna menar att trots att regeringen har utarbetat en samlad syn på minröjningen, så är det fortfarande flera aspekter av det svenska agerandet inom minområdet som lämnar övrigt att önska. Sverige sägs kunna göra betydligt mer för att öka och förbättra engagemanget för en minfri värld. Detta anses i synnerhet gälla hur Sverige uppfyller sina åtaganden från den s.k. Ottawakonferensen.

Den internationella kampanjen mot landminor (ICBL) fokuserar på personminor. ICBL sägs ha uttryckt oro över att parter till Ottawakonventionen

inte i tillräcklig utsträckning har uppmärksammat att fordonsminor med röjningsskydd som utlöses av en oavsiktlig handling är förbjudna enligt konventionen. Motionärerna nöjer sig inte med att utrikesminister Anna Lindh har uttalat att de stridsvagnsminor med röjningsskydd som Sverige har är förenliga med Ottawakonventionen. I motionen föreslås därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att *regeringen bör fatta beslut om att genomföra en inventering av Sveriges förråd av fordonsminor försedda med röjningsskydd (yrkande 1)*.

Vidare föreslår motionärerna att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Försvarsmakten bör *sammanställa en årlig redovisning av hur många minor som använts i utbildning och tester av maskinell minröjningsutrustning (yrkande 2)*.

Motionärerna hävdar att det är svårt att få fram relevanta uppgifter gällande *Sveriges stöd till minröjningsprojekt*. De hänvisar till att Sida inte längre har en särskild befattning för en s.k. minkoordinator. Regeringen bör snarast redovisa hur en förbättrad statistik över svenskt minröjningsbistånd skall åstadkommas. Enligt motionärerna finns ett sådant löfte från biståndsministern. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att följa upp givna löften om *redovisning av svenska myndigheters stöd till minröjningsinsatser (yrkande 4)*.

Utskottet

Utbildning och planering

Utskottet delar regeringens bedömning att *förmågan till väpnad strid* även fortsättningsvis skall utgöra grunden för förbandsutbildningen. Förmågan till väpnad strid är sålunda en grundläggande förutsättning för att Försvarsmaktens förband skall kunna lösa sina huvuduppgifter.

Utskottet ansluter sig också till vad som anförs i propositionen om att utbildning och övningar skall inriktas mot en *förbättrad förmåga till samordnade insatser*. Insatsorganisationens förmåga att genomföra operativt samordnade insatser skall således utvecklas. Den sedan flera år begränsade övningsverksamheten i högre förband måste nu prioriteras. Utskottet välkomnar därför den av regeringen beskrivna ambitionen att följa upp hur den framtida övnings- och utbildningsverksamheten utvecklas under de kommande åren, inte minst kompetensen att leda och samträna förband inom bataljons ram och högre förbandsnivåer.

Utskottet delar även regeringens bedömning att *förmågan att genomföra internationella insatser* med förband som har anmälts till det internationella skall utvecklas. Dessa förband skall därför prioriteras i utbildnings-, övnings- och utvecklingssammanhang. Vid värnpliktsutbildningen skall också behovet av rekrytering till internationella insatser beaktas.

I *kommittémotion Fö254 (kd)* föreslås riksdagsuttalanden som dels påpekar betydelsen av en *grundläggande och kontinuerlig förbandsverksamhet (yrkande 7)*, dels betonar behovet av *övningar i operativt sammansatta insatsstyrkor (yrkande 6)*. Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna

om betydelsen av en grundläggande och kontinuerlig förbandsverksamhet och om behovet av samträning av insatsstyrkor. Samtidigt konstaterar utskottet att propositionen och den av regeringen redovisade bedömningen, som utskottet ansluter sig till, framhåller just dessa behov. Utskottet ser därför inte tillräckliga skäl för riksdagen att göra de föreslagna uttalandena. *Utskottet avstyrker därför yrkandena.*

Utskottet konstaterar vidare att regeringen i propositionen anför att den *prioriterar utbildning och övningar för marinstridskrafterna* så att ambitionsnivån i verksamheten successivt skall kunna återgå till planerad nivå och därefter bibehållas, något som motionärerna i nämnda motion föreslår (*yrkande 11*). Utskottet ser därmed inte behov av ett riksdagsuttalande, varför *yrkandet avstyrks.*

Utskottet anser även att vad som i samma motion anføres om åtgärder för att säkerställa *flygstridskrafternas kompetens* genom ökad övningsverksamhet (*yrkande 12*) och åtgärder för att säkerställa *helikopterförbandens fälduglighet* (*yrkande 13*) i huvudsak återspeglar de ambitioner som regeringen ger uttryck för i propositionen och som utskottet ställer sig bakom. Motionen bör därför även i dessa delar bli tillgodosedd, varför utskottet avstyrker de aktuella yrkandena.

I *kommittémotion Fö215 (v)* föreslås att Försvarsmakten ges i *uppdrag att redovisa förmågan att reducera organisationen* och vilka effekter en sådan reduktion skulle få (*yrkande 1*). Motionärerna hänvisar i sammanhanget till regeringens uppgörelse mellan Vänsterpartiet och Miljöpartiet om att pröva en besparing på 6 miljarder kronor för nästkommande försvarsbeslutsperiod.

Utskottet konstaterar för sin del att frågan om att pröva besparingsalternativ inte är någon ovanlig åtgärd. Regelmässigt utreds konsekvenserna av skilda ekonomiska ramar som ett led i förberedelserna inför ett nytt flerårigt försvarsbeslut. I det nu aktuella fallet ankommer det på Försvarsberedningen att inför försvarsbeslutet 2004 bedöma vilka uppgifter som Försvarsmakten skall kunna lösa, vad detta får kosta och vilka konsekvenser som följer av skilda besparingar. Utskottet utgår från att Försvarsberedningen kommer att förse regeringen med underlag för ställningstaganden beträffande den besparing som nämns i motionen. Utskottet anser att riksdagen därför inte behöver ge regeringen det uppdrag som motionärerna föreslår, varför *motionsyrkandet avstyrks.*

I *kommittémotion Fö260 (m)* förordas väsentligt högre ambitioner när det gäller *utbildningens mål, omfattning och innehåll* än vad som regeringen anger i propositionen. Som nyss framgått ansluter sig utskottet till vad som regeringen har anfört om utbildningens inriktning. *Utskottet avstyrker därför yrkandena 5 och 6 i nämnda motion.*

Regeringen anför i propositionen att verksamheten även i fortsättningen skall bedrivas så att utvecklingen mot ett *s.k. nätverksbaserat försvar* sker samordnat inom Försvarsmakten.

Utskottet har erfarit att regeringen i november i år har medgett Försvarsmakten att fortsätta utvecklingen av tekniska lösningar för framtida lednings-

system (Ledsyst T) och i det sammanhanget utveckla s.k. demonstratorer (Demo 05 och Demo 06). Utskottet har vidare erfarit att regeringen föreskrivit särskilda villkor för utvecklingen.

Utskottet anser för sin del att det är angeläget med en noggrann uppföljning av det aktuella utvecklingsarbetet, *dels* för att det har en sådan avgörande betydelse för Försvarsmaktens framtida utveckling, *dels* för att arbetet innehåller tekniska och ekonomiska risker som inte är obetydliga. Utskottet utgår därför från att regeringen årligen informerar riksdagen om hur arbetet fortskrider.

Vissa fredsorganisatoriska frågor

Livgardet–Swedint

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner *dels* att organisationsenheten Livgardet i Upplands-Bro/Kungsängen och organisationsenheten Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet (Swedint) i Södertälje/Almnäs skall läggas ned den 31 december 2003 eller vid den senare tidpunkt som regeringen bestämmer, *dels* att organisationsenheten Livgardet skall inrättas den 1 januari 2004 eller vid den senare tidpunkt som regeringen bestämmer.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168) skulle flyttningen av Swedint från Almnäs till Kungsängen vara genomförd till den 31 december 2001. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är viktigt att den försenade omlokaliseringen av Swedint drivs på med kraft och till så låga kostnader som möjligt för staten.

Utskottet ansluter sig också till regeringens uppfattning att nuvarande Swedint och Livgardet bör sammanföras till en organisationsenhet och att detta bör ske vid årsskiftet 2003/04.

Utskottet har inget att erinra mot regeringens beslutsavsikt att benämna den nya organisationsenheten för Livgardet.

Utskottet förordar därför att riksdagen godkänner *förslaget att lägga ned Livgardet och Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet och att inrätta Livgardet.*

Operativa insatsledningen

Regeringen föreslår att verksamheten vid Operativa insatsledningen, med oförändrad huvudinriktning, skall inordnas som en del i organisationsenheten Högkvarteret. Som följd härav skall organisationsenheten Operativa insatsledningen läggas ned den 31 december 2002 eller vid den senare tidpunkt som regeringen bestämmer.

Riksdagen har, på förslag av regeringen, beslutat att en operativ insatsledning skall inrättas (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168). Som framgår av den nu föreliggande budgetpropositionen har Försvarsmakten utrett myndighetens centrala ledning och bl.a. föreslagit att den operativa insatsledningen inte längre skall utgöra en egen organisationsenhet utan ingå som en del i Högkvarteret. Utskottet delar regeringens

bedömning att det av effektivitetsskäl är lämpligt att vidta den organisatoriska förändring som Försvarsmakten föreslår. Utskottet förordar därför att riksdagen *godkänner förslaget att lägga ned organisationsenheten Operativa insatsledningen*.

Regeringen redogör i propositionen för sina överväganden när det gäller genomförandet av riksdagens beslut (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2, rskr. 2001/02:91) att *lokalisera den operativa insatsledningen till Uppsala*. Det framgår därvid att regeringen, med anledning av utskottets synpunkter i frågan, har prövat alternativet med en delad lokalisering av den operativa insatsledningen och därvid funnit att övervägande skäl talar för en samlad lokalisering i Uppsala. Utskottet gör ingen annan bedömning. Utskottet *avstyrker* därför *kommittémotion Fö215 (v) yrkande 5* som förordar ett riksdagsuttalande om att Försvarsmakten bör få ett uppdrag att intensifiera arbetet med att utlokalisera delar av den centrala ledningen.

Muskövarvet

Regeringen föreslår att verksamheten vid Muskö örlogsvarv på för staten godtagbara villkor skall överföras till privat industri samt att verksamheten vid varvet, i avvaktan på en sådan överföring, skall bedrivas i Försvarsmaktens regi.

Utskottet konstaterar att det inte varit möjligt att enligt intentionerna i riksdagens beslut (prop. 2000/01:53, bet. 2000/01:FöU3, rskr. 2000/01:180) föra över verksamheten vid Muskö örlogsvarv till i första hand civil industri, och om detta inte är möjligt, i andra hand till annan verksamhetsform (statligt bolag). Den gällande inriktningen för fartygsunderhållets verksamhetsform behöver därför ändras. Utskottet biträder regeringens förslag till ändrad inriktning och förordar att *riksdagen godkänner förslaget till inriktning för verksamheten vid Muskö örlogsvarv*.

Utskottet anser däremot inte att det finns skäl för riksdagen att nu uttala sig för en nedläggning av varvet, om det inte sålts före en angiven senaste tidpunkt. Härav följer att utskottet *avstyrker motion Fö246 (s)*, som framför ett sådant förslag.

Helikopterverksamheten

Tre motioner – Fö211 (m), Fö215 (v) yrkande 4 och Fö232 (fp) – behandlar helikopterverksamheten på Säve/Göteborg. Motionärerna uttalar sig, med delvis skilda argument, till förmån för en *bibehållen verksamhet på Säve*. Vidare förordas byggandet av en hangar i motionerna Fö215 (v) och Fö232 (fp).

Utskottet behandlar de tre motionerna samlat och vill anföra följande.

Försvarsmaktens helikopterverksamhet bedrivs i fred inom ramen för Försvarsmaktens helikopterflottilj, som är lokaliserad till Malmen i Linköping. Helikopterflottiljen skall enligt Försvarsmaktens instruktion (2000:555) bedriva verksamhet vid bl.a. Säve i Göteborg.

Utskottet har behandlat frågan om Försvarsmaktens helikopterverksamhet på Säve vid flera tidigare tillfällen, främst i betänkandena 1999/2000:FöU2, 2000/01:FöU10 och 2001/02:FöU2.

Utskottet har erfart att regeringen mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande våren 2000 (bet. 1999/2000:FöU2) beslutade en ändring av regleringsbrevet för Försvarsmakten med innebörd att 2003 inte skall vara en bortre gräns vad avser helikoptrar för Försvarsmaktens eget behov vid Säve, Göteborg.

I samband med behandlingen av vissa organisationsfrågor under våren 2001 anförde utskottet (bet. 2000/01:10 s. 11) att det bör ankomma på regeringen och Försvarsmakten att närmare besluta om var Försvarsmaktens helikopterbestånd – inom ramen för den organisationsstruktur som riksdagen har beslutat – skall vara baserat vad avser såväl antal som typ av helikopter. Utskottet anser således att det ankommer på ansvariga myndigheter, inte på riksdagen, att besluta om var enskilda helikoptrar skall baseras för att kunna uppfylla kraven på beredskap m.m. I betänkandet anförde utskottet också att riksdagen inte bör föreskriva hur samverkan mellan olika statliga och kommunala instanser inom räddningstjänstarbetet bör ordnas i västra Sverige.

Utskottet vill vidare erinra om att dåvarande försvarsministern i september 2001 besvarade en fråga i riksdagen från Berit Jóhannesson (v) om en ny hangar på Säve (fråga 2000/01:1663). Statrådet von Sydow anförde då att även om det är regeringen som beslutar om byggande som kostar mer än 30 miljoner kronor, så är det Försvarsmakten som bestämmer i fråga om hur myndighetens helikoptrar skall ställas i hangar och planeringen för sådana åtgärder.

Försvarsmaktens helikoptrar omsätts för närvarande. Flertalet av de äldre helikoptrarna kommer att utgå ur organisationen. I stället anskaffas två nya helikoptertyper, den medeltunga helikopter 14 och den lätta helikopter 15. Utskottet har erfart att myndigheten för närvarande ser över helikopterförbandens personallamar och baseringen av de nya helikoptrarna. Försvarsmakten kan väntas ta ställning i baseringsfrågan under kommande vinter.

Vid en räddningstjänstinsats kan räddningsledaren med stöd av räddningstjänstlagen ta i anspråk bl.a. statliga resurser. På den grunden har Försvarsmakten ofta biträtt samhället i övrigt, särskilt vid mer omfattande räddningstjänstinsatser.

Försvarsmakten har inget ansvar för räddningstjänst, utöver ansvaret för den egna verksamheten. Sjöfartsverket är enligt räddningstjänstlagen ansvarigt för sjöräddningstjänsten. Verket skall inom detta ansvar upprätthålla den beredskap som behövs. För att upprätthålla beredskap för räddningstjänstinsatser har Sjöfartsverket avtal med Försvarsmakten om helikopter i beredskap, bl.a. på Säve.

Försvarsmakten kan med stöd av förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet lämna stöd med helikopter för sjuktransporter. Förordningen reglerar också sjukvårdshuvudmannens möjligheter att begära s.k. nödhelikopter från Försvarsmakten.

Mot bakgrund av vad som här har anförts *avstyrker utskottet motionerna Fö211 (m), Fö215 (v) yrkande 4 och Fö232 (fp)*.

Flygskolan

Riksdagen beslutade i maj 2001 om *den militära flygutbildningen* (prop. 2000/01:35, bet. 2000/01:FöU2, rskr. 2000/01:213). Beslutet innebar att Upplands flygflottilj F 16 läggs ned den 31 december 2003 och att Försvarsmaktens flygutbildning – den grundläggande flygutbildningen (GFU) och den grundläggande taktiska flygutbildningen (GTU) – förläggs till någon eller några av de kvarvarande flottiljerna.

Regeringen har härefter beslutat bl.a. följande.

- GFU och GTU skall samlokaliseras till nuvarande detachementet på Malmens flygplats i Linköping.
- Detachementet skall ansvarsmässigt senast den 31 december 2002 överföras från F 16 till Blekinge flygflottilj (F 17).
- Försvarsmakten skall omlokalisera GFU till Malmen senast den 30 juni 2003. F 10:s flygverksamhet skall upphöra när flottiljen läggs ned den 31 december 2002.
- Försvarsmakten skall omlokalisera GTU till Malmen senast den 31 december 2003.

Utskottet har i samband med behandlingen av motioner i ärendet (bet. 2001/02:FöU6) fått en särskild föredragning om detta regeringsbeslut och därvid inte haft något att erinra. Utskottet gör nu ingen annan bedömning. Utskottet *avstyrker därför motion Fö220 (m, fp, kd) som föreslår att GFU och GTU lokaliseras till Uppsala*.

Minröjning

Regeringen har i budgetpropositionen utförligt redogjort dels för vilken verksamhet som genomförts inom ammunitions- och minröjningsområdet under 2001 och 2002, dels för inriktningen för 2003 inom detta område.

Riksdagen har vid flera tidigare tillfällen, senast i förra årets fleråriga försvarsbeslut (bet. 2001/02:FöU2 s. 147) uttalat sig positivt om svenska insatser för minröjning. Riksdagen har, liksom regeringen, ansett att det är viktigt att utvidga det internationella engagemanget för minröjning. I det sammanhanget har riksdagen tydligt betonat att minröjningskompetensen och minröjningskapaciteten är en nationell resurs. Riksdagen har vidare betonat behovet av klara ansvarsförhållanden för olika slags insatser inom området.

I flera motionsyrkanden föreslås, med något olika inriktning, ökade satsningar på minröjning. Motion Fö271 (mp, fp, v) föreslår sålunda en *förstärkning av Räddningsverkets minröjningsbudget* (yrkande 2), att *Försvarsmakten utökar sin satsning på Swedec i Eksjö* (yrkande 6) samt att *Totalförsvarets forskningsinstitut avdelar ekonomiska resurser på åtminstone nuvarande nivå för minröjningsforskning* (yrkande 7). I kommittémotion Fö215 (v) föreslås

att *minröjningsverksamheten prioriteras* och att Försvarsmakten specifikt förstärker minröjningen med 35 miljoner kronor (yrkande 3).

Enligt utskottets mening prioriterar regeringen minröjningsverksamheten. Regeringens redogörelse i propositionen av resultat och pågående arbete, liksom den föreslagna inriktningen för 2003, ger besked om detta. När det sedan gäller hur resursfördelningen för olika delar av minröjningsverksamheten skall avvägas mot andra angelägna behov, är detta ett ansvar för regeringen och myndigheterna. Utskottet anser det därför mindre lämpligt att föreslå att riksdagen gör uttalanden i enlighet med vad som föreslås i motionerna Fö215 (v) yrkande 3 och Fö271 (mp, fp, v) yrkandena 2, 6 och 7. Följaktligen *avstyrker utskottet dessa yrkanden*.

I motion Fö271 (mp, fp, v) föreslås att *Räddningsverkets beredskap för minröjning* flyttas från anslaget Skydd mot olyckor till ett annat anslag – Försvarspolitik. Utskottet är inte nu berett att föreslå att det inrättas ett nytt anslag i enlighet med motionärernas förslag. Utskottet *avstyrker därför yrkande 5 i nämnda motion*.

I samma motion föreslås åtgärder för att *bevara minhundskompetensen* vid Hundskolan i Sollefteå (yrkande 8). Utskottet har erfarit att regeringen uppdragit åt Försvarsmakten att redovisa vilka delar av Försvarsmaktens hundverksamhet som skulle kunna lokaliseras till Sollefteå. I sitt svar anför Försvarsmakten att en avelsstation lokaliseras till Sollefteå samt att lokaliseringen bör ske successivt så att formerna för integrering av avelsverksamheten kan anpassas till försvarets övriga hundverksamhet. Utskottet kan således konstatera att åtgärder håller på att vidtas i huvudsak i enlighet med vad motionärerna föreslår. *Riksdagen bör därför inte bifalla motionsyrkandet*.

I åter samma motion pekar motionärerna på den *interdepartementala arbetsgrupp* som nyligen bildats. I motionen föreslås att denna grupp utarbetar en plan för hur kapaciteten inom minröjningsområdet skall upprätthållas och vidareutvecklas (yrkande 9). Utskottet har erfarit att denna interdepartementala arbetsgrupp leds av Utrikesdepartementet och att den som första uppgift skall upprätta en åtgärdsplan. Motionsyrkandet bör därmed bli tillgodosett. Det bör därför *inte bifallas av riksdagen*.

I motion Fö241 (fp) föreslås en inventering av Sveriges förråd av *fordonsminor* försedda med s.k. röjningsskydd (yrkande 1) och en årlig rapportering av hur många sådana minor som använts i utbildning och tester (yrkande 2). Utskottet ansluter sig till utrikesminister Anna Lindhs uttalande, refererat i motionen, att de fordonsminor med röjningsskydd som Sverige innehar, inom ramen för sin krigsberedskap, är förenliga med Ottawakonventionen. Utskottet anser därför att en inventering inte är nödvändig och inte heller en årlig redovisning av hur många minor som använts i utbildning och tester. Utskottet *avstyrker sålunda yrkandena 1 och 2 i nämnda motion*.

I samma motion förordas ett riksdagsuttalande om behovet av en förbättrad statistik över svenska myndigheters stöd till minröjningsinsatser (yrkande 4). Utskottet delar motionärernas uppfattning att det bör finnas en samlad statistik över svenska minröjningsinsatser. Utskottet utgår från att regeringen

kommer att upprätta en sådan statistik, vilket det i motionen refererade löftet från biståndsministern indikerar. Utskottet anser därmed att *motionsyrkandet inte behöver bifallas*.

Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning av inriktningen för 2003 för försörjningen med materiel och anläggningar samt för forskning och teknikutveckling.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 2002/03:Fö215 (v) yrkande 2.

Propositionen

Regeringens bedömning: Materieförsörjningen samt forskningen och teknikutvecklingen bör inriktas så att Försvarsmaktens operativa behov inklusive behovet av anpassningsförmåga samt strategisk kompetens tillgodoses.

Materieförsörjningsprocessen, inklusive forskning och teknikutveckling, bör fortsätta att utvecklas mot ökad spårbarhet, tydligare identifiering av strategiska vägval och alternativa handlingsvägar. Möjligheterna till internationella samarbeten bör så långt möjligt utnyttjas.

Exportstödet bör även fortsättningsvis ha hög prioritet och stödja sådan kompetens och industriell utvecklings- och produktionsförmåga som behövs för det militära försvarets materieförsörjning.

Försvarsmaktens anläggningsförsörjning bör anpassas till beredskapsbehoven. Anläggningar som inte längre behövs i insatsorganisationen skall avvecklas.

I skälen för sin bedömning framhåller regeringen bl.a. följande.

Regeringen har tidigare (prop. 2001/02:10) pekat på behovet av en *samlad strategi* för det militära försvarets forskning, teknikutveckling och materieförsörjning. Som en del häri avser regeringen genomföra en successiv förändring av styrning, inriktning och uppföljning av det militära försvarets forskning, teknikutveckling samt materieförsörjning.

För att *utveckla statsmakternas styrning och uppföljning* av materiel- och forskningsförsörjningen krävs från myndigheterna en bättre redovisning av sambandet mellan Försvarsmaktens uppgifter, kraven på operativ förmåga och behovet av materiell utveckling, s.k. spårbarhet.

Enligt regeringens mening medför kraven på anpassningsförmåga att alternativa vägval måste analyseras och värderas på ett tydligare sätt. Forskning och teknikutveckling, en ökad satsning på demonstratorer samt att flertalet dimensionerande framtida system upphandlas i kortare serier med stegvisa anskaffningsbeslut bidrar enligt regeringens uppfattning till en bättre anpassningsförmåga och ett bättre underlag inför strategiska vägval. På så sätt

åstadkoms ökade förutsättningar för en handlingsfrihet att successivt anpassa Försvarsmaktens förmåga till utvecklingen i omvärlden.

Kraven på tillgång till s.k. *strategisk kompetens* bör enligt regeringens mening tillgodoses i den samlade planeringen för materiel- och forskningsförsörjningen.

Den *civila teknikutvecklingen* bör där så är lämpligt utnyttjas i syfte att tillvarata de senaste rönen och reducera kostnader för utveckling och vidmakthållande av system. Det militära försvarets samarbete med civila forskningsinstitut, universitet och högskolor bör öka.

Regeringen bedömer därför att vårt *försvarsteknologiska samarbete* med USA kommer att behöva utvecklas ytterligare. Även samarbete med bl.a. Storbritannien bedöms komma att utvecklas.

Det nordiska materielsamarbetet har på senare år ökat och fördjupats. Det är enligt regeringens uppfattning av största vikt att samarbetet kan fortsätta och ytterligare förbättras.

Betydelsen av *försvarsmaterielexport* ökar som ett medel för att säkerställa en långsiktig industriell försörjning med materiel och kompetens till det militära försvaret.

Det svenska försvarets tidigare omfattande beställningar till industrin minskar således. Det är därför viktigt att regeringen och myndigheterna stöder försvarsmaterielexporten och internationellt försvarsmaterielsamarbete. Exportstödet bör bedrivas på ett sådant sätt att det gynnar det militära försvarets utveckling, genom att det t.ex. bidrar till att utveckla en viktig förmåga eller kompetens eller bidrar till en industriell förmåga att långsiktigt underhålla befintliga system.

En arbetsgrupp har bildats inom Regeringskansliet med uppgift att arbeta fram en *samlad strategi för det militära försvarets forskning, teknikutveckling och materielförsörjning*. Arbetet bedrivs i projektform.

Därutöver har regeringen beslutat om följande uppdrag för att få underlag till strategin.

1. Uppdrag till Försvarets materielverk att, i samverkan med Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarsmakten, se över möjligheterna att skapa goda förutsättningar för en i Sverige verksam konkurrenskraftig försvarsindustri.
2. Uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut att, i samverkan med Försvarets materielverk och Försvarsmakten, se över möjligheterna att skapa bättre förutsättningar för internationellt materiel- och teknologiförsörjningssamarbete.
3. Uppdrag till Försvarsmakten avseende utveckling av styrnings- och uppföljningsformer (funktionsplaner).
4. Uppdrag till Försvarsmakten att redovisa hur verksamheten inom områdena forskning, studier och utveckling kan förstärkas organisatoriskt och ekonomiskt.

5. Uppdrag till Försvarets materielverk att föreslå omfattning och inriktning av verksamheten vid modellerings- och simuleringscentrat i Karlskoga.

Motion

I Vänsterpartiets *kommittémotion Fö215 (v)* av Berit Jóhannesson m.fl. hänvisas till riksdagens beslut om en radikal omstrukturering av Försvarmakten. De verksamheter och den materiel som avsågs svara mot invasionshotet håller nu på att avvecklas. Motionärerna anser dock att det fortfarande finns icke levererade materielbeställningar som är dimensionerade och avsedda för invasionsförsvaret. JAS 39 Gripen sägs vara det tydligaste exemplet på detta, vilket påpekats tidigare i flera av Vänsterpartiets motioner. Omförhandlingar har hittills endast resulterat i en förlängning av leveranstiden. Vänsterpartiets uppfattning är att ytterligare reduceringar av det militära försvaret är både nödvändiga och möjliga att genomföra. Eftersom materielanslaget är en så stor del av det militära försvarets budgetram är det viktigt att så långt det är möjligt reducera i detta anslag. Motionärerna föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen skall *tillsätta en arbetsgrupp med syfte att omförhandla JAS-beställningen (yrkande 2)*.

Utskottet

Riksdagen har relativt nyligen – i maj 2002 – beslutat om en övergripande inriktning av det militära försvarets materielförsörjning och forskning (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU11, rskr. 2001/02:120). Utskottet anslöt sig då till regeringens bedömning om behovet av en övergripande och långsiktig strategi för det militära försvarets materielförsörjning, forskning och teknikutveckling. Vid det tillfället betonade utskottet att den framtida materielförsörjningen behöver anpassas till de nya förutsättningarna för försvarets utveckling. Den behöver bli mer flexibel och ge utrymme för en större handlingsfrihet än hittills. Det är således inte längre godtagbart med en materielplanering där regering och riksdag i sena skeden tvingas till beslut utan reella valmöjligheter utöver bifall eller avslag, där avslag ofta får besvärande industrikonsekvenser. Riksdagens insyn i och inflytande över frågor som rör försvarets materielförsörjning borde därför förstärkas. Vidare påpekade utskottet behovet av en förbättrad s.k. spårbarhet mellan operativ förmåga och materielförsörjningen. Även formerna för styrning och uppföljning behöver utvecklas, ansåg utskottet. I det sammanhanget finns det anledning att granska och precisera olika aktörers roller och uppgifter i materielförsörjningen. Utskottet förutsatte att riksdagen ges möjlighet att ta ställning till den övergripande strategin för försvarets materielförsörjning.

Utskottet anser att den inriktning av materielförsörjning samt forskning och teknikutveckling för 2003 som regeringen redogör för i budgetpropositionen är i linje med vad riksdagen har beslutat i maj 2002. *Utskottet kan således ansluta sig till regeringens bedömning i propositionen.*

Vänsterpartiet har vid ett flertal tillfällen, senast vid riksdagens behandling av budgeten för 2002 (bet. 2001/02:FöU1), motionerat om att behovsanpassa materielinköpen och att i det sammanhanget *omförhandla beställningen av JAS 39 Gripen*. Utskottet har tidigare utförligt redogjort (bet. 1999/2000:FöU12 s. 177) för förhandlingsläge och vidtagna åtgärder och konstaterade då att det utifrån gällande avtal mellan staten och försvarsindustrin inte finns några förutsättningar för staten att med ekonomiskt godtagbart resultat ytterligare omförhandla JAS Gripen eller andra större materielkontrakt. Utskottet gör nu samma bedömning och *avstyrker därför kommittémotion Fö215 (v) yrkande 2*.

Insatser

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning om inriktningen för 2003 av grundberedskapen, beredskapen för incidentinsatser och beredskapen för internationella insatser.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Fö260 (m) yrkande 9.

Propositionen

Insatser

Regeringens bedömning: Inriktningen för beredskap bör vara följande. Försvarsmakten skall ha en sådan förmåga att beredskap kan upprätthållas inom de tidsramar som regeringen beslutar. Sverige bör kunna delta i fredsfrämjande insatser med resurser och förband som anmälts till internationella styrkeregister. Sverige bör kunna bidra med förbandsenheter från såväl armé-, marin- som flygstridskrafterna.

I skälen för sin bedömning framhåller regeringen bl.a. följande.

Grundberedskap

Resurser ur grundorganisationen jämte delar ur insatsorganisationen skall ha beredskap för att möta de hot som kortsiktigt kan uppstå i rådande omvärldsläge.

Beredskap för ingripande mot kränkningar av svenskt territorium skall finnas med kraftsamling till tider och områden där risken för kränkningar är som störst.

Regeringen understryker i sammanhanget vikten av att de i olika avseenden mest kvalificerade förbanden, benämnda förbandsgrupp 1, definieras och avgränsas på ett sådant sätt att beredskapssättningen utgör ett verkningsfullt prioriteringsinstrument för att på bästa sätt utnyttja de resurser som Försvarsmakten förfogar över. Därmed skapas de förutsättningar som är nödvändiga för att uppnå en hög insatsförmåga i det, i jämförelse med insatsorganisation-

en som helhet, begränsade antal förband som behövs för att lösa Försvarsmaktens nationella och internationella uppgifter.

Anpassningsförmåga

Regeringen har tidigare redovisat (prop. 1999/2000:30) Försvarsmaktens anpassningsförmåga på medellång sikt baserad på beredskapslagring av övertalig materiel.

Försvarsutskottet har begärt (bet. 1999/2000:FöU2) att regeringen skall redovisa under vilka tidsförhållanden och förutsättningar i övrigt som Försvarsmakten på nytt kan organisera två armébrigader jämte understöds- och underhållsförband, en amfibie- och två kustartilleribataljoner, två ubåtar samt upp till tolv stridsflygdivisioner.

Med underlag från Försvarsmakten lämnade regeringen den av försvarsutskottet begärda redovisningen i proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret. Utskottet hade ingen erinran mot denna redovisning.

Försvarsmakten har därefter i budgetunderlaget för 2003 återkommit med förslag till planering avseende förmågan till tillväxt grundad på *särskilda materiella mobiliseringsenheter* (MME).

Försvarsmakten anger i förslaget att nuvarande planering med utnyttjande av MME låser ekonomiska resurser utan att därigenom bidra till att svara mot statsmakternas ambition avseende kontinuerlig utveckling av befintlig och framtida förmåga.

Försvarsmaktens inriktning är därför att *frigöra resurser genom att förändra sin tillväxtplanering*. Dessa resurser skall användas för att förstärka bl.a. övnings- och utbildningsverksamheten för att därigenom bidra till att skapa en förbättrad förmåga till internationella insatser. Vissa MME skall därför avvecklas. En förändrad planering av anpassningsåtgärder bygger i stället på en utveckling av insatsorganisationens förmåga att möta nya hot och risker genom studier, forskning och utveckling av kompetenser, typförband och demonstratorer. Denna förändring bedöms öka förutsättningarna att skapa kontinuerlig utveckling.

I den förändrade planeringen ingår också *planering av tillväxt* för att öka insatsorganisationens kvalitet och planering av åtgärder för att höja insatsorganisationens kvalitet inom tolv månader efter beslut.

Regeringen anser att det är viktigt att inte ekonomiska resurser i onödan binds i en tillväxtplanering som inte är operativt motiverad. Delar av de nuvarande särskilda MME kan därför komma att avvecklas. Metoden att bl.a. genom MME skapa förutsättningar för kvantitativ tillväxt på medellång sikt (inom fem år) bör dock behållas i de fall där den är operativt motiverad som en del av planeringen för anpassningsförmåga. *Regeringen avser att besluta i vilken takt och i vilken omfattning en eventuell avveckling av nuvarande MME skall genomföras.*

Regeringen pekar vidare på att anpassning vid behov även omfattar planering av åtgärder för att kunna *minska insatsorganisationens volym*.

Beredskap för internationella insatser

Inriktningen avseende beredskap för internationella insatser är att säkerställa att de krav som ställs på förband och förmågor som omfattas av anmälan till internationella styrkeregister kan uppnås.

Arbetet inom ramen för Nordcapssamarbetet inriktas mot upprättandet av en nordisk styrka av brigads storlek med begränsade uppgifter fr.o.m. den 1 juli 2003.

Försvarsmakten anger att den *största begränsningen* när det gäller uppgiften att bidra till fred och säkerhet i omvärlden utgörs av *nuvarande system för personalförsörjning*. Försvarsmakten menar dock att planeringen fortsättningsvis kan bygga på att det är möjligt att från 2003 kontinuerligt ha 1 000 personer (under kortare tid 1 500 personer) i utlandsstyrkan, vilket motsvarar dagens nivå. Regeringen delar den bedömningen. Enligt regeringens mening bör den översyn av utbildnings- och övningssystemet samt reformeringen av personalförsörjningssystemet som Försvarsmakten genomför på sikt skapa förutsättningar för att över tiden genomföra internationella insatser med två bataljoner (600 till 900 man/bataljon) samtidigt samt ett antal mindre förband ur armé-, marin- och flygstridskrafterna.

Regeringen har mot denna bakgrund uppdragit åt Försvarsmakten att redovisa de verksamhetsmässiga förutsättningarna för att från 2004 *öka förmågan att delta med förband i internationella missioner*.

Försvarsmakten ska redovisa förslag till ambitionsnivå för 2004 och tidsplan för utvecklingen av den högre förmågan.

Regeringen avser inte att vidta några större förändringar av det svenska bidraget till SFOR utan det kommer även under 2003 att bestå av framför allt personal med Cimic-uppgifter.

Regeringen avser inte heller att vidta några förändringar av storleken av det svenska bidraget till KFOR. Bidraget kommer fortsatt i huvudsak bestå av en mekaniserad bataljon.

Incidentinsatser

Regeringens bedömning: Inriktningen för beredskap och insatser vid incidenter bör vara följande. Försvarsmakten skall upprätthålla beredskap för och kunna genomföra incidentinsatser, dvs. upptäcka, ingripa och avvisa varje form av kränkning av svenskt territorium för att hävda rikets territoriella integritet i luften, till sjöss och på marken.

Stöd till samhället

Regeringens bedömning: Inriktningen för 2003 för stöd till samhället bör vara följande. Vid sidan av att medverka i räddningstjänst enligt räddningstjänstlagen (1986:1102), skall Försvarsmakten bidra till att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred och därvid kunna samverka med andra myndigheter och ställa resurser till förfogande.

Som *skäl för sin bedömning* framhåller regeringen bl.a. följande.

Det är angeläget att samhällets resurser kan utnyttjas på ett effektivt och rationellt sätt. Försvarsmakten har många resurser som kan användas för andra angelägna ändamål i samhället. Där så är möjligt och det inte påverkar Försvarsmaktens grundläggande verksamhet negativt bör ett gemensamt utnyttjande eftersträvas.

Försvarsmakten skall kunna bistå med insatser för *stöd vid räddningstjänst* enligt räddningstjänstlagen (1986:1102). Myndigheten har också som en av sina uppgifter att kunna *stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred*.

Regeringen vill i detta sammanhang erinra om att kraven på förmåga hos Försvarsmakten att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred inte skall utgöra en utgångspunkt för myndighetens utformning och omfattning, men skall beaktas i den operativa och territoriella planeringen, vid planering av övningsverksamhet samt när det gäller tillgänglighet till vissa materielslag och förnödenheter. Myndighetens förmåga att medverka med stöd till samhället vid både svåra påfrestningar på samhället i fred och räddningstjänst skall således vidmakthållas och utvecklas inom ramen för kraven på förmåga för Försvarsmaktens andra uppgifter.

Regeringen anser att Försvarsmakten tillsammans med ansvariga myndigheter skall fortsätta att *utveckla planeringen för militära stödinsatser* inom de områden där det är särskilt viktigt att det finns en tillräcklig beredskap mot svåra påfrestningar på samhället i fred, bl.a. vid radioaktivt nedfall, störningar i elförsörjning eller telekommunikationer, vid översvämningar och dammbrott samt vid kemikalieolyckor.

I propositionen (prop. 2001/02:158) Samhällets säkerhet och beredskap redovisade regeringen frågor om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet. Syftet med den reformen är att förtydliga de *författningsmässiga grunderna för Försvarsmaktens möjlighet att lämna stöd till civil verksamhet* och att ge förutsättningar för ett bättre utnyttjande av Försvarsmaktens resurser och kompetens i samhället i övrigt. Riksdagen hade inget att erinra mot vad regeringen anförde i propositionen (bet. 2001/02:FöU10, rskr. 2001/02:261). Med utgångspunkt i de resonemang som redovisades i propositionen har regeringen beslutat förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet. Förordningen trädde i kraft den 1 juli 2002.

När det härfter gäller Försvarsmaktens beredskap för stöd till samhället vill regeringen framhålla att Försvarsmaktens insatsberedskap skall dimensioneras främst för behovet att kunna hävda territoriell integritet och försvara landet mot väpnat angrepp. Det innebär att det finns delar av förband och funktioner med resurser ur grundorganisationen som är omedelbart tillgängliga för att kunna möta de nämnda situationerna. Denna insatsberedskap rymmer också en beredskap för att kunna samverka med civila myndigheter och ställa resurser till förfogande vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt i övrigt lämna stöd till samhället.

Sammanfattningsvis vill regeringen framhålla att Försvarsmakten under 2003 bör fortsätta att utveckla möjligheterna att lämna stöd till samhället i linje med det arbete myndigheten framgångsrikt har bedrivit de senaste åren.

Motion

Moderaterna delar inte regeringens syn att det går snabbt att återupprätta en stark svensk insatsförmåga. I *kommittémotion Fö260 (m)* av Gunnar Hökmark m.fl. menar motionärerna att alltför många osäkerheter är förenade med *anpassningsdoktrinen* för att denna skall kunna tas till intäkt för uteblivna militära satsningar i dag. Varje första beslut om en anpassningsåtgärd är till sin natur reagerande, säger motionärerna. Sverige kommer därmed inte att vara ensamt om, eller ens först om, att förstärka den egna försvarsförmågan.

Enligt motionärerna måste beredskap och möjlighet till anpassning kontinuerligt utvecklas i samklang med förändringarna i omvärlden. Denna utveckling bör utgöra ett viktigt ingångsvärde för riksdagens beslut om utvecklingen av totalförsvaret. *Riksdagen bör därför årligen få en skrivelse* som redogör för riskerna för stora påfrestningar på samhället inom fem år och efter tio år och därpå baserat behov av förändringar av planerad utveckling (*yrkande 9*).

Utskottet

Anpassning

I *kommittémotion Fö260 (m)* kritiserar den nuvarande anpassningsplaneringen. Motionärerna menar att den s.k. anpassningsdoktrinen innehåller alltför många osäkerheter. Riksdagen bör därför årligen få en skrivelse som i ett femårigt respektive tioårigt perspektiv beskriver riskerna för stora påfrestningar på samhället.

Utskottet vill för sin del anföra att riksdagen relativt utförligt redovisat sin syn på anpassningsprincipen och på utvecklingen av anpassningsförmågan (bet. 1998/99:FöU5). Utskottet framhöll då bl.a. att förmåga till anpassning bör ha en central betydelse vid totalförsvarets utformning. Utskottet betonade, liksom regeringen, betydelsen av genomtänkta förberedelser och tidiga beslut. Utskottet menade att det är ofrånkomligt att beslut om anpassningsåtgärder kommer att behöva fattas under betydande osäkerhet och med inslag av politiskt risktagande. Förmågan att kunna uppfatta och rätt tolka de ofta svaga signalerna om säkerhetspolitiska förändringar blir därmed betydelsefull. Utskottet uttalade sig också för en flexibel totalförsvarsorganisation. Det är då nödvändigt att upprätta planer som på medellång sikt klargör skilda utvecklingsmöjligheter för totalförsvaret. Denna planering måste präglas av ett dynamiskt synsätt och kunna förändras i takt med förändrade förutsättningar. Utskottet utgick från att regeringen årligen, antingen i budgetförslaget eller i annan ordning, informerar riksdagen för att denna skall kunna pröva hur anpassningsförmågan utvecklas.

Utskottet gör nu inte någon annan bedömning. Utskottet har svårt att se någon avgörande skillnad mellan den här redovisade synen på anpassnings-

principen och den syn som uttrycks i *motion Fö260 (m) yrkande 9*. Utskottet anser därför att *motionsyrkandet inte bör bifallas*.

Regeringen redogör i propositionen för delvis ändrade förutsättningar för tillväxtplaneringen grundad på särskilda materiella mobiliseringsenheter (MME). Regeringen anför att vissa MME kan komma att avvecklas. Det framgår dock inte av propositionen vilka förband som därvid skulle komma att beröras.

Utskottet delar principiellt regeringens uppfattning att ekonomiska resurser inte bör bindas upp i en tillväxtplanering som inte är motiverad. Dessa resurser bör i stället kunna utnyttjas för t.ex. förstärkningar av utbildningen och ett ökat antal övningar. Regeringen har, på utskottets begäran, i proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret redovisat vilka åtgärder som behövs för att kunna organisera ett antal ytterligare förband, bl.a. två armébri-gader samt amfibie- och kustartilleribataljoner. Regeringen har därvid redovi-sat för riksdagen att materielen finns reserverad och förrådsställd. Om en avveckling av sådan materiel är motiverad får regeringen sålunda återkomma till riksdagen med förslag om förändrade operativa krav och förbandsutveckl-ing.

Grundberedskap, incidentinsatser och beredskap för internationella insatser

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning i propositionen om inrikt-ningen av grundberedskapen, beredskapen för incidentinsatser och bered-skapen för internationella insatser.

Försvarsunderrättelsetjänst

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning om inriktningen för 2003 av försvarsunderrättelsetjänsten.
--

Propositionen

Regeringens bedömning: Förändringen av inriktningen från traditionell mili-tär förvarning och heltäckande operativ och taktisk förvarning mot strategiska och icke-militära underrättelser bör fortsätta. Detta kräver utveckling av nya metoder och utökat samarbete såväl nationellt som internationellt. Ytterligare ansträngningar att stödja svensk trupp och personal i fredsbevarande insatser bör ske.

Som *skäl för sin bedömning* framhåller regeringen bl.a. följande.

Den tyngdpunktsförskjutning som skett från traditionell militär förvarning och heltäckande operativ och taktisk förvarning mot strategiska och icke-militära underrättelser och den vidgade hotbilden bör fortsätta. Härvidlag måste det internationella samarbetet inom underrättelseområdet intensifieras, inklusive stödet till EU:s framväxande förmåga inom ramen för GUSP och ESDP att tidigt upptäcka potentiella kriser.

Vidare anser regeringen det vara av vikt att man fortsätter att förändra och förbättra inhämtningsmetoderna och analyserna i syfte att ytterligare öka relevansen i produktionen.

Regeringens arbete med att tydligare inrikta försvarsunderrättelsetjänsterna kommer att fortsätta.

Utskottet

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning i propositionen om inriktningen av försvarsunderrättelsetjänsten.

Det civila försvaret

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anfört om verksamhetsområdet Det civila försvaret (s. 71–86).

Utskottet

Utskottet förutsätter att redovisningen av förmågan inom bl.a. områdena elförsörjning och telekommunikationer även fortsättningsvis kommer att kunna följas upp årligen av utskottet.

Omfattning, mål och utgiftsutveckling

Propositionen

I fred är civilt försvar den verksamhet som genomförs för att höja samhällets förmåga att motstå ett väpnat angrepp. Det civila försvaret är därmed inte en organisation utan den verksamhet som ett flertal aktörer genomför i syfte att komplettera det fredstida samhällets grundförmåga.

Beredskapsförberedelser inom det civila försvaret har t.o.m. den 30 juni 2002 varit uppdelade i 18 funktioner, dvs. samhällssektorer som bedömdes vara särskilt viktiga i en krigssituation. För varje funktion fanns en central myndighet som ansvarade för att bl.a. samordna verksamheten inom funktionen.

Regeringens proposition Fortsatt förnyelse av totalförsvaret är en fortsättning på den betydande ominriktning av det civila försvaret som påbörjades under försvarsbeslutsperioden 1997–2001 (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2, rskr. 2001/02:91). På regeringens förslag beslutade riksdagen att funktionsindelningen skall upphöra.

En central del i 1996 års försvarsbeslut var att en helhetssyn skall prägla samhällets satsningar och åtgärder för att förebygga och hantera hot och risker i såväl fred som krig. Med helhetssyn avsågs i försvarsbeslutet att de resurser som skapas för att landet skall kunna motstå ett krig även, om de efterfrågas och resurserna är lämpliga, skall kunna nyttjas i fredstida situationer.

I propositionen (prop. 2001/02:10) Fortsatt förnyelse av totalförsvaret redovisade regeringen en ny planeringsstruktur som förbättrar samordningen av planering för beredskapen vid svåra påfrestningar på samhället i fred och planering vid höjd beredskap. I propositionen (prop. 2001/02:158) Samhällets säkerhet och beredskap förtydligas denna struktur. För att förbättra helhetssynen i planeringen i ett vidare hotperspektiv har ett nytt politikområde inrättats, nämligen Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Inom politikområdet finns två verksamhetsområden, Skydd mot olyckor samt Svåra påfrestningar. Genom att höja förmågan inför fredstida extrema situationer ökas också grundförmågan att motstå ett väpnat angrepp samtidigt som en god grund skapas för de åtgärder som kan behöva genomföras under en anpassningsperiod. För att förbättra samhällets resursanvändning skall åtgärder

inom beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap samordnas, både vad avser verksamhet och finansiering.

Regeringen beslutade den 23 maj 2002 om förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap. Förordningen trädde i kraft den 1 juli 2002 då beredskapsförordningen (1993:242) och därmed funktionsindelningen upphörde att gälla. Av förordningen framgår att i sammanhanget viktig verksamhet indelas i olika samverkansområden. Dessa är Teknisk infrastruktur, Transporter, Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen, Ekonomisk säkerhet, Områdesvis samordning, samverkan och information samt Skydd, undsättning och vård. I områdena ingår myndigheter som bedriver verksamhet med starkt inbördes samband. Dessa myndigheter skall planera och vidta förberedelser för att förebygga, motverka och begränsa identifierad sårbarhet och risker inom samverkansområdena.

Målet för verksamheten inom det civila försvaret och för utformningen av resurserna är att värna civilbefolkningen, trygga en livsnödvändig försörjning, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp och krig i vår omvärld, bidra till fred och säkerhet i omvärlden och stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred.

Riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition Förändrad omvärld – omdanat försvar innebar att vissa beredskapsåtgärder skall kunna anstå till en femårig eller tioårig anpassningsperiod (prop. 1998/99:74, bet. 1998/99:FöU5, rskr. 1998/99:224). De beräknade *anslagsnivåerna* har därmed kunnat minskas under senare delen av försvarsbeslutsperioden. För verksamhetsområdet Det civila försvaret beräknades för 2001 ca 1 853 miljoner kronor. Under året bedömdes ytterligare verksamhet kunna skjutas till en anpassningsperiod. De beräknade anslagsnivåerna kunde därmed minskas med ca 190 miljoner kronor under året. Utfallen för funktionerna inom verksamhetsområdet uppgick under 2001 till ca 1 867 miljoner kronor. Skillnaden mellan utgifterna och tilldelade anslag finansierades med anslagssparande från tidigare år. Vid utgången av 2001 redovisade funktionerna ett anslagssparande på 302 miljoner kronor.

Utskottet

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anför om omfattning, mål och utgiftsutveckling för det civila försvaret.

Resultatbedömning

Propositionen

Utskottet redovisar här i sammandrag bl.a. regeringens sammanfattande bedömning av analys och slutsatser för funktionerna inom det civila försvaret

vid utgången av försvarsbeslutsperiodens slut 2001. Funktionsindelningen upphörde att gälla fr.o.m. den 1 juli 2002.

Huvuddelen av de funktionsansvariga myndigheterna anger att grundförmågan är godtagbar. De funktioner som anges ha en icke godtagbar förmåga är funktionerna Civil ledning, Befolkningsskydd och räddningstjänst, Telekommunikationer m.m. respektive delfunktionerna Banhållning och Järnvägs-transporter samt Flygtransporter. För dessa funktioner och delfunktioner, med undantag av Banhållning, redovisades en icke godtagbar förmåga i nuvarande och ett förändrat omvärldsläge även för 2000. För 2001 redovisar delfunktionen Elförsörjning en icke godtagbar grundförmåga, vilket är en förändring jämfört med bedömningen för 2000. Den nu redovisade grundförmågan inkluderar även förmågan vid en svår påfrestning på samhället i fred.

Regeringen anför att det är förenat med stor osäkerhet att sammanfatta och bedöma förmågan inom det civila försvaret. Förmågan påverkas av olika omvärldsfaktorer, inte minst den tekniska utvecklingen som leder till ökad komplexitet och ökade beroendeförhållanden mellan de tekniska infrastrukturen.

Det sista året i försvarsbeslutsperioden 1997–2001 präglades av ett omfattande utrednings- och förändringsarbete. Myndigheterna med uppgifter inom det civila försvaret skulle dels uppfylla funktionsmålen enligt försvarsbeslutet, dels delta i arbetet med att utforma det framtida krishanteringssystemet för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap.

Senast i propositionen (prop. 2001/02:158) Samhällets säkerhet och beredskap har regeringen redogjort för förmågan vid en svår påfrestning på samhället i fred. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2004 redovisa en sådan bedömning under politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

Regeringen har vid sin bedömning av förmågan vid utgången av 2001 utgått från nu gällande mål för höjd beredskap. I detta ingår således inte en bedömning av förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen bedömer att förmågan mot väpnat angrepp inom det civila försvaret efter en tid av anpassning var godtagbar vid utgången av 2001.

Utskottet

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anför om resultat samt analys och slutsatser för funktionerna inom det civila försvaret m.m.

Inriktning

Propositionen

Regeringen anger i propositionen (prop. 2001/02:10) Fortsatt förnyelse av totalförsvaret att den positiva säkerhetspolitiska utvecklingen fortsätter och att hotet om invasion endast förändrats marginellt, i den meningen att hotet ter sig något mer avlägset.

Utvecklingen innebär att vissa åtgärder inom det civila försvaret som syftar till att möta mer omfattande väpnade angrepp kan hänskjutas till en anpassningsperiod om fem till tio år medan den planering och de beredskapsåtgärder som krävs för att skapa det civila försvarets grundförmåga planeras och utformas i närtid under löpande verksamhets- och budgetprocess. I planeringen skall beaktas att vissa beredskapsåtgärder inte går att planera in i en anpassningsperiod och att de därför inte skall skjutas upp.

Regeringen anser att hög prioritet bör ges åt grundförmågan hos de områdesvisa organen som kommuner, länsstyrelser och regering, säkerheten i den tekniska infrastrukturen främst vad gäller elförsörjning och telekommunikationer, informationssäkerheten samt NBC-beredskapen. Finansiering bör ske dels genom avgifter, dels genom anslag. Minskade satsningar för höjd beredskap bör ske främst inom områdena transporter samt befolkningsskydd och räddningstjänst.

Under detta avsnitt anför också regeringen bl.a. att det är angeläget att Krisberedskapsmyndigheten ges möjligheter att bli den mycket väsentliga del av den nya krishanteringsstrukturen som avsetts.

Regeringen redovisar därefter inriktningen för det civila försvaret med den indelning i samverkansområden som gäller enligt förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap.

Samverkansområdet Teknisk infrastruktur

Verksamheten syftar till att åstadkomma en sådan robusthet och flexibilitet hos den tekniska infrastrukturen att samhällets väsentligaste behov vid ett väpnat angrepp kan tillgodoses. Samhällets beroende av den tekniska infrastrukturen har ökat sårbarheten. Utvecklingen har medfört att ömsesidiga och svåröverskådliga beroendeförhållanden skapats mellan tekniska system som var för sig har grundläggande betydelse för att samhället skall fungera. Hot mot teknisk infrastruktur kan få mycket allvarliga konsekvenser och kan ytterst få en säkerhetspolitisk dignitet.

Förmågan inom områdena elförsörjning, telekommunikationer och informationsförsörjning är gränssättande för förmågan inom det civila försvaret. Elförsörjning och telekommunikationer bedöms vara särskilt riskutsatta vid angrepp. Robusta telekommunikationer bör åstadkommas genom ett långsiktigt och metodiskt förebyggande arbete. Verksamheten bör vidare bedrivas på ett sådant sätt så att det finns en god grundförmåga inom området och att samhällets behov av elkraft kan tillgodoses under höjd beredskap.

Förmågan att motstå informationsoperationer mot samhällsviktig infrastruktur har fått en ökad uppmärksamhet i takt med att system och funktioner blir alltmer beroende av informationsteknik (IT). Informationssäkerhetsfrågorna måste därför ha en framträdande plats i planeringen för höjd beredskap. För att åstadkomma en hög informationssäkerhet och kunna förhindra eller hantera störningar i samhällsviktig verksamhet skall arbetet bedrivas inom följande fyra områden: övergripande myndighetsansvar och omvärldsanalys, IT-incidentrapportering, teknikkompetens samt ett system för certifie-

ring och evaluering. Åtgärderna inom samverkansområdet bör omfatta studie-, analys- och planeringsverksamhet, utbildnings- och övningsverksamhet samt investeringar i utrustningar och anläggningar. De sistnämnda åtgärderna kan bl.a. avse fysiskt skydd för viktiga anläggningar, system för förbättrad styr- och reglerbarhet av produktionssystem samt reservåtgärder hos användare m.m.

Samverkansområdet Transporter

Verksamheten syftar till att kunna tillgodose samhällets väsentligaste behov av transporter vid ett väpnat angrepp. Den typ av väpnat angrepp som totalförsvaret skall ha anpassningsförmåga för på längre sikt kan komma att ställa stora krav på kapaciteten hos vissa transportsystem. Väpnat angrepp ställer andra krav på transportsystemen än vid en svår påfrestning på samhället i fred. Regeringen har därför den 13 juni 2002 uppdragit åt berörda myndigheter att analysera och lämna förslag till åtgärder för att minska de negativa konsekvenser för samhällsviktiga transporter och transportsystem som kan uppstå vid olika krissituationer och krig. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2003.

Regeringen bedömer att det finns skäl att analysera vilka förutsättningar som skall ligga till grund för den framtida inriktningen för samverkansområdet Transporter. Samhällsviktiga transporter bör kunna genomföras vid höjd beredskap.

Verksamheten för 2003 bör inriktas mot att analysera vilka grunder som bör gälla för planeringen inom samverkansområdet med utgångspunkt från propositionen Samhällets säkerhet och beredskap. Här anges bl.a. att det finns skäl att ändra inriktningen för beredskapsverksamheten inom transportsektorn. Den framtida inriktningen bör inriktas mot analyser och förebyggande arbete, dels för att minska riskerna för störningar i samhällsviktiga transportsystem, dels för att minska konsekvenserna genom att lämpliga åtgärder är förberedda.

Samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen

Verksamheten syftar till att förebygga och motverka sådan spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen som väsentligt kan nedsätta den civila befolkningens eller militära förbands motståndskraft i krig. Förmåga bör finnas att motverka såväl avsiktlig som oavsiktlig spridning av sådana ämnen.

Beredskapsåtgärderna bör omfatta beredskap för att fatta olika typer av beslut för att t.ex. hindra spridning av smitta, identifiera olika medicinska och andra behov samt säkerställa resurser för dessa, begränsa effekterna på miljön, men också för att säkerställa att samhället har tillgång till lämplig sakkunskap och expertberedskap.

Samverkansområdet Ekonomisk säkerhet

Verksamheten syftar till att vid ett väpnat angrepp kunna upprätthålla betalningssystemet och samhällets väsentligaste behov av bank- och försäkrings-tjänster. Området omfattar även åtgärder för att trygga försörjningen med strategiska varor i krig. Sådana åtgärder omfattar internationellt samarbete inom och utanför EU samt förberedelser för reglerings- och ransoneringsåtgärder inom landet.

På försörjningsområdet bör det finnas en förmåga att följa utvecklingen och ha kunskap om tänkbara åtgärder under en anpassningsperiod för att uppnå en eftersträvad säkerhet i förhållande till hot. Arbetet bör bedrivas i samverkan med näringslivet.

Ett viktigt inslag i verksamheten bör vara studie- och analysverksamhet som syftar till att bedöma stabiliteten i samhällsviktiga finansiella system, effekten av regleringsåtgärder samt vilka möjligheter och begränsningar det internationella samarbetet ger.

Samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information

Verksamheten syftar till att hos kommuner och länsstyrelser åstadkomma förmåga till sektorsövergripande samordning, samverkan och information vid ett väpnat angrepp. Verksamheten bör också syfta till att på en sektorsövergripande nivå kunna informera samhällsaktörer och allmänhet om krigets förlopp och konsekvenser och om de åtgärder som planeras av ansvariga myndigheter.

Till samverkansområdet hör den verksamhet som områdesansvariga organ på central, regional och lokal nivå bedriver i syfte att skapa förmåga till sektorsövergripande ledning och samordning vid höjd beredskap. Verksamheten bör bl.a. omfatta utbildnings- och övningsverksamhet för dessa och samverkande organ.

Samverkansområdet Skydd, undsättning och vård

Verksamheten syftar till att åstadkomma en tillräcklig förmåga att skydda befolkningen och samhällsviktig verksamhet mot allvarliga skador till följd av krigshandlingar samt att skapa en förmåga att genomföra skydds-, räddnings- och sjukvårdsinsatser.

För hälso- och sjukvården är det viktigt att ha en fungerande beredskapsplanering i hela hotskalan från fred till krig då i vissa avseenden samma krav ställs på sjukvården vid en svår påfrestning som i en krigssituation. I det senare fallet uppstår emellertid krav på helt andra resurser. Det finns därför behov av en viss lagerhållning av läkemedel och sjukvårdsmateriel. Det är också angeläget att lednings- och informationssystemen är väl utvecklade även vid höjd beredskap, vilket ställer krav på att hälso- och sjukvårdspersonalen utbildas och övas för en sådan situation.

Den tekniska försörjningen är av avgörande betydelse för att sjukvården skall kunna fungera och därför är fortsatta satsningar på el, vatten och värme

nödvändiga. Med anledning av vad regeringen uttalade i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret anförde försvarsutskottet att utskottet i likhet med regeringen anser att ett nytt program för befolkningsskyddet bör utarbetas utifrån ett helhetsperspektiv (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2, rskr. 2001/02:91).

Regeringen avser att uppdra åt Krisberedskapsmyndigheten att tillsammans med berörda myndigheter utreda frågan. Frivilliga insatser utgör en viktig del av samhällets beredskap. För att skapa en bättre krishanteringsförmåga och framför allt för att skapa ett robust och motståndskraftigt samhälle bör frivilligorganisationernas engagemang inom området uppmuntras och stödjas.

Utskottet

Under regeringens analys och slutsatser för funktionerna inom det civila försvaret noterar utskottet att delfunktionen Elförsörjning för 2001 redovisar en icke godtagbar grundförmåga, vilket – enligt regeringen – är en förändring jämfört med bedömningen för 2000. Den nu redovisade grundförmågan inkluderar även förmågan vid en svår påfrestning på samhället i fred.

Utskottet har vid varje riksmöte sedan 1996/97 slagit fast betydelsen av en robust och flexibel infrastruktur, där bl.a. förmågan inom områdena elförsörjning och telekommunikationer särskilt framhållits. Utskottet har därvid kunnat följa utvecklingen av förmågan inom dessa områden genom de redovisningar regeringen lämnat i budgetpropositioner och i skrivelser till riksdagen om beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Utskottet förutsätter att redovisningen av förmågan inom bl.a. de nu nämnda områdena även fortsättningsvis kommer att kunna följas upp årligen av utskottet.

Av den redovisning som regeringen avser att lämna i budgetpropositionen för 2004 under politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar bör därför förmågan i de viktiga infrastrukturområdena, såsom bl.a. elförsörjning och telekommunikationer, redovisas liksom även IT-säkerheten i samhällsviktiga system.

Budgetförslag för politikområdet Totalförsvaret

Utskottet behandlar i det följande vad regeringen i budgetpropositionen (s. 87–101) har anfört om anslagen inom utgiftsområdet 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Utskottet behandlar även i anslutning här till avgivna motioner under den allmänna motionstiden, nämligen motionerna Fö215 (v) yrkandena 6–8, Fö240 (fp) yrkandena 5 och 9, Fö254 (kd) yrkande 15, Fö255 (kd), Fö260 (m) yrkande 7 och Fö263 (m) yrkandena 2, 6 och 7.

Beredskapskredit för totalförsvaret

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag (punkt 1) om beredskapskredit för totalförsvaret.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att 2003 utnyttja en kredit på högst 40 000 000 000 kr i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger.

Riksdagen bemyndigade regeringen att utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret om 40 000 000 000 kr för 2002, om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger. Regeringen anser att ett motsvarande bemyndigande, avseende samma belopp, bör lämnas för 2003. Beredskapskrediten skall säkerställa att en nödvändig beredskapshöjning inte förhindras eller fördröjs därför att regeringen inte disponerar nödvändiga betalningsmedel.

Krediterna är beräknade att täcka de utgifter som motsvarar en månads beredskapshöjande verksamhet. Krediterna är beräknade att utnyttjas i ungefär lika delar mellan det militära och det civila försvaret. Om beredskapskrediterna utnyttjas, avser regeringen att återkomma till riksdagen med redovisning av behovet av medel för den fortsatta verksamheten.

Utskottet

Enligt regeringsformens 9 kap. om finansmakten (3 §) skall riksdagen vid budgetregleringen beakta behovet under krig, krigsfara och andra utomordentliga förhållanden av medel för rikets försvar. Beredskapskrediterna skall säkerställa att en nödvändig beredskapshöjning – eller andra åtgärder som behövs för att förstärka Sveriges försvarsberedskap – inte förhindras eller fördröjs på grund av att regeringen inte disponerar erforderliga medel. Utskottet föreslår därför att riksdagen *bifaller* regeringens förslag till beredskapskredit för totalförsvaret.

Anslagen inom politikområdet Totalförsvaret**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet föreslår att riksdagen

- *godkänner* regeringens förslag (punkt 5) till *investeringsplan för Försvarsmakten* för perioden 2003–2005 samt *avslår* motion Fö263 (m) yrkande 7 i denna del,
- *bemyndigar* regeringen (punkt 6) att under 2003 för ramanslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling *besluta om beställningar* av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 71 600 000 000 kr efter 2003,
- *avslår* motioner om *förändrad anslagsstruktur*, nämligen motionerna Fö240 (fp) yrkande 5, Fö254 (kd) yrkande 15 samt Fö263 (m) yrkandena 2, 4 och 5,
- *avslår* en motion om *vissa ersättningar*, nämligen motion Fö215 (v) yrkandena 6, 7 och 8,
- *godkänner* regeringens förslag (punkt 7) till *investeringsplan för Civilt försvar* för perioden 2003–2005,
- *bemyndigar* regeringen (punkt 8) att under 2003 för ramanslaget 6:5 Civilt försvar *godkänna avtal och beställningar* av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder och åtgärder för att motstå påfrestningar på samhället i fred, som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 405 000 000 kr efter 2003,
- *bemyndigar* regeringen att i fråga om beredskapsinvesteringar 2003
 - a) låta Statens räddningsverk *disponera en låneram* i Riksgäldskontoret på högst 660 000 000 kr (punkt 9),
 - b) låta Socialstyrelsen *disponera en låneram* i Riksgäldskontoret på högst 200 000 000 kr (punkt 10),
- *fastställer* avgiftsuttaget (punkt 11) för *teleberedskapsavgiften* till högst 100 000 000 kr under 2003,
- *fastställer* avgiftsuttaget (punkt 12) för *elberedskapsavgiften* till högst 250 000 000 kr under 2003,
- *bemyndigar* regeringen (punkt 13) att 2003 låta Försvarets materielverk *disponera en kredit* i Riksgäldskontoret på högst 21 500 000 000 kr för att tillgodose behovet av rörelsekapital,
- *godkänner* regeringens förslag (punkt 14) till *investeringsplan* för Försvarets materielverk för perioden 2003–2005,
- *godkänner* regeringens förslag (punkt 18) till *anslag under utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet* samt *avslår* motionerna Fi232 (fp) yrkande 12, Fö240 (fp) yrkande 9, Fö255 (kd), Fö260 (m) yrkande 7 och Fö263 (m) yrkande 6.

Anslag 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande uppgifter

Propositionen

Regeringen redovisar anslagsutvecklingen i följande tabell.

Tabell: Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2001	Utfall	19 605 721	Anslagssparande	269 575
2002	Anslag	20 364 908 ¹	Utgiftsprognos	20 228 565
2003	Förslag	21 281 565²		
2004	Beräknat	21 757 047 ³		

¹ Inklusive en minskning med 3 750 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 2002 samt en ökning med 30 000 tkr i förslag till tilläggsbudget i denna proposition.

² 254 000 tkr avser statliga ålderspensionsavgifter varav 239 670 tkr regleringsbelopp avseende 2000.

³ Motsvarar 21 281 565 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget finansierar utbildning, planering m.m., insatser samt försvarsunderrättelseverksamhet. Under anslaget finansieras också den fredsfrämjande verksamhet med trupp utomlands som Försvarsmakten genomför efter beslut av regeringen. Under anslaget beräknas också belopp för de frivilliga försvarsorganisationernas utbildningsverksamhet, liksom för deras verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland. Anslaget finansierar vidare åtgärder för att främja den svenska försvarsindustrins exportverksamhet, Försvarsmaktens stöd till Estland, Lettland och Litauen samt avveckling av materiel.

Regeringens överväganden

Regeringen har i det föregående redovisat sina bedömningar i fråga om verksamhetens inriktning. Regeringen har för avsikt att för 2003 bibehålla innevarande års ambitionsnivå för de fredsfrämjande truppinsatserna som Försvarsmakten genomför.

Regeringen har *beräknat anslaget* enligt följande tabell.

Tabell: Härledning av anslagsnivå 2003–2004, för Totalförsvar 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.

Tusental kronor		
	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	20 338 658²	20 338 658
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	407 580	871 102
Beslut	-148 971	-152 299
Överföring till/från andra UO	19 000	19 425
Överföring inom UO 6	9 281	765 640

Statliga avtalsförsäkringar	-83 610	-85 477
Omställningsbidrag	739 627	-
Förslag/beräknat anslag	21 281 565	21 757 047

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

² Exklusive en ökning med 26 250 tkr på tilläggsbudget.

Regeringen ger följande kommenterar till anslagsberäkningen.

Regeringsbeslut

Regeringen har beslutat att anslagsnivåerna i besparingssyfte generellt skall begränsas med 0,7 % i syfte att begränsa statlig konsumtion (prop. 2002/03:1 volym 1, avsnitt 6.2.1). Anslaget 6:1 har som följd härav justerats ned med 148,9 miljoner kronor.

Överföring till/från andra utgiftsområden

Utgifter för räntor, amorteringar och vissa underhållsåtgärder för statsflyget har tidigare hänförs till första utgiftsområdets anslag 90:6 Regeringskansliet m.m. Fr.o.m. 2003 beräknas dessa utgifter under anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.. Anslaget 6:1 har därför tillförts 25 miljoner kronor. För finansiering av ökad internationell verksamhet i Regeringskansliet minskas detta anslag med 6 miljoner kronor. Sammantaget ökas sålunda anslaget 6.1 med 19 miljoner kronor. Första utgiftsområdets anslag 90:6 har minskats med motsvarande belopp.

Överföring inom utgiftsområdet

Anslaget har ökats med 9,3 miljoner kronor för finansiering av bättre villkor för totalförsvarspiktiga. Regeringen anmälde i föregående budgetproposition (prop. 2001/02:1) avsikten att göra denna förbättring av villkoren för de totalförsvarspiktiga.

Statliga avtalsförsäkringar

I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (premiepensionsavgifter) (prop. 2001/02:1 volym 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd, varför anslaget minskas med 83,6 miljoner kronor.

Omställningsbidrag

I statsbudgeten för 2002 anvisades 3 miljarder kronor i omställningsbidrag samtidigt som ramen för utgiftsområde 6 minskades med 4 miljarder kronor. Den lägre ramen och omställningsbidraget var fördelade mellan anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. och anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. För 2003 har anslaget 6:1 ökats med 739,6 miljoner kronor som utgör andelen av omställningsbidraget på 1 000 miljoner kronor (se vidare under anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling).

Motioner

I Moderaternas *kommittémotion Fö260 (m)* av Gunnar Hökmark m.fl. anfördes att den nödvändiga omställningen av försvaret är svår att genomföra redan utan den reducering av försvarsanslagen som skedde vid försvarsbeslutet 2000. Motionärerna anser att försvaret måste ha en reell förmåga att kunna verka i olika situationer. Därför måste dels den omfattande avvecklingen av kompetens och materiel hejdas, dels utvecklingen av nya förmågor forceras.

Mot den bakgrunden förordar motionärerna att försvaret får utvecklas på samma ekonomiska nivå som under den senaste försvarsbeslutsperioden. Detta sägs innebära att vissa av de moderna förband som nu successivt avvecklas i stället kan vidmakthållas. Över tiden bör de omstruktureras och försees med ny materiel. De moderata förslagen innebär bl.a. en mer omfattande förbandsverksamhet, fler aktiva förband, ett större antal anställda samt investeringar i bl.a. lednings-, informations- och sambandssystem. Motionärerna föreslår att riksdagen begär att regeringen lägger fram *förslag om förstärkning av det militära försvaret i närtid* i enlighet med vad som anförts i motionen (*yrkande 7*). Dessa höjda ambitioner kräver enligt motionärerna höjda anslag.

I en annan av Moderaternas *kommittémotioner, motion Fö263 (m)* av Gunnar Hökmark m.fl., hävdas att effekterna av de besparingar som Försvarsmakten successivt har tvingats till inom förbandsverksamheten är mycket kraftiga samtidigt som man inte förmår nå upp till beslutade förnyelseambitioner. Budgetpropositionen för 2003 sägs ge en mycket bra bild av de brister som besparingarna har gett upphov till. Enligt motionärernas mening är det inte tillräckligt att försvarets och det enskilda förbandets förmåga att lösa sina uppgifter bara är på gränsen till det godtagbara. Ambitionen måste vara väsentligt högre. Moderaterna föreslår därför bl.a. en mer omfattande förbandsverksamhet – dvs. fler och större övningar för att utveckla förband och befäl samt fler aktiva förband med förmåga att genomföra väpnad strid. *Anslaget 6:1 föreslås tilldelas 800 miljoner kronor mer för 2003 än vad regeringen föreslår i propositionen (yrkande 6 i denna del).*

I samma motion föreslås att den långsiktiga planeringen skiljs från den årliga budgeteringen. Ett sådant synsätt sägs leda till en naturlig uppdelning av riksdagens beslut i två delar. Den ena delen är beslut om beredskap, uppgifter och förmåga i den befintliga organisationen de närmaste tre åren. Den andra delen är beslut som omfattar kommande investeringar och andra långsiktiga bindningar i ett längre tidsperspektiv. Motionärerna föreslår därför *dels att uppdelningen mellan anslagen 6:1 och 6:2 förändras i enlighet härmed (yrkande 5), dels att planeringen för fredsfrämjande truppinsatser omvandlas till ett beredskapsanslag och förs till utgiftsområde 7 Fredsfrämjande verksamhet (yrkande 4).*

En viktig del av Försvarsmaktens anpassningsförmåga ligger i övningsverksamheten, hävdar Kristdemokraterna i sin *kommittémotion Fö255 (kd)* av Erling Wälivaara m.fl. Övningsverksamheten sägs vara helt nödvändig för att behålla och inspirera kvalificerad personal. En väl utvecklad förbandsverk-

samhet ger den kompetens som krävs för att förbanden skall kunna nå hög operativ förmåga i framtida stridsmiljöer. Motionärerna föreslår därför att *anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. för 2003 förstärks med 100 miljoner kronor.*

I en annan *kommittémotion*, Fö254 (kd) också av Erling Wälivaara m.fl., sägs att det är viktigt att skapa en balans mellan Försvarmaktens internationella åtaganden och dess nationella uppgifter. Kristdemokraterna anser därför att det tydligt bör *framgå hur stor del av anslaget som är beräknat för fredsfrämjande internationella insatser (yrkande 15).*

Likartade synpunkter framförs i *kommittémotion* Fö240 (fp) av Allan Widman m.fl. I motionen pekas på risken att gränsen suddas ut mellan förbandsverksamheten och de fredsfrämjande insatserna. Regeringens redogörelse i årets budgetproposition sägs sålunda inte ge någon klarhet i förutsättningarna för tillräckligt omfattande svenska internationella insatser. Motionärerna föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att *särskilja anslagen till Förbandsverksamhet och till Internationella insatser (yrkande 5).*

I samma *kommittémotion* påpekas att Folkpartiet liberalerna sedan länge har hävdad att det till grundutbildningen har kallats in fler värnpliktiga än som varit motiverat för att upprätthålla kvaliteten och effektiviteten i försvarets organisation. Motionärerna har av den anledningen ansett det vara nödvändigt att successivt minska antalet värnpliktiga som genomgår grundutbildning. För att upprätthålla balansen mellan behov, kvalitet och effektivitet föreslås att färre värnpliktiga inkallas till 2003 motsvarande en *minskning av anslaget 6:1 med 500 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (yrkande 9 i denna del).*

Samma yrkande finns i Folkpartiet liberalernas *partimotion* Fi232 (yrkande 12 i denna del).

Vänsterpartiet anser att de förbättrade ersättningar för totalförsvarspliktiga som riksdagen beslutade föregående år är bra och ett första steg i syfte att ge de pliktiga en bättre ekonomisk situation i jämförelse med ungdomar som arbetar eller studerar. I *kommittémotion* Fö215 (v) av Berit Jóhannesson m.fl. pekar motionärerna emellertid på något de finner vara ologiskt i ersättningarna. Det rör den s.k. förplägnadsersättningen som är 25 kr för varje dag under helger, 35 kr vid övningsuppehåll och 95 kr om de pliktiga tjänstgör utan att utbildningsanordnarna tillhandahåller mat. Motionärerna föreslår att riksdagen ger regeringen i uppdrag att utreda frågan i syfte att få en *enhetlig förplägnadsersättning på 95 kr per dag (yrkande 6).*

I samma motion föreslås också att de totalförsvarspliktiga ges en *månatlig ersättning på 100 kr för deras utgifter för hygienartiklar (yrkande 7).*

Kostnaderna förknippade med yrkandena 7 och 8 föreslås finansieras inom anslaget 6:1 (yrkande 8).

Utskottet

Utskottet behandlar anslagen 6:1 och 6:2 i ett sammanhang efter sammanfattningen av regeringens överväganden och förslag och för avgivna motioner.

Anslag 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Propositionen

Regeringen redovisar anslagsutvecklingen i följande tabell.

Tabell: Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	21 347 464	Anslagssparande	2 012 123
2002	Anslag	21 272 071 ¹	Utgiftsprognos	20 731 935
2003	Förslag	19 163 960		
2004	Beräknat	18 671 238 ²		

¹ Inklusivt en ökning med 15 000 tkr i förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 18 175 996 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget finansierar utveckling, anskaffning, vidmakthållande och avveckling av materiel, anskaffning, vidmakthållande och avveckling av anslagsfinansierade anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Anslaget används också för finansiering av kostnader hos Försvarets materielverk och Totalförsvarets forskningsinstitut samt för dessa myndigheters deltagande i internationell verksamhet inom försvarsmateriel- och forskningsområdet och för en stor del av kostnaderna för det nationella flygtekniska forskningsprogrammet samt för det s.k. baltstödet.

Anslaget finansierar vidare åtgärder för att främja den svenska försvarsindustrins exportverksamhet.

Investeringsplan

Regeringen föreslår att riksdagen *godkänner* regeringens förslag till investeringsplan för Försvarsmakten för perioden 2003–2005 enligt bifogad tabell.

Tabell: Investeringsplan

Miljoner kronor

	Prognos 2002	Budget 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005
Materiel	20 000	17 621	17 807	18 301
Anläggningar	250	248	173	173
Forskning och teknikutveckling	955	1 010	1 010	1 010
Summa investeringar	21 205	18 879	18 990	19 984
Anslag	21 205	18 879	18 990 ¹	19 984
Summa finansiering	21 205	18 879	18 990	19 984

¹ Det beräknade beloppet innefattar även utnyttjande av anslagssparande från tidigare år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen *bemyndigar* regeringen att under 2003 för ramanslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling besluta om beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 71 600 000 000 kr efter 2003.

Regeringen redovisar sin beräkning av erforderligt bemyndigande i följande tabell.

Tabell: Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2001	Prognos 2002	Beräknat 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005-
Utestående åtaganden vid årets början	74 279 287	73 411 800 ¹	75 628 783 ¹		
Nya åtaganden	18 819 293	21 452 900	18 523 608		
Infriade åtaganden	-22 623 600	-22 748 000	-22 587 949	-20 441 260	-51 123 182
Utestående åtaganden vid årets slut	70 474 980 ¹	72 116 700 ¹	71 564 442		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	77 936 125	79 400 000	71 600 000		

¹ Till följd av avtalen mellan Försvarsmakten och FMV omräknas beställningarna till nytt prisläge vid årsskifte, vilket innebär att utestående åtaganden vid årets slut och nästa års början är angivna i olika prislägen.

Regeringens överväganden

Regeringen har i det föregående redovisat sina bedömningar i fråga om verksamhetens inriktning.

Stora materielleveranser sker fortfarande för objekt inom de fastställda objektsramarna. Under 2003 kommer flygstridskrafterna att tillföras bl.a. JAS 39 Gripen-flygplan, marinstridskrafterna kommer att tillföras bl.a. stridsbåt 90, torped 62 och svävare till amfibiekåren och arméstridskrafterna kommer att tillföras bl.a. stridsfordon 90, pansarterrängbil samt måldetekterande artilleri.

lerigranat (Bonus). Materielsystem och enskilda soldater inom förband som anmälts till internationella insatser förses med tilläggskydd. Stora satsningar sker också på informations- och ledningssystem samt på demonstratorer. Särskilt kan nämnas att Försvarsmakten planerar för något större demonstrationer avseende nätverksbaserat försvar under 2005 och 2006.

Beräkningen av anslaget för 2003 ligger i linje med den av riksdagen beslutade försvarspolitiska och ekonomiska inriktningen.

Regeringen överväger en utgiftsbegränsning för anslaget under 2003.

Regeringen har beräknat anslaget enligt följande.

Tabell: Härledning av anslagsnivå 2003–2004, för Totalförsvar 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

<i>Tusental kronor</i>	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	21 257 071²	21 257 071
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	1 035 219	1 642 618
Beslut	-3 259 404	-3 352 218
Överföring från andra UO	253	260
Överföring inom UO 6	13 071	-729 983
Statliga avtalsförsäkringar	-142 623	-146 509
Omställningsbidrag	260 373	-
Förslag/beräknat anslag	19 163 960	18 671 238

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris och löneomräkning.

² Exklusive en ökning med 15 milj. kr på tilläggsbudget.

Regeringen ger följande kommenterar till anslagsberäkningen.

Beslut och omställningsbidrag

Som framgått av det föregående anvisades i statsbudgeten 3 miljarder kronor i omställningsbidrag till utgiftsområde 6 för 2002 samtidigt som utgiftsområdets ram minskades med 4 miljarder kronor. Den lägre ramen och omställningsbidraget var fördelade mellan anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. och anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Detta innebär att anslaget 6:2 minskas med 3,1 miljarder kronor för 2003.

Som nyss nämnts har regeringen beslutat att anslagsnivåerna i besparings- syfte generellt skall begränsas i syfte att begränsa statlig konsumtion (prop. 2002/03:1 volym 1, avsnitt 6.2.1). Anslaget 6:2 har som följd härav justerats ner med 136,1 miljoner kronor. Med pris- och löneförändringar blir den sammanlagda reduceringen 3 259,4 miljoner kronor.

Samtidigt har anslaget ökat med 260,4 miljoner kronor som är hänförliga till omställningsbidraget. Sammantaget har således för föreliggande anslag och för anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. beräknats 1 miljard kronor i omställningsbidrag för 2003.

Överföring till andra utgiftsområden

Anslaget har ökats med 253 000 kr i kompensation för premier för statliga avtalsförsäkringar avseende av myndigheten finansierad personal vid universitet och högskolor.

Överföring inom utgiftsområdet

I statsbudgeten för 2002 minskades engångsvis anslaget med 20 miljoner kronor för investeringar inom framtidsinriktade områden. Vid beräkningen av 2003 års anslag har anslaget ökats med motsvarande belopp.

För 2003 minskas anslaget engångsvis med 7 miljoner kronor till följd av förändringar som hänger samman med den slutliga justeringen av de statliga avtalsförsäkringarna (premiepensionsavgifter). Den sammanlagda förändringen blir därmed en ökning av anslaget med 13 miljoner kr.

Statliga avtalsförsäkringar

I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop. 2001/02:1 volym 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd, varför anslaget 6:2 minskas med 142,6 miljoner kronor.

Motioner

Folkpartiet liberalerna hävdar i sin *kommittémotion Fö240 (fp)* av Allan Widman m.fl. att det utöver redan uppbundna materiel- och anläggningskostnader finns utrymme för att *minska anslaget 6:2 med 500 miljoner kronor för 2003 (yrkande 9 i denna del)*.

Ett likalydande yrkande finns i Folkpartiet liberalernas *partimotion Fi232 (fp)* (yrkande 12 i denna del).

I Kristdemokraternas *kommittémotion Fö255 (kd)* av Erling Wälivaara m.fl. menar motionärerna att det är befogat att minska anslaget 6:2 med 250 miljoner kronor för 2003 med hänsyn till att detta anslag har uppvisat ett stort anslagssparande. Det närmaste två åren bör det ökas med 125 miljoner kronor för vart och ett av åren. Detta sägs skapa budgetmässigt utrymme för en ökad satsning på förbandsverksamheten med 100 miljoner kronor för 2003.

I Moderaternas *kommittémotion Fö263 (m)* av Gunnar Hökmark m.fl. hävdas att effekterna av de besparingar som Försvarsmakten successivt har tvingats till är mycket kraftiga samtidigt som man inte förmår nå upp till beslutade förnyelseambitioner. Som sagts i det föregående anser motionärerna att budgetpropositionen för 2003 ger en mycket bra bild av de brister som besparingarna har gett upphov till. Enligt motionärernas mening bör ambitionerna i verksamheten vara väsentligt högre. Moderaterna föreslår därför bl.a. en möjlighet att skapa fler förband totalt sett för att på längre sikt kunna möta en angripare samt anskaffa lednings-, informations- och sambandssystem för att snabbare knyta ihop existerande förband i ett enhetligt operativt system med ökad s.k. interoperabilitet. *Anslaget 6:2 föreslås tilldelas 1 100 miljoner kro-*

nor mer för 2003 än vad regeringen föreslår i propositionen (yrkande 6 i denna del).

Mot samma bakgrund föreslår motionärerna en förändrad investeringsplan i förhållande till den som regeringen redovisar i budgetpropositionen. Investeringsplanen för Försvarsmakten bör sålunda *tillföras 1 400 000 000 kr för 2003 och 2 400 000 000 kr för 2004 samt 3 400 000 000 kr för 2005* (yrkande 7) i denna del.

Utskottet

Anslagsstrukturen

I kommittémotion Fö263 (m) föreslås *dels* en helt ny anslagstyp, ett *beredskapsanslag* för fredsfrämjande truppinsatser och att detta förs upp under utgiftsområde 7 (yrkande 4), *dels* ett nytt *innehåll* för verksamheten under anslagen 6:1 och 6:2 (yrkande 5).

Utskottet konstaterar att budgetlagen (1996:1059) reglerar vilka anslagstyper som får finnas. Lagen ger inte utrymme för en anslagskonstruktion av det slag som motionärerna föreslår. Utskottet *avstyrker* därför *yrkande 4* i nämnda motion.

Utskottet konstaterar vidare att det vid beredningen av budgetförslaget för 2002 avvisade ett till sin innebörd likartat motionsyrkande från Moderaterna om en annan anslagsvis fördelning mellan drift och investeringar (bet. 2001/02:FöU1 s. 67). Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan och *avstyrker* därför *motion Fö263 (m) yrkande 5*.

I kommittémotion Fö240 (fp) yrkande 5 föreslås att *internationella insatser skiljs ut från anslaget 6:1 och förs upp som ett särskilt anslag*.

Utan att föreslå ett särskilt anslag förordas i kommittémotion Fö254 (kd) yrkande 15 en särredovisning av hur stor del av anslaget 6:1 som är beräknat för fredsfrämjande internationella insatser.

Frågan om en särredovisning av vad som budgeteras för fredsfrämjande internationella insatser behandlade utskottet under föregående riksmöte i samband med beredningen av regeringens budgetförslag. Utskottet anförde då (bet. 2001/02:FöU1 s. 66–67):

Utskottet ansluter sig till regeringens uppfattning att *ett* anslag för förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser ger större flexibilitet i planeringen och användningen av resurserna än vid den tidigare ordningen med två anslag. Information om vilka insatser som planeras för fredsfrämjande truppinsatser och vilka kostnader som budgeteras härför bör riksdagen självfallet få men detta kan ske utan att redovisningen sker under ett särskilt anslag.

Utskottet kan konstatera att regeringen i det nu föreliggande budgetförslaget inte lämnat den information om fredsfrämjande truppinsatser som utskottet efterfrågat. Utskottet kan därför i denna del instämma i motionärernas kritik. Utskottet vidhåller emellertid sin tidigare redovisade uppfattning att *ett* anslag för förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser är

att föredra, under förutsättning att regeringen uppfyller de informationskrav som utskottet har ställt.

Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) har den 4 november till utskottet överlämnat en promemoria om anslagsposten 6:1:2 Fredsfrämjande truppinsatser. I denna redogör Regeringskansliet för det ekonomiska utfallet för 2001, för prognosen över utfallet för 2002 samt för den beräknade medelsförbrukningen för 2003. För 2003 har regeringen beräknat 1 200 miljoner kronor för anslagsposten 6:1:2. En preliminär fördelning på de olika insatserna SFOR, KFOR, ISAF och SHIRBRIG redovisas. Det framgår härvid att det finns en budgeteringsmarginal på ca 280 miljoner kronor, inklusive anslags-sparande, för oförutsedda händelser. Utskottet anser därmed att Regeringskansliet gett den ekonomiska redovisning som utskottet efterfrågat. Härav följer att *motionerna Fö240 (fp) yrkande 5 och Fö254 (kd) yrkande 15 inte behöver bifallas*.

Anslagsbeloppen

Regeringen redovisar i propositionen sin beräkning av anslagsbeloppen för 2003 för anslagen 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. och 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Regeringen utgår härvid från den inriktning som i propositionen beskrivs för den verksamhet som finansieras under respektive anslag.

Utskottet har i det föregående behandlat denna inriktning och därvid i huvudsak anslutit sig till de bedömningar som regeringen redovisar. Vidare har utskottet förordat att riksdagen godkänner regeringens förslag till vissa fredsorganisatoriska beslut (Livgardet, Swedint, Opil, Muskö örlogsvarv).

Utskottet konstaterar att Moderaterna i sina båda kommittémotioner ger uttryck för en verksamhet med högre ambitioner än vad utskottet förordar. I nämnda motioner föreslås foljdriktigt också högre anslagsbelopp för *såväl anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande uppgifter m.m. som för anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling*.

Utskottet ansluter sig till regeringens beräkning av anslagsbeloppen för nyss nämnda anslag. Härav följer att *utskottet avstyrker de ökade anslagsbelopp som föreslås i kommittémotion Fö260 (m) yrkande 7 i denna del och i kommittémotion Fö263 (m) yrkande 6 i denna del*.

Utskottet kan därmed inte heller godta den förstärkning av anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser med 100 miljoner kronor som föreslås i *kommittémotion Fö255 (kd)*. *Motionen avstyrks därför i denna del*.

Den av Folkpartiet liberalerna i *kommittémotion Fö240 (fp) yrkande 9 i denna del*, respektive i *partimotion Fi232 (fp) yrkande 12 i denna del*, föreslagna minskningen av antalet värnpliktiga under grundutbildning, med tillhörande *reducering av anslaget 6:1 med 500 miljoner kronor*, skulle enligt utskottets mening leda till en icke acceptabel obalans i utbildningsrytm och förbandsomsättning. *Motionsyrkandena avstyrks därför i respektive delar*.

Utskottet anser heller inte att det finns utrymme för att reducera anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling med 500 miljoner kronor, som föreslås i *kommittémotion Fö240 (fp) yrkande 9 i denna del* liksom i *partimotion Fi232 (fp) yrkande 12 i denna del*, eller med 250 miljoner kronor, som föreslås i *kommittémotion Fö255 (kd) i denna del*. Dessa motionsyrkanden avstyrks därför i respektive delar.

Vissa ersättningar

Vänsterpartiet har i *kommittémotion Fö215 (v)* föreslagit en *förändring i förplägnadsersättningen* till pliktpersonal samt att det införs en särskild ersättning för hygienartiklar.

Det ankommer på regeringen, inte på riksdagen, att besluta om det slags ersättningar som motionärerna föreslår. Regeringen ger närmare anvisningar i förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga, senast ändrad i år. Rätten att besluta om ersättningsbelopp har regeringen i sin tur delegerat till myndigheterna. Det är sålunda Totalförsvarets pliktverk som i samråd med Forsvarsmakten, Krisberedskapsmyndigheten, Statens räddningsverk och Luftfartsverket som beslutar om förplägnadsersättning.

Utskottet *avstyrker* därför *yrkandena 6, 7 och 8* i nämnda motion.

Investeringsplan och investeringsbemyndigande

Regeringen redovisar i propositionen en investeringsplan och ett beräknat behov av bemyndiganden för nya beställningar och för att kunna likvidera tidigare beställningar. Utskottet har av företrädare för Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) härutöver fått en muntlig redovisning av regeringens beräkning av bemyndigandebehovet och vilka ekonomiska förpliktelser som därvid knyts till viktigare materielobjekt och system.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens redovisning och föreslår därför att riksdagen *godkänner investeringsplanen och lämnar det föreslagna bemyndigandet*. Härav följer att utskottet *avstyrker kommittémotion Fö263 (m) yrkande 7 i denna del*, som föreslår att den av regeringen föreslagna investeringsplanen tillförs 1,4 miljarder kronor 2003 och 3,4 miljarder kronor 2004.

Anslag 6:3 Krisberedskapsmyndigheten

Propositionen

Krisberedskapsmyndigheten inrättades den 1 juli 2002 och är en central förvaltningsmyndighet med särskilt ansvar enligt 4 och 8 §§ förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap. Anslaget finansierar myndighetens förvaltningsutgifter.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för 2003 anvisar ett ramanslag på 140 048 000 kr till anslaget 6:3 Krisberedskapsmyndigheten.

Tabell: Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	-	Anslagssparande	-
2002	Anslag	66 500 ¹	Utgiftsprognos	65 636
2003	Förslag	140 048		
2004	Beräknat	143 143 ²		

¹ Avser verksamhet under perioden 1 juli-31 dec 2002 inklusive en ökning med 7 500 tkr på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2003

² Motsvarar 140 048 tkr i 2003 års prisnivå.

Utskottet

Utskottet tillstyrker vad regeringen i budgetpropositionen föreslår om anslag till Krisberedskapsmyndigheten.

Anslag 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar*Propositionen*

Styrelsen för psykologiskt försvar är en central förvaltningsmyndighet som har ett särskilt ansvar enligt 4 och 8 §§ förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap.

Anslaget finansierar den verksamhet som myndigheten genomför inom områdena massmediernas beredskap, kunskapsspridning om säkerhetspolitik och totalförsvar samt opinionsundersökningar, dvs. att följa svensk opinionsutveckling av betydelse för totalförsvaret.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för 2003 anvisar ett ramanslag på 15 789 000 kr till anslaget 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar.

Tabell: Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	23 873 ¹	Anslagssparande	91
2002	Anslag	17 065 ²	Utgiftsprognos	17 328
2003	Förslag	15 789		
2004	Beräknat	16 138 ³		

¹ Avser anslaget 6:7 Funktionen Psykologiskt försvar

² Avser anslagen 6:6 Funktionen Psykologiskt försvar och 6:20 Styrelsen för psykologiskt försvar inklusive en minskning av anslaget 6:6 med 5 400 tkr på tilläggsbudget i samband med 2002 års ekonomiska vårproposition

³ Motsvarar 15 789 tkr i 2003 års prisnivå.

Utskottet

Utskottet tillstyrker vad regeringen i budgetpropositionen föreslår om anslag till Styrelsen för psykologiskt försvar.

Anslag 6:5 Civilt försvar

Propositionen

Anslaget finansierar verksamhet inom samverkansområdena Teknisk infrastruktur, Transporter, Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen, Ekonomisk säkerhet, Områdesvis samordning, samverkan och information samt Skydd, undsättning och vård. Dessutom finansieras kostnader vad avser Avvecklingskommittén för Överstyrelsen för civil beredskap över anslaget. Den regionala försöksverksamheten inom det s.k. GotSam skall finansieras från anslaget.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för 2003 anvisar ett ramanslag på 1 908 562 000 kr till anslaget 6:5 Civilt försvar.

Tabell: Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	1 834 614 ¹	Anslagssparande	302 207
2002	Anslag	1 929 521 ²	Utgiftsprognos	1 885 788
2003	Förslag	1 908 562		
2004	Beräknat	1 955 102 ³		

¹ Avser anslagen 6:4 Funktionen Civil ledning, 6:5 Funktionen Försörjning med industrivaror, 6:6 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst, 6:8 Funktionen Ordning och säkerhet, 6:9 Funktionen Hälso- och sjukvård, 6:10 Funktionen Telekommunikationer m.m., 6:11 Funktionen Postbefordran, 6:12 Funktionen Transporter, 6:13 Funktionen Energiförsörjning

² Avser anslagen 6:3 Funktionen Civil ledning, 6:4 Funktionen Försörjning med industrivaror, 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst, 6:7 Funktionen Ordning och säkerhet, 6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård, 6:9 Funktionen Telekommunikationer m.m., 6:10 Funktionen Postbefordran, 6:11 Funktionen Transporter, 6:12 Funktionen Energiförsörjning, 6:21 Civilt försvar inklusive en minskning med 17 000 tkr på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2003

³ Motsvarar 1 908 562 tkr i 2003 års prisnivå.

Medel för beredskapsförberedelser inom det civila försvaret har tidigare tilldelats tio funktioner från utgiftsområde 6 Totalförsvar. Regeringen redovisade i proposition Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158, bet. 2001/02:FöU10, rskr. 2001/02:261) att verksamhetsområdet Det civila försvaret skall finansieras över ett anslag samt att förvaltningsutgifter för Krisberedskapsmyndigheten och Styrelsen för psykologiskt försvar finansieras över ett anslag för respektive myndighet. I tilläggsbudget till statsbudgeten för 2002 (prop. 2001/02:100, utg.omr. 6, bet. 2001/02:FiU21, rskr. 2001/02:326) har riksdagen beslutat att beräkna delar av medlen för det civila försvaret under detta anslag i stället för under de tio funktionsanslagen. Från och med 2003 finansieras all verksamhet inom det civila försvaret från detta anslag. Förvaltningsutgifter för Krisberedskapsmyndigheten och Styrelsen för psykologiskt försvar finansieras över ett anslag för respektive myndighet.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till *investeringsplan* för det civila försvaret för perioden 2003–2005 enligt tabellen nedan.

Tabell: Investeringsplan för civilt försvar för perioden 2003–2005.

<i>Tusental kronor</i>						
	Totalt	Anskaffat t.o.m. 2001	Prognos 2002	Budget 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005
SO Teknisk infra- struktur	2 139 017	1 454 017	105 000	193 000	242 000	145 000
Lån						
Anslag	2 139 017	1 454 017	105 000	193 000	242 000	145 000
Summa finansiering	2 139 017	1 454 017	105 000	193 000	242 000	145 000
SO Transporter	807 700	597 300	49 000	49 800	55 800	55 800
Lån						
Anslag	807 700	597 300	49 000	49 800	55 800	55 800
Summa finansiering	807 700	597 300	49 000	49 800	55 800	55 800
SO Spridning av allvarliga smittäm- nen, giftiga kemika- lier och radioaktiva ämnen	150 570	98 000	21 900	17 250	7 350	6 070
Lån	150 570	98 000	21 900	17 250	7 350	6 070
Anslag						
Summa finansiering	150 570	98 000	21 900	17 250	7 350	6 070
SO Områdesvis, samordning och information	698 500	482 500	46 000	60 000	55 000	55 000
Lån	2 500		2 500			
Anslag	696 000	482 500	43 500	60 000	55 000	55 000
Summa finansiering	698 500	482 500	46 000	60 000	55 000	55 000
SO Skydd, und- sättning och vård	749 810	519 640	64 330	68 270	73 150	24 420
Lån	749 810	519 640	64 330	68 270	73 150	24 420
Anslag						
Summa finansiering	749 810	519 640	64 330	68 270	73 150	24 420

Summa Civilt för-svar	4 545 597	3 151 457	286 230	388 320	433 300	286 290
Lån	902 880	617 640	88 730	85 520	80 500	30 490
Anslag	3 642 717	2 533 817	197 500	302 800	352 800	255 800
Summa finansiering	4 545 597	3 151 457	286 230	388 320	433 300	286 290

Under *regeringens överväganden om det civila försvaret* framgår bl.a. följande.

Regeringen anser att det är angeläget att för riksdagen beskriva särskilt prioriterad verksamhet under 2003 på grund av att anslaget inte fanns redovisat i budgetpropositionen för 2002.

Möjligheterna att störa eller sabotera samhällsviktig infrastruktur har fått ökad uppmärksamhet i takt med att system och funktioner blir alltmer beroende av informationsteknik (IT). Regeringen har därför beslutat att inrätta fyra områden för att åstadkomma en hög informationssäkerhet i samhället. Dessa är övergripande samordning och omvärldsanalys av samhällets informationssäkerhet, hantering av uppgifter om IT-incidenter, teknikkompetens inom informationssäkerhetsområdet samt system för certifiering och evaluation.

Samhällets krishanteringsförmåga bygger på en krishanteringsstruktur med sektors- och områdesansvar. Områdesansvaret finns på tre nivåer i samhället; på nationell nivå regeringen, på regional nivå länsstyrelserna och på lokal nivå kommunerna. För att förstärka den områdesvisa samordningen och samverkan vid svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap finns det behov av ökade övnings- och utbildningsinsatser på alla nivåer.

På regional nivå ställer det reformerade krishanteringssystemet krav på bl.a. ny kompetens för metod och analysutveckling då länsstyrelserna skall genomföra risk- och sårbarhetsanalyser. Regeringen kommer att ge Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att inleda förhandlingar om ersättning till kommunerna för planering av verksamhet för höjd beredskap och för uppgifter med anledning av planering för svåra påfrestningar på samhället i fred.

Inom den finansiella sektorn är beroendet av ett omfattande och avancerat IT-stöd stort. För att säkerställa tillräcklig förmåga att bl.a. motstå attacker i form av informationsoperationer och fysiska attacker finns det behov av ökade satsningar inom området.

Beredskapen inom NBC-området omfattar den verksamhet som krävs för att förhindra, begränsa och hantera effekter på samhället inför hot om eller vid spridning av nukleära, biologiska och kemiska ämnen eller stridsmedel. En förbättrad samordning och samverkan mellan berörda myndigheter samt genomförande av särskilda utbildnings- och övningsinsatser är viktiga förutsättningar för att uppnå och säkerställa en tillräcklig förmåga inom området. Regeringen menar att det är angeläget att samhället stärker förmågan att möta NBC-risker och NBC-hot.

Landstingen har ålagts ett planeringsansvar enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) för att det inom den katastrofmedicinska beredskapen skall

finnas sådana resurser eller sådan beredskap att dessa kan hantera svåra påfrestningar under fredstida förhållanden.

Regeringen anser att det är angeläget att göra vissa investeringar inom etermedieområdet för att säkerställa utsändning av radio och TV. Bristen i uthålligheten avseende distribution av etermedier samt driftsäkerheten av rundradioverksamheten föranleder att särskilda investeringar genomförs.

I samverkansområdet Teknisk infrastruktur ingår verksamheter inom telekommunikationsområdet och elberedskapen. För dessa tas avgifter ut. Dessa avgifter redovisas mot inkomsttitel och motsvarande belopp anvisas på anslaget.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen *bemyndigande om ekonomiska åtgärden*. Vad regeringen föreslår är att regeringen bemyndigas att under 2003 för ramanslaget 6:5 Civilt försvar godkänna avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder och åtgärder för att motstå svåra påfrestningar på samhället i fred, som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 405 000 000 kr efter 2003.

Regeringen föreslår också *bemyndigande för beredskapsinvesteringar* inom det civila försvaret. Regeringen föreslår därvid att regeringen bemyndigas att för år 2003 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 660 miljoner kronor och Socialstyrelsen en låneram på motsvarande sätt på högst 200 miljoner kronor.

Regeringen föreslår vidare i budgetpropositionen att avgiftsuttaget för *teleberedskapsavgiften* fastställs till högst 100 miljoner kronor under 2003. Avgiften tas ut i enlighet med teleförordningen (1997:339) för finansiering av åtgärder mot allvarliga fredstida hot och påfrestningar på telekommunikationsområdet.

Avgiftsuttaget för *elberedskapsavgiften*, som tas ut i enlighet med elberedskapslagen (1997:288), för att finansiera beredskapsåtgärder som beslutas med stöd av nämnda lag, föreslår regeringen bli fastställt till högst 250 miljoner kronor under 2003.

Som skäl för sina förslag anför regeringen att det civila försvarets förmåga är starkt beroende av en fungerande elförsörjning och motiverar därför betydande insatser för att minska sårbarheten. Under senare år har avgiftsuttaget fastställts till 200 miljoner kronor. Enligt regeringens bedömning motiverar beredskapsläget en höjning av avgiftsnivån med 50 miljoner kronor.

Motion

I *kommittémotion Fö263 (m) yrkande 2* av Gunnar Hökmark m.fl. framhålls att sammanslagningen av anslagen 6:3–6:12 till ett enda anslag innebär en försämring av spårbarheten och ger regeringen full handlingsfrihet att avväga mellan skilda satsningar. Detta minskar riksdagens inflytande över det civila försvaret. Moderata samlingspartiet föreslår därför att den funktionella indelningen redovisas som anslagsposter inom anslaget 6:5 Civilt försvar.

Utskottet

Utskottet vill med anledning av motion Fö263 (m) yrkande 2 anföra att riksdagen våren 2002 ställde sig bakom regeringens förslag om en ny anslagsstruktur för det civila försvaret (prop. 2001/02:158, bet. 2001/02:FöU10, rskr. 161). Utskottet har inte haft anledning att ompröva detta beslut. Således avstyrker utskottet förslaget om en uppdelning av anslaget i enlighet med vad som yrkas i motionen. Därmed avstyrks *kommittémotion Fö263 (m) yrkande 2*.

Utskottet har i övrigt inget att anföra utan tillstyrker vad regeringen i budgetpropositionen föreslår om anslag, investeringsplan, bemyndiganden och avgifter under anslaget 6:5 Civilt försvar.

Försvarets materielverk*Propositionen*

Försvarets materielverk är en avgiftsfinansierad myndighet vars främsta uppgift är att anskaffa, vidmakthålla och avveckla materiel och förmödenheter på uppdrag av Försvarmakten. Försvarets materielverk biträder Försvarmakten i fråga om långsiktig materielförsörjningsplanering och materielsystemkunskap.

För de enskilda uppdragen utformar Försvarets materielverk offerter utifrån Försvarmaktens fastställda materielplan. Försvarmakten gör sedan kundbeställningar gentemot Försvarets materielverk. Kundbeställningarna utgör ett åtagande för Försvarets materielverk gentemot kunden och är grunden för uppföljning av Försvarets materielverks resultat och måluppfyllnad.

Kredit i Riksgäldskontoret

Regeringen föreslår (förslag 13) att regeringen bemyndigas att 2003 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 21 500 000 000 kr för att tillgodose behovet av rörelsekapital. Skälen för regeringens förslag är att Försvarets materielverk behöver ett rörelsekapital för att finansiera utestående forskott till industrin och övrigt behov av rörelsekapital.

Uppdragsverksamhet

Tusentals kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2001	22 288 605	22 281 579	7 026
(varav tjänsteexport)	11 898	9 158	2 740
Prognos 2002	20 110 000	20 110 000	0
(varav tjänsteexport)	15 300	15 800	-500
Budget 2003	19 620 000	19 620 000	0
(varav tjänsteexport)	3 000	1 690	1 310

Investeringsplan

Regeringen föreslår (förslag 14) att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2003–2005.

Investeringsplan

Tusentals kronor

	Prognos 2002	Budget 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005
Investeringar varav				
- förvaltningsutgifter	37 370	27 870	27 480	24 090
- provsystem	18 720	18 000	18 000	18 000
- IT-utveckling	80 100	118 500	96 000	83 500
- externa uppdrag	23 140	18 350	12 500	7 500
Summa investeringar	159 330	182 720	153 980	133 090
Lån i Riksgäldskontoret	159 330	182 720	153 980	133 090
Summa finansiering	159 330	182 720	153 980	133 090

Utskottet

Utskottet har intet att invända mot regeringens förslag för Försvarets materielverk. Utskottet föreslår sålunda att riksdagen bemyndigar regeringen att tillgodose *Försvarets materielverks behov av rörelsekapital*, intill ett sammanlagt belopp om högst 21 500 000 000 kr för budgetåret 2003, genom en kredit i Riksgäldskontoret.

Vidare anser utskottet att riksdagen bör godkänna den *investeringsplan* för Försvarets materielverk för perioden 2003–2005 som regeringen föreslagit.

Anslag 6:6 Totalförsvarets pliktverk

Propositionen

Personalförsörjningen avseende totalförsvarspliktig personal stöds av Totalförsvarets pliktverk. Under 2001 mönstrades ca 51 000 män. Omkring 18 000 personer skrevs in för grundutbildning inom totalförsvaret. Drygt 1 100 av dessa skrevs in för civilplikt, varav två var kvinnor.

Drygt 700 kvinnor anmälde intresse för antagningsprövning, varav drygt 500 kvinnor inställde sig för antagningsprövning. Inriktningen är att utbildningsvolymen av totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt under 2003 skall vara ca 800 totalförsvarspliktiga. Stor vikt skall läggas vid frågor rörande de civilpliktigas medinflytande och motivation. En vidareutveckling avseende det civila meritvärdet av att göra civilplikten skall ske.

6:6 Totalförsvarets pliktverk – anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	228 771	Anslagssparande	25 954
2002	Anslag	243 086	Utgiftsprognos	230 168
2003	Förslag	220 478		
2004	Beräknat	225 378 ¹		

¹ Motsvarar 220 478 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget disponeras av Totalförsvarets pliktverk för mönstring, antagningsprövning, inskrivning och stöd under grundutbildning samt enskilda ärenden inom området. Vidare finansierar anslaget Totalförsvarets pliktverks verksamhet med att ge myndigheter och andra som har bemanningsansvar inom totalförsvaret stöd och service avseende bemanning med totalförsvarspliktiga som skrivs in för civil- eller värnplikt. Anslaget finansierar därutöver myndighetens verksamhet i fråga om redovisning av annan personal inom totalförsvaret samt stöd och service till utbildningsanordnarna i fråga om totalförsvarspliktigas tjänstgöring. Dessa verksamheter finansieras även till en del av avgiftsinkomster. Det uppkomna anslagssparandet beror enligt Pliktverket på att nedläggningen av regionkontoret i Boden gick snabbare än förväntat.

Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt-kostnad)
Utfall 2001	49 101	43 937	6 063
(varav tjänsteexport)	2 300	2 300	
Prognos 2002	54 500	52 800	1 700
(varav tjänsteexport)	2 700	2 700	
Budget 2003	52 000	52 000	
(varav tjänsteexport)			

Huvuddelen av den avgiftsbelagda verksamheten avser tjänster som Totalförsvarets pliktverk lämnar till Försvarmakten. Totalförsvarets pliktverk får disponera intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten.

För att finansiera bättre villkor för totalförsvarspliktiga har anslaget minskats med 9,3 miljoner kronor som i stället beräknats under anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 volym 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget minskas med 17,8 miljoner kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 1,6 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion.

Regeringen föreslår (förslag 18) att riksdagen till anslaget 6:6 Totalförsvarets pliktverk anvisar 220 478 000 kr för 2003.

Utskottet

Utskottet har inget att invända mot vad regeringen anført beträffande Totalförsvarets pliktverk. Utskottet förordar därför att riksdagen *bifaller* regeringens förslag och *anvisar* 220 478 000 kr till ramanslaget 6:6 Totalförsvarets pliktverk för år 2003.

Anslag 6:7 Försvarshögskolan

Propositionen

Inom ramen för Försvarshögskolans högre totalförvarsutbildning har under 2001 kurser bedrivits i syfte att ge deltagarna goda kunskaper om svensk säkerhetspolitik och totalförvar samt att ge dem god förståelse för nödvändig samverkan i olika ledande befattningar. I de grund- och fördjupningskurser som anordnades deltog sammanlagt 160 personer som huvudsakligen representerade civila aktörer. Regeringens bedömning är att kurserna med god måloppfyllelse bidragit till att sprida dessa kunskaper.

Anslag 6:7 Försvarshögskolan – anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	31 596	Anslagssparande	1 230
2002	Anslag	32 015	Utgiftsprognos	32 529
2003	Förslag	32 039		
2004	Beräknat	32 755 ¹		

¹ Motsvarar 32 039 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget disponeras av Försvarshögskolan för forskning och utveckling m.m. inom skolans kompetensområde. Verksamheten skall kunna knytas till utbildningen och tillgodose totalförsvarets behov. Dessutom bekostas verksamheten inom Delegationen för militärhistorisk forskning och myndighetens samverkan med Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces från anslaget.

Budget för uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt–kostnad)
Utfall 2001 (varav tjänsteexport)	346 017	341 172	4 845
Prognos 2002 (varav tjänsteexport)	323 100	323 100	0
Budget 2003 (varav tjänsteexport)	329 500	329 500	0

Huvuddelen av Försvarshögskolans avgiftsbelagda verksamhet utgörs av utbildningsverksamhet som beställs av Försvarsmakten. Försvarshögskolan disponerar intäkterna från den avgiftsfinansierade verksamheten.

Regeringen föreslår (förslag 18) att till anslaget 6:7 Försvarshögskolan anvisas 32 039 000 kr för 2003. Regeringen har under anslaget beräknat 18 miljoner kronor för uppbyggnad av vetenskaplig grund inom de kärnämnen där skolans kompetens är unik. Beloppet skall motsvara en professur och en rekryteringstjänst inom vart och ett av dessa ämnen.

I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 volym 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd, varför anslaget minskas med 582 000 kr. Därutöver har anslagsnivån justerats ned med 226 000 kr i syfte att begränsa statlig konsumtion.

Utskottet

Utskottet har inget att invända mot vad regeringen anfört beträffande Försvarshögskolan. Utskottet förordar därför att riksdagen *bifaller* regeringens förslag och *anvisar* 32 039 000 kr till ramanslaget 6:7 Försvarshögskolan för 2003.

Anslag 6:8 Försvarets radioanstalt

Propositionen

Anslaget finansierar den verksamhet med signalspaning som Försvarets radioanstalt bedriver. Anslaget finansierar också utveckling av teknisk materiel och metoder som behövs för denna verksamhet. Viss verksamhet inom myndigheten finansieras genom avgifter.

Verksamheten bedrivs enligt den inriktning som regeringen, Försvarmakten och övriga uppdragsgivare anger.

Försvarets radioanstalt skall bidra till att ge förvarning om förhållanden i vår omvärld och lämna stöd vid fredsfrämjande internationella operationer.

6:8 Försvarets radioanstalt – anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	437 829	Anslagskredit	- 4 274
2002	Anslag	468 939	Utgiftsprognos	462 000
2003	Förslag	454 307		
2004	Beräknat	464 355 ¹		

¹ Motsvarar 454 307 tkr i 2003 års prisnivå.

Radioanstalten har för 2001 utnyttjat anslagskrediten med 4,25 miljoner kronor. Utnyttjandet har bl.a. uppstått till följd av merkostnader för teknikinvesteringar.

I statsbudgeten för 2002 beräknades engångsvis 20 miljoner kronor för investeringar inom framtidsinriktade områden.

Regeringen föreslår (förslag 18) att till anslaget 6:8 Försvarets radioanstalt anvisas 454 307 000 kr för 2003.

Vid beräkningen av 2003 års anslag har anslaget minskats med motsvarande belopp. För närvarande pågår ett arbete i utredningen om översyn av Försvarets radioanstalt (2001:66). Arbetet kan komma att påverka nästa års verksamhet vid radioanstalten, däribland investeringarna. Vid behov återkommer regeringen till riksdagen i denna fråga. I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop. 2001/02:1 volym 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd, varför anslaget minskas med 3,5 miljoner kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ned med 3,2 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion.

Utskottet

Verksamheten vid Försvarets radioanstalt är av en sådan natur att en ytterligare redovisning inte bör fogas till riksdagsprotokollet. Regeringens förslag till ramanslag 6:8 Försvarets radioanstalt om 454 307 000 kr för 2003 bör *bifallas* av riksdagen.

Anslag 6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Propositionen

Totalförsvarets forskningsinstitut har under 2001 bedrivit forskning, metod- och teknikutveckling för det civila och militära försvaret, exempelvis inom ramen för försvars- och säkerhetspolitisk forskning för regeringens behov och forskning kring skydd mot NBC-risker och hot. En stor del av institutets verksamhet sker i samverkan med universitet och högskolor.

Anslaget finansierar försvars- och säkerhetspolitisk forskning för regeringens behov, NBC-skyddsforskning samt flygteknisk kompetens- och resursutveckling. Kompetensen skall kunna nyttiggöras utanför totalförsvaret samt som stöd till svensk industri och vid export av krigsmateriel. Totalförsvarets forskningsinstituts verksamhet skall tillgodose totalförsvaret med forskning, metod- och teknikutveckling samt med utredningsverksamhet.

6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut – anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	182 508	Anslagssparande	5 430
2002	Anslag	191 290	Utgiftsprognos	194 163
2003	Förslag	186 745		
2004	Beräknat	190 893 ¹		

¹ Motsvarar 186 745 tkr i 2003 års prisnivå.

I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop. 2001/02:1 volym 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd, varför anslaget minskas med 7 906 000 kr. Därutöver har anslagsnivån justerats ned med 1,3 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion.

Budget för uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt-kostnad)
Utfall 2001	902 528	946 262	-43 734
(varav tjänsteexport)	10 000	10 000	0
Prognos 2002	970 251	980 251	-10 000
(varav tjänsteexport)	10 000	10 000	0
Budget 2003	900 000	900 000	0
(varav tjänsteexport)	10 000	10 000	0

Den avgiftsfinansierade verksamheten omfattar forskning, teknik- och metodutveckling för bl.a. Försvarsmakten, Försvarets materielverk och andra kunder. Totalförsvarets forskningsinstitut får disponera intäkterna från den uppdragsfinansierade verksamheten.

Regeringen föreslår (förslag 18) att till anslaget 6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut anvisas 186 745 000 kr för 2003.

Utskottet

Utskottet har inget att invända mot vad regeringen anfört beträffande verksamheten vid Totalförsvarets forskningsinstitut. Utskottet förordar sålunda att riksdagen *bifaller* regeringens förslag och till ramanslaget 6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut *anvisar 186 745 000 kr* för 2003.

Anslag 6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer*Propositionen*

Anslaget finansierar utgifter för stöd till den verksamhet som anges i förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet. De frivilliga försvarsorganisationerna, som anges i bilaga till förordningen, får bidrag för den del av deras verksamhet som främjar totalförsvaret och som omfattar ledning och administration, försvarsupplysning, rekrytering, funktionärsutbildning för den egna organisationen samt ungdomsverksamhet. Som en följd av det ändrade stödet till frivilliga försvarsorganisationer kan bilagan till förordningen komma att ändras.

Riksdagen beslutade våren 2002 om riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer (prop. 2001/02:159, bet. 2001/02:FöU12, rskr. 2001/02:262).

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en samlad redovisning av genomförda åtgärder inför försvarsbeslutet 2004.

Anslag 6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationerna – anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	88 265	Anslagssparande	-
2002	Anslag	88 265	Utgiftsprognos	88 265
2003	Förslag	88 265		
2004	Beräknat	88 265		

Regeringen bedömer att anslagsnivån inte bör ändras för åren 2003 till 2005.

Regeringen föreslår (förslag 18) att till det obetecknade anslaget 6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer anvisas 88 265 000 kr för 2003.

Utskottet

Utskottet har i flera tidigare sammanhang (bet. 1993/94:FöU9, bet. 1996/97:FöU1, bet. 1998/99:FöU1, bet. 2001/02:FöU12) framhållit att organisationernas grundläggande verksamheter, utbildning, rekrytering av medlemmar och försvarsupplysning, är av stor betydelse för hela totalförsvaret.

Genom sitt starka engagemang och sin breda kompetens inom skilda områden i samhället, utgör de frivilliga försvarsorganisationerna en viktig resurs för landets försvar. Stödet bör därför enligt utskottets mening även fortsättningsvis lämnas till de frivilliga försvarsorganisationerna så att deras verksamhet främjar totalförsvaret och ger verksamheten en bred folklig förankring. Ett statligt stöd till denna verksamhet bör därför inte enbart hänföras till krigsorganisationens kvantitativa eller kvalitativa behov av utbildad personal, utan även lämnas som ett allmänt stöd till den frivilliga försvarsverksamheten.

Utskottet förordar därför att regeringens förslag att till det obetecknade anslaget 6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret *anvisa 88 265 000 kr* för 2003 bör *bifallas* av riksdagen.

Anslag 6:11 Nämnder m.m.*Propositionen*

Anslaget finansierar den verksamhet som bedrivs av vissa mindre nämnder samt bidrag till Svenska Röda Korset och till Centralförbundet Folk och Försvar.

Anslag 6:11 Nämnder m.m. – anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	9 779	Anslagssparande	1 233
2002	Anslag	11 209	Utgiftsprognos	11 351
2003	Förslag	7 095		
2004	Beräknat	7 257 ¹		

¹ Motsvarar 7 095 tkr i 2003 års prisnivå.

Regeringen avser att den 1 januari 2003 föra över kansliet för Överklagandenämnden för totalförsvaret till Styrelsen för psykologiskt försvar som därmed finansierar verksamheten. Anslaget har därför minskats med 4,2 miljoner kronor som i stället beräknas under anslaget 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar. Nämnden kvarstår dock som en självständig myndighet men har således sitt kansli hos Styrelsen för psykologiskt försvar.

Regeringen föreslår (förslag 18) att till anslaget 6:11 Nämnder m.m. anvisas 7 095 000 kr för år 2003. I statsbudgeten för 2002 minskades anslaget engångsvis med 200 000 kr i samband med att Totalförsvarets chefsnämnd lades ned. Vid beräkningen av 2003 års anslag har anslaget ökat med motsvarande belopp. I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop. 2001/02:1 volym 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget minskas med 110 000 kr. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 50 000 kr i syfte att begränsa statlig konsumtion.

Utskottet

Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen när det gäller behov av medel till ramanslaget 6:11 Nämnder m.m. Regeringens förslag bör därför *bifallas* av riksdagen.

Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen inledningsvis anfört om politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar (s. 103–114).

Utskottets bedömning

Utskottet anser för sin del att det inte finns skäl att invänta de utvärderingar som regeringen hänvisar till för att kunna avveckla det s.k. sotningsmonopolet. Även om utskottet kan förstå betydelsen av att se effekterna av avregleringen av taxiväsendet och elmarknadsreformen bedömer dock utskottet att detta inte har någon relevans i frågan om att förbättra konkurrensen inom sotningsväsendet. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag om en avveckling av det s.k. sotningsmonopolet.

Av den redovisning som regeringen avser att lämna i budgetpropositionen för år 2004 under politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar bör förmågan i de viktiga infrastrukturuområdena, såsom bl.a. elförsörjning och telekommunikationer, redovisas liksom även IT-säkerheten i samhällsviktiga system.

Omfattning, utgiftsutveckling, mål, inriktning m.m.

Propositionen

Omfattning

Från den 1 juli 2002 finns ett nytt politikområde som omfattar beredskap och förmåga vid olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred. Inom politikområdet som heter Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar bedrivs verksamhet som omfattar beredskapen för vissa normala fredstida olyckor liksom extrema fredstida störningar och olyckor med omfattande konsekvenser som t.ex. epidemier och allvarliga smittsamma djursjukdomar, översvämningar samt allvarliga störningar i elförsörjningen eller telekommunikationerna.

Genom att bilda politikområdet vill regeringen betona att utgångspunkten skall vara att åtgärder vidtas i den normala verksamheten varefter kompletterande åtgärder vidtas för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred samt för höjd beredskap. Inom politikområdet Totalförsvaret genomförs slutligen åtgärder för att motstå ett krig. På detta sätt säkerställs också att det förebyggande arbetet bedrivs och att krishanteringsförmåga åstadkoms även för allvarliga händelser högre upp i hotskalan. En god nationell krishanteringsförmåga ger också en god grund för svensk medverkan i hanteringen av internationella kriser.

Det nya politikområdet utvidgas till att omfatta verksamheter som bedrivs av myndigheter även utanför det sjätte utgiftsområdet. Myndigheterna framgår av bilagan till förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap.

Politikområdet indelas i verksamhetsområdena Skydd mot olyckor respektive Svåra påfrestningar.

Utgiftsutveckling

Inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar finansierar utgiftsområdet verksamhet som Statens räddningsverk bedriver inom verksamhetsområdet Skydd mot olyckor samt Kustbevakningens verksamhet. Åtgärder inom verksamhetsområdet Svåra påfrestningar finansieras i huvudsak av andra utgiftsområden än utgiftsområde 6. I undantagsfall kommer viss verksamhet avseende svåra påfrestningar att finansieras av verksamhetsområdet Det civila försvaret.

Regeringen anser att verksamheten inom verksamhetsområdet Svåra påfrestningar liksom i dag bör finansieras av andra utgiftsområden om inte insatserna avser

- investeringar avseende svåra påfrestningar på samhället i fred som samtidigt i hög grad stärker förmågan vid höjd beredskap,
- övnings- och utbildningsverksamhet som syftar till att ge samhället tillräcklig krishanteringsförmåga på lokal, regional och nationell nivå för såväl svåra påfrestningar på samhället i fred som höjd beredskap samt

- viss internationell fredsfrämjande och humanitär verksamhet.

I dessa fall bör åtgärder finansieras av verksamhetsområdet Det civila försvaret, anslaget 6:5 Civilt försvar.

Det finns för närvarande inte underlag för att bedöma kostnaderna för de åtgärder som vidtas inom olika utgiftsområden när det gäller beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen avser bl.a. att genom uppdrag till Krisberedskapsmyndigheten tillse att ett sådant underlag tas fram. En första översiktlig bedömning bör kunna redovisas i budgetpropositionen för 2004.

Mål

Målet för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar är att minska risken för och konsekvenserna av olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred och att minska lidande och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i andra länder.

Politikens inriktning

Det förebyggande arbetet skall prioriteras. Regeringen anser att väl genomförda förebyggande insatser medför såväl minskat lidande som bättre användning av resurserna. Den förebyggande verksamheten utgör därför en viktig del i ambitionen att minska risken för och konsekvenserna av allvarliga händelser i hela hotskalan.

Samhällets krishanteringsförmåga skall enligt regeringen bygga på en krishanteringsstruktur med sektors- och områdesansvar. Områdesansvaret gäller såväl vid svåra påfrestningar på samhället i fred som vid höjd beredskap och är en förutsättning för att helhetssynen skall kunna få tillräckligt genomslag i det nya krishanteringssystemet.

Att stärka den områdesvisa krishanteringsförmågan på lokal och regional nivå hör till de åtgärder som syftar till att ge samhället nödvändig krishanteringsförmåga för att klara av såväl svåra påfrestningar på samhället i fred som höjd beredskap. Regeringen har därför i propositionen Extraordinära händelser i kommuner och landsting (prop. 2001/02:184) lämnat ett lagförslag som reglerar kommuners och landstings organisation och befogenheter vid extraordinära händelser i fredstid.

Länsstyrelserna skall genomföra risk- och sårbarhetsanalyser med inriktning på alla de förhållanden som kan ge upphov till en allvarlig krissituation inom länet.

Regeringen anser att det är mycket angeläget att myndigheterna bedriver ett aktivt arbete för att motverka och förebygga diskriminering på grund av kön, sexuell läggning, ursprung eller religion.

Insatser

En *översyn av räddningstjänstlagen* (1986:1102) har genomförts och slutbetänkandet (SOU 2002:10) *Reformerad räddningstjänstlagstiftning* redovisades den 24 januari 2002. Betänkandet har remissbehandlats.

I anslutning till översynen av räddningstjänstlagen har det även genomförts en översyn av utbildningssystemet för den kommunala räddningstjänsten. Den nya utbildningen i skydd mot olyckor planeras starta hösten 2003.

Regeringen har uppmärksammat problemen med att rekrytera *deltidsbrandmän* till den kommunala räddningstjänsten och har därför uppdragit åt Räddningsverket att genomföra en studie över rekryteringsproblemen och föreslå åtgärder för att lösa dem. Uppdraget skall redovisas den 1 februari 2003.

Regeringen har tidigare redovisat arbetet med att reformera *sotningsväsendet*. I regeringsförklaringen vid öppnandet av 2001/02 års riksmöte anfördes att regeringen kommer att ta initiativ till en omfattande och förutsättningslös utvärdering av de genomgripande avregleringar och förändringar av offentlig verksamhet som genomdrivits under senare år.

En reformering av sotningsväsendet får därmed anstå till dess att resultatet av denna utvärdering är klar. I betänkande 2001/02:FöU4 uttalade försvarsutskottet att det förutsätter att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag om en avveckling av det s.k. sotningsmonopolet när utvärderingen är genomförd. Riksdagen beslutade den 22 mars 2002 att som sin mening ge regeringen detta till känna (rskr. 2001/02:188). Regeringen avser att låta påbörja en sådan utvärdering under hösten 2002.

Regeringen uppdrog den 14 mars 2002 åt Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Tullverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Sjöfartsverket att inleda en femårig försöksverksamhet på Gotland, som bl.a. innebär att ett *samverkanscentrum kallat GotSam* inrättas. Syftet med försöksverksamheten är att åstadkomma en mer effektiv myndighetssamverkan och finna en modell för samutnyttjande av resurser som kan bidra till en ökad säkerhet och beredskap på och runt Gotland.

Sprängämnesinspektionen lades ned den 30 september 2001 till följd av riksdagens beslut (prop. 2000/01:77, bet. 2000/01:FöU11, rskr. 2000/01:215) varefter verksamheten fördes över till Statens räddningsverk. Försvarsutskottet anförde i sitt betänkande att det är angeläget att få en redovisning av hur det fortsatta arbetet med att integrera de båda myndigheterna fortskrider. Regeringen har i regleringsbrev för 2002 uppdragit åt Räddningsverket att i årsredovisningen för 2002 redovisa det fortsatta arbetet med integrering i verket av den tidigare Sprängämnesinspektionens verksamhet och hur den berörda personalens intressen kunnat tillgodoses. Regeringens avsikt är att lämna en redovisning i budgetpropositionen för 2004.

I avsnittet om *resultatbedömning* bedömer regeringen att de åtgärder som vidtagits inom politikområdet haft en positiv inverkan på samhällets förmåga att förebygga, förhindra och minska konsekvenserna av olyckor.

Utskottet

Utskottet har behandlat frågan om *konkurrensen inom sotningsväsendet* i stort sett vid varje riksmöte sedan riksmötet 1986/87 – senast våren 2002 (bet. 2001/02:FöU4).

I ett tillkännagivande till regeringen anförde utskottet då bl.a. att om nu regeringen gör den bedömningen att effekterna av bl.a. avregleringen av taxi-väsendet och elmarknadsreformen m.m. först bör utvärderas innan förslag till några förändringar inom sotningsväsendet kan föreligga bör – enligt utskottets mening – denna utvärdering prioriteras och genomföras med stor skyndsamhet. Utskottet förutsatte att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag om en avveckling av det s.k. sotningsmonopolet när utvärderingen var genomförd.

Utskottet anser för sin del att det inte finns skäl att invänta de utvärderingar som regeringen hänvisar till för att kunna avveckla det s.k. sotningsmonopolet. Även om utskottet kan förstå betydelsen av att se effekterna av avregleringen av taxiväsendet och elmarknadsreformen bedömer dock utskottet att detta inte har någon relevans i frågan om att förbättra konkurrensen inom sotningsväsendet. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag om en avveckling av det s.k. sotningsmonopolet.

Utskottet har i övrigt inget att erinra mot vad regeringen i budgetpropositionen inledningsvis anför om politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar

Propositionen

Omfattning

En svår påfrestning är inte en enskild händelse i sig, t.ex. en olycka eller ett sabotage, utan ett tillstånd som kan uppstå när en eller flera händelser utvecklar sig eller eskalerar till att omfatta flera delar av samhället. Svåra påfrestningar kan sägas utgöra olika slag av extrema situationer med låg sannolikhet som skiljer sig åt i sak. Tillståndet är av sådan omfattning att det uppstår allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner eller att det hotar grundläggande värden av olika slag i samhället och kräver att insatser från flera olika myndigheter och organ samordnas för att kunna hantera situationen och därmed begränsa konsekvenserna.

Mål

Målet är att minska risken för och konsekvenserna av svåra påfrestningar på samhället i fred. Om en sådan svår påfrestning skulle inträffa, skall människors liv, personliga säkerhet och hälsa tryggas samt skador på egendom eller i miljö hindras eller begränsas.

Resultatbedömning

Regeringen har sedan 1997 årligen lämnat redovisningar till riksdagen om beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Senast lämnades en redovisning i proposition 2001/02:158. I budgetpropositionen för 2004 kommer en redovisning att lämnas i enlighet med den nya planeringsstrukturen för det civila försvaret och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

Inriktning

Regeringen anför bl.a. att det är viktigt att säkerställa att en förebyggande verksamhet bedrivs så att risken för en svår påfrestning kan minimeras och att, som beredskap om en sådan situation ändå skulle inträffa, det byggs upp och upprätthålls en tillräcklig krishanteringsförmåga. En god nationell krishanteringsförmåga ger också en bra grund för svensk medverkan i internationella krishanteringssituationer.

Budgetåret 2003 är det första året då den nya planeringsstrukturen för det civila försvaret och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred skall tillämpas fullt ut. Under året avser regeringen att tillse att berörda myndigheter därför utvecklar arbets- och samverkansformer inom de olika samverkansområdena. Vidare bör rutiner och former för bedömning av förmågan inom respektive samverkansområde samt återrapportering utvecklas. Vid utvärderingen bör stor vikt läggas vid att uppmärksamma och identifiera ömsesidiga beroenden inom och mellan samverkansområdena.

Under året bör satsningar på övning och utbildning för att öka krishanteringsförmågan i samhället prioriteras.

Verksamheten inom den civila krishanteringen utvecklas snabbt och har blivit aktuell inte minst efter terroristattacken i USA den 11 september 2001 och diskussionerna kring NBC-terrorism. Det är också viktigt att civil-militär samverkan utvecklas inom ramen för krishanteringen.

Regeringen redogör också för inriktningen inom de olika samverkansområdena när det gäller svåra påfrestningar på samhället i fred. Inriktningen utgör ett komplement till den inriktning för det civila försvaret som redovisats i tidigare avsnitt. Internationellt erfarenhetsutbyte och samarbete är i detta sammanhang enligt regeringens uppfattning av stor betydelse. Sammantaget innebär detta en inriktning som skapar en grundläggande förmåga som i sin tur utgör basen för de kompletterande anpassningsåtgärder som vidtas inom ramen för verksamhetsområdet Det civila försvaret.

Samverkansområdet Teknisk infrastruktur

Regeringen anför bl.a. att verksamheten syftar till att åstadkomma en sådan robusthet och flexibilitet hos den tekniska infrastrukturen att samhällets väsentligaste behov kan tillgodoses vid allvarliga avsiktliga eller oavsiktliga störningar i fred, såsom sabotage, terrorhandlingar eller allvarliga olyckor. El- och teleområdena har särskilt stor betydelse eftersom allvarliga störningar på

dessa områden kan få konsekvenser för många samhällsviktiga funktioner och för stora delar av landet.

På elområdet bör verksamheten under 2003 inriktas på sådana åtgärder i produktions- och distributionssystem som medför att riskerna för en svår påfrestning på samhället i fred genom omfattande störningar minskar. Elförsörjningens samlade resurser samt resurser från Försvarsmakten och andra myndigheter och organ skall kunna samordnas och kraftsamlas i händelse av svåra störningar inom elförsörjningen i fredstid. Inom teleområdet bör viktiga anläggningar ha ett bra skydd mot sabotage.

Vidare bör åtgärder i näten vidtas som innebär att de nya infrastrukturinvesteringarna för bredband leder till robusta och säkra nät. Det skall finnas prioritetsnät som vid olyckor eller andra katastrofsituationer kan ge behöriga användare prioritet till kvarvarande fungerande nätresurser. Slutligen skall möjligheterna för att Internet i möjligaste mån fungerar oberoende och robust främjas. Det är också viktigt att vidta åtgärder för att höja säkerheten när det gäller telekommunikationernas elförsörjning.

Informationssäkerhetsfrågorna måste ha en framträdande plats i planeringen för svåra påfrestningar på samhället i fred. För att åstadkomma en hög informationssäkerhet i hela samhället och kunna förhindra eller hantera störningar i samhällsviktig verksamhet, skall arbetet bedrivas inom följande fyra områden: övergripande myndighetsansvar och omvärldsanalys, IT-incidentrapportering, teknikkompetens samt ett system för certifiering och evaluering.

Regeringen beslutade den 11 juli 2002 om direktiv till en särskild utredare att utreda vissa frågor om informationssäkerheten i samhället (dir. 2002:103). Utredaren skall i ett första steg göra en översyn av signalskyddsverksamheten inom totalförsvaret. En delrapport om signalskyddsverksamheten skall lämnas senast den 28 februari 2003. Utredaren kommer senare att få i uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur den nationella strategin för informationssäkerhetsarbetet bör utformas. En slutrapport skall lämnas senast den 6 maj 2005.

Regeringen har gett Post- och telestyrelsen samt Krisberedskapsmyndigheten uppdrag inom informationssäkerhetsområdet. För Post- och telestyrelsen innebär uppdraget ansvar för uppgifter om IT-incidenter. För Krisberedskapsmyndigheten innebär uppdraget ett sammanhållande myndighetsansvar för samhällets informationssäkerhet, innebärande att följa upp och utvärdera informationssäkerheten i samhället och årligen lämna en samlad bedömning till regeringen.

Telekommunikationerna är beroende av datorer och annan digital utrustning och att det finns tillgång till IT-system med hög säkerhet.

Regeringen avser att tillse att Post- och telestyrelsen fortsätter att följa upp teleoperatörernas informationssäkerhet.

Samverkansområdet Transporter

Sverige är beroende av såväl fungerande utrikeshandel som inhemska transportsystem. Vid en svår påfrestning i fred, en internationell konflikt eller vid ett eventuellt angrepp uppstår med stor sannolikhet störningar i transportsek-

torn, vilka kan ha påtagliga effekter och ekonomiska konsekvenser för samhället.

Sårbarheten i transportsystemen bedöms sammanfattningsvis ha ökat, bl.a. mot bakgrund av ett ökat el-, tele- och IT-beroende som innebär högre störningskänslighet. Vidare har trafikutvecklingen medfört en större trängsel inom transportsystemen, vilket i högre utsträckning än tidigare medfört att konsekvenserna av störningar blir stora.

Samhällsviktiga transporter bör kunna genomföras vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Verksamheten inom området bör under 2003 inriktas mot att analysera vilka grunder som bör gälla för planeringen inom området. Som tidigare har regeringen den 13 juni 2002 uppdragit åt berörda myndigheter att analysera och lämna förslag till åtgärder för att minska negativa konsekvenser för samhällsviktiga transporter och transportssystem som kan uppstå vid allvarliga störningar. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2003.

Samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier samt radioaktiva ämnen

Verksamheten syftar till att ge samhället förmåga att förebygga och motverka spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen till följd av sabotage, terrorhandlingar och allvarliga olyckor.

Som grund för beredskapsplaneringen bör ligga de risk- och sårbarhetsanalyser som skall genomföras enligt förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap. Det bör vidare finnas analys- och expertkompetens som har förmåga att genomföra analyser på NBC-området. Experter bör finnas förtecknade samt vara övade.

Regeringen angav i propositionen (prop. 2001/02:158) Samhällets säkerhet och beredskap att det är angeläget att samhället stärker förmågan att möta nukleära, biologiska och kemiska risker och hot. En förbättrad samordning och samverkan mellan berörda myndigheter samt genomförande av särskilda utbildnings- och övningsinsatser är viktiga förutsättningar för att uppnå och säkerställa en tillräcklig förmåga.

Regeringen tillsatte den 21 juni 2000 en arbetsgrupp med uppgift att initiera och bedriva samverkan inom NBC-området med berörda myndigheter (Fö 2000:B). Arbetsgruppen lämnade den 8 mars 2002 sin tredje rapport, Vidareutveckling av den operativa förmågan. I rapporten föreslår arbetsgruppen bl.a. fortsatta analyser av NBC-relaterade och radiologiska hot, vidareutveckling av en expertdatabas, stabs- och ledningsutbildning samt åtgärder för att förbättra mät- och laboratorieberedskapen. Arbetsgruppen föreslår därutöver en systemanalytisk studie av transporter med farligt gods, översyn av ansvar m.m. för personsanering samt att en utredning kommer till stånd avseende bildande av en nationell NBC-insatsstyrka. Regeringen anser att i rapporten föreslagna åtgärder i allt väsentligt bör påbörjas under 2003.

Samverkansområdet Ekonomisk säkerhet

Verksamheten syftar till att motverka ekonomiska kriser som kan få långtgående samhällskonsekvenser och som inte kan mötas med ordinarie ekonomisk-politiska åtgärder. Hänsyn skall också tas till att kunna motverka konsekvenserna för betalningssystemen av allvarliga störningar i tekniska infrastruktursystem.

Ett viktigt inslag i verksamheten bör vara studie- och analysverksamhet som syftar till att bedöma stabiliteten i samhällsviktiga finansiella system, effekten av tänkbara regleringsåtgärder samt möjligheter och begränsningar i det internationella samarbetet.

Samordning inom samverkansområdet samt med andra myndigheter bör byggas upp. Samverkansformer bör vidare etableras mellan offentlig sektor och näringsliv. För att häva eller minska spridningen av en svår påfrestning bör ansvariga myndigheter utveckla kontakter med internationella organisationer. Vidare bör ansvariga myndigheter utveckla metoder för omvärldsbevakning och -analys.

Samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information

Verksamheten syftar till att hos kommuner och länsstyrelser åstadkomma förmåga till sektorsövergripande samordning, samverkan och information vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Verksamheten bör också syfta till att på en sektorsövergripande nivå kunna informera samhällsaktörer och allmänhet om förlopp och konsekvenser av en kris samt om de åtgärder som planeras av ansvariga myndigheter.

Till samverkansområdet hör den verksamhet som områdesansvariga organ på central, regional och lokal nivå bedriver i syfte att skapa förmåga till sektorsövergripande ledning och samordning. Verksamheten bör bl.a. omfatta utbildnings- och övningsverksamhet för dessa och samverkande organ samt drift och underhåll av anläggningar, utrustningar och stödsystem som behövs för detta ändamål.

Det åligger länsstyrelserna att tillhandahålla underlag till stöd för kommunerna i deras roll som områdesansvariga på lokal nivå samt årligen följa upp kommunernas risk- och sårbarhetsplanering och utvärdera dem för de kommuner som tagit fram sådana. Verksamhet och planering bör inriktas på att säkerställa en effektiv krishanteringsförmåga vid svåra påfrestningar på samhället i fred. För att möjliggöra detta bör en förmåga till områdesvis samordning, samverkan och information utvecklas. Kunskap om risker i det geografiska området bör därvid utvecklas. Likaså bör nätverk för att stärka krishanteringsförmågan bildas.

Nationellt bör även förmågan att bevaka internationella risker utvecklas. En övad krisledningsorganisation bör finnas och en förmåga att vid en svår påfrestning på samhället i fred upprätta en krisledningsorganisation, hålla sig informerad om situationen och åstadkomma samverkan samt lämna stöd där så är påkallat.

Samverkansområdet Skydd, undsättning och vård

Verksamheten syftar till att åstadkomma en tillräcklig förmåga att skydda befolkning och samhällsviktig verksamhet mot allvarliga skador på människor och materiel till följd av katastrofer, sabotage och terrorism. För att möjliggöra detta skall under 2003 bl.a. genomföras en översyn av samhällets förmåga att genomföra utrymningar. Vidare bör det finnas en förmåga att ta emot asylsökande och andra skyddsbehövande från främst katastrofområden och krigsskådeplatser om så skulle behövas.

Utskottet

Som framgått av utskottets ställningstagande under verksamhetsområdet Det civila försvaret har utskottet vid varje riksmöte sedan 1996/97 slagit fast betydelsen av en robust och flexibel infrastruktur, där bl.a. förmågan inom områdena elförsörjning och telekommunikationer särskilt framhållits. Utskottet har därvid kunnat följa utvecklingen av förmågan inom dessa områden genom de redovisningar regeringen lämnat i budgetpropositioner och i skrivelser till riksdagen om beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället ifred. Utskottet förutsätter att redovisningen av förmågan inom bl.a. de nu nämnda områdena även fortsättningsvis kommer att kunna följas upp årligen av riksdagen.

Av den redovisning som regeringen avser att lämna i budgetpropositionen för 2004 under politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar bör därför förmågan i de viktiga infrastrukturområdena, såsom bl.a. elförsörjning och telekommunikationer, redovisas liksom även IT-säkerheten i samhällsviktiga system.

Utskottet har i övrigt inget att erinra mot vad regeringen i budgetpropositionen anför om verksamhetsområdet Svåra påfrestningar.

Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor

Propositionen

Omfattning, utgiftsutveckling och mål

Verksamhetsområdet omfattar åtgärder för att förebygga och begränsa konsekvenser av olyckor samt avhjälpa skador. Verksamhetsområdet begränsas till att omfatta verksamheter som bedrivs av myndigheter inom det sjätte utgiftsområdet.

Utfallen för anslagen inom verksamhetsområdet uppgick under 2001 till ca 1 104 miljoner kronor.

Under 2001 har 41,2 miljoner kronor utbetalats till kommunerna i statlig ersättning för räddningstjänstkostnader vid stora olyckor. Motsvarande belopp för 2000 var 9 miljoner kronor. Det höga beloppet 2001 beror på två omfattande ersättningsärenden, översvämningen i Arvika kommun hösten 2000 respektive snöovädret i Gävle kommun 1998.

För 2003 har regeringen beräknat utgifterna för verksamhetsområdet till 1 180 miljoner kronor.

Målet är att skydda människors liv, säkerhet och hälsa mot olyckor samt att förhindra eller begränsa skador på egendom och miljö.

Resultatbedömning

Regeringen lämnar en utförlig resultatbedömning för verksamhetsområdet Skydd mot olyckor. Regeringen anför bl.a. att tillsynen av hanteringen av förpackat farligt gods och lastsäkring inom sjösäkerhetsarbetet har varit prioriterade uppgifter för Kustbevakningen och Räddningsverket.

Miljöräddningstjänst till sjöss är viktig för att minimera skador på den marina miljön och kostnader för sanering. Kustbevakningen har genom sin ordinarie verksamhet ständig beredskap till sjöss med ett tjugotal enheter. Kustbevakningen svarade för ca 320 sjöräddningsinsatser vilket motsvarar cirka en fjärdedel av det totala antalet som genomfördes i svenska vatten under 2001. Myndigheten svarade härmed för den största delen av de offentliga insatserna.

Personal och civilpliktiga från Räddningsverkets skola i Sandö medverkade i räddningsarbetet i samband med översvämningarna i Västernorrlands län 2001.

Räddningsverket har under 2002 genomfört ett antal internationella hjälpinsatser bl.a. i Afghanistan, Eritrea och på Västbanken. Verket har även aktivt medverkat i EU-samarbetet inom räddningstjänstområdet.

Räddningsverket har stött kommunernas räddningstjänstarbete med olika resurser, såsom oljeskyddsförråd, översvämningmateriel och kemskyddsförråd. Under 2001 genomfördes en försöksutbildning för stab och ledning. Räddningsverkets informationsbank (RIB) som innehåller informationsstöd till räddningstjänsten om bl.a. farliga ämnen har utvecklats.

Beredskapen för att hantera räddningsinsatser vid normala kemikalieolyckor bedöms av Räddningsverket som god. Säkerheten i samband med transport av farligt gods bedöms av Räddningsverket som hög. Regeringen delar Räddningsverkets bedömning i dessa frågor.

Räddningsverket har under 2001 som första centrala förvaltningsmyndighet infört ett miljöledningssystem som certifierats enligt ISO 14001-standarden.

Kustbevakningens verksamhet har betydelse för miljön genom t.ex. miljöövervakning och utsläppsbekämpande åtgärder. Åtgärderna bedöms ha haft en stor positiv miljöeffekt. De registrerade utsläppen inom svenskt ansvarsområde till sjöss har minskat betydligt på senare år.

Räddningsverket har i samband med sin jämställdhetsplan kartlagt lönerna för kvinnor och män.

Kustbevakningen, särskilt i linjeorganisationen, är av tradition mansdominerad. Myndigheten arbetar dock aktivt för att få in fler kvinnor i kustbevakningsyrket liksom att öka den etniska mångfalden.

Analys och slutsatser

Miljöräddningstjänsten till sjöss syftar till att åtgärder skall kunna vidtas för att bekämpa utsläpp så tidigt som möjligt. Förutom att de miljömässiga konsekvenserna minimeras är det mer kostnadseffektivt att bekämpa utsläpp till sjöss än att sanera föroreningar på land. Korta insatstider kräver en hög beredskap. Denna beredskap används även vid sjöräddningsinsatser. Regeringen bedömer att dessa målsättningar, liksom målsättningarna vad gäller sjösäkerhetsarbetet, har uppfyllts.

Regeringen bedömer att den kommunala räddningstjänsten löser ålagda uppgifter och att det för allmänheten i hela landet i detta avseende finns en rimlig säkerhetsnivå i förhållande till riskbilden.

Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits inom området skydd mot olyckor haft en positiv inverkan på samhällets förmåga att förebygga, förhindra och minska konsekvenserna av olyckor.

Inriktning för 2003

Regeringen anför bl.a. att samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor måste utvecklas. Det förebyggande arbetet bör fortsatt prioriteras.

Inom Räddningsverket skall den 1 januari 2003 inrättas ett Centrum för risk- och säkerhetsutbildning. Den nya organisationen skall skapa förutsättningar för att erbjuda bredare risk- och säkerhetsutbildning som skall anpassas efter avnämarnas behov.

Genom muntligt meddelande i kammaren presenterade regeringen i maj 2002 sin samlade syn på minhantering för riksdagen. I denna tydliggörs bl.a. ansvarsfördelningen mellan Statens räddningsverk och Försvarsmakten avseende humanitär och militär minröjning. Av den samlade synen framgår att Räddningsverket skall vara Sveriges operativa aktör avseende humanitär minröjning på land och skall stödja internationella organisationer inom ledning och kvalitetssäkring av humanitär minröjning. Statens räddningsverk skall använda Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum, Swedec, i Eksjö för den metodutveckling, forskning och teknikutveckling som krävs för att man skall kunna utföra sin operativa roll inom humanitär minröjning. Statens räddningsverk skall vidare använda Swedec som resurs vid sin internationella verksamhet.

Regeringen bedömer att det fordras en ökad prioritering från länsstyrelsernas sida för att säkerställa en kvantitativt och kvalitativt jämn nivå för tillsynen över hela landet.

Fler länsstyrelser bör ge högre prioritet åt planläggning och beredskap för att kunna överta ansvaret för den kommunala räddningstjänsten vid omfattande räddningsinsatser samt vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning och sanering efter sådana utsläpp.

Regeringen anser att sjösäkerhetstillsynen bör inriktas mot ett system för tillsyn baserad på riskanalys. I regleringsbrevet för 2002 gav regeringen därför i uppdrag åt Kustbevakningen att i samråd med Sjöfartsverket utveckla ett

system för riskanalysbaserad sjösäkerhetstillsyn. Uppdraget skall rapporteras senast den 31 december 2003.

Utskottet

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i budgetpropositionen anför om verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

Budgetförslag för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anför om budgetförslag för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar (s. 114–120) jämte motionerna Fi232 (fp) yrkande 12 i denna del, Fö237 (s), Fö239 (s), Fö240 (fp) yrkandena 8 och 9, Fö249 (c) Fö255 (kd) i denna del och Fö263 (m) yrkande 6 i denna del.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag, bemyndigande och investeringsplaner för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Anslag 7:1 Kustbevakningen

Propositionen

Inom sjösäkerhetsarbetet har tillsynen av hanteringen av förpackat farligt gods och lastsäkring varit prioriterade uppgifter för Kustbevakningen och Räddningsverket.

Miljöräddningstjänst till sjöss är viktig för att minimera skador på den marina miljön och kostnader för sanering. Kustbevakningen har genom sin ordinarie verksamhet ständig beredskap till sjöss med ett tjugotal enheter. Ett trettiofem olje- och kemikalieskyddsoperationer har genomförts. I förekommande fall har utsläpp förhindrats genom åtgärder ombord eller lyckad bekämpning till sjöss. Kustbevakningen svarade för ca 320 sjöräddningsinsatser vilket motsvarar cirka en fjärdedel av det totala antalet som genomfördes i svenska vatten under 2001. Myndigheten svarade härmed för den största delen av de offentliga insatserna.

Miljöräddningstjänsten till sjöss syftar till att åtgärder skall kunna vidtas för att bekämpa utsläpp så tidigt som möjligt. Förutom att de miljömässiga konsekvenserna minimeras, är det mer kostnadseffektivt att bekämpa utsläpp till sjöss än att sanera föroreningar på land. Korta insatstider kräver en hög beredskap. Denna beredskap används även vid sjöräddningsinsatser. Rege-

ringen bedömer att dessa målsättningar, liksom målsättningarna vad gäller sjösäkerhetsarbetet, har uppfyllts.

Anslag 7:1 Kustbevakningen finansierar Kustbevakningens verksamhet med att utföra sjöövervakning och annan kontroll- och tillsynsverksamhet samt räddningstjänst till sjöss. Anslaget finansierar även samordning av de civila behoven av sjöövervakning och sjöinformation.

7:1 Kustbevakningen – anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	476 464	Anslagssparande	12 948
2002	Anslag	507 271	Utgiftsprognos	523 326
2003	Förslag	548 053		
2004	Beräknat	611 555 ¹		

¹ Motsvarar 598 265 tkr i 2003 års prisnivå.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)
Utfall 2001	2 050
Prognos 2002	2 000
Budget 2003	2 000

Intäkterna avser oljeskadeersättning från fartygsägare vid inträffad oljeskada.

Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt–kostnad)
Utfall 2001	3 300	3 300	0
(varav tjänsteexport)	(-)	(-)	(-)
Prognos 2002	2 500	2 500	0
(varav tjänsteexport)	(-)	(-)	(-)
Budget 2003	2 500	2 500	0
(varav tjänsteexport)	(-)	(-)	(-)

Myndigheten får disponera intäkterna. Kustbevakningen utför uppdrags- och serviceverksamhet åt samverkande myndigheter och andra uppdragsgivare och avnämare.

Investeringsplan

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2003–2005.

Investeringsplan

Miljoner kronor

	Totalt	Anskaffat t.o.m. 2001	Prognos 2002	Budget 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005
Flygplan	210	0	0	0	0	210
Övriga investeringar	200	0	0	75	75	50
Summa investeringar	410	0	0	75	75	260
Lån	410	0	0	75	75	260
Summa finansiering	410	0	0	75	75	260

Kustbevakningen har i budgetunderlaget för 2003–2005 upprepat sin begäran om att anslaget skall ökas. Ökningen avser huvudsakligen kostnader för att kunna genomföra en extra grundutbildningsomgång samt kostnader för drift och underhåll som inte kompenseras inom ramen för pris- och löneomräkningen. Regeringen konstaterar dock att riksdagen redan har anslagit större belopp för att lösa problemen i linjeorganisationen med stora vakanser och en regressiv åldersstruktur. I budgetpropositionen för 1999 respektive 2000 beräknade regeringen 20 miljoner kronor engångsvis för detta ändamål. Från och med budgetåret 2001 beräknades 27 miljoner kronor som en permanent höjning av anslagsnivån.

Kustbevakningen gavs fr.o.m. den 1 juli 2000 ansvar för samordning av de civila behoven av sjöövervakning. Syftet med samordningen är att effektivisera myndighetsutövningen inom den maritima delen av statsförvaltningen. Uppdraget medför ett ökat behov av IT-stöd m.m. hos Kustbevakningen. Regeringen beräknar därför att anslaget behöver ökas.

Den 25 mars 2001 blev Sverige operativ medlem i Schengen. Regeringen har tidigare behandlat Schengenmedlemskapets ekonomiska konsekvenser för Kustbevakningen i propositionen Schengensamarbetet (prop. 1997/98:42). Det operativa Schengensamarbetet har medfört en avsevärd ökning av framför allt antalet administrativa kontroller. Regeringen beräknar att anslaget behöver ökas av den anledningen. Med denna ökning av anslaget anser regeringen att Kustbevakningen kompenseras fullt ut för konsekvenserna av Schengenmedlemskapet.

Kustbevakningen har på regeringens uppdrag den 1 mars 2001 redovisat en tioårig materiellplan. Fartygs- och flygplansflottan är ålderstigen. Den tekniska livslängden kommer inom några år att vara passerad. Stora delar av flottan svarar i dagsläget inte heller upp mot de krav omvärldsförändringarna ställer på myndighetens verksamhet. Planen innehåller myndighetens bedömning av investeringsbehovet i fartyg och flygplan m.m. Regeringen avser därför att bemyndiga Kustbevakningen att inleda förstudier av nya fartyg som svarar mot myndighetens behov.

Sammantaget *föreslår regeringen* att riksdagen till 7:1 Kustbevakningen anvisar 548 053 000 kr för 2003.

Motionerna

I *kommittémotion Fö263 (m) yrkande 6* i denna del av Gunnar Hökmark m.fl. föreslås att anslaget till Kustbevakningen bör reduceras med ca 52 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

I *kommittémotion Fö240 (fp) yrkandena 8 och 9* i denna del av Allan Widman m.fl. samt i *partimotion (fp) Fi232 yrkande 12* i denna del anför motionärerna att anslaget till Kustbevakningen bör räknas upp med 70 miljoner kronor. De ökade resurserna skall användas till skärpt kontroll av efterlevnaden av fiskekvoter och av fångstmetoder av fisk. Ett system med miljölotsar bör byggas upp.

I *kommittémotion Fö255 (kd)* i denna del av Erling Wälivaara m.fl. föreslås att Kustbevakningens resurser ökas med 20 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Det behövs för att möta utökade krav på internationell verksamhet, gränskontroll genom den operativa Schengenanslutningen och miljöräddning till sjöss.

Utskottet

Kustbevakningen ansvarar för att genomföra sjöövervakning och annan kontroll- och tillsynsverksamhet samt räddningstjänst till sjöss. Kustbevakningen har vidare ansvar för samordning av de civila behoven av sjöövervakning. Syftet med samordningen är att effektivisera myndighetsutövningen inom den maritima delen av statsförvaltningen. Uppdraget medför ett ökat behov av IT-stöd m.m. hos Kustbevakningen. Regeringen beräknar därför att anslaget behöver ökas. Miljöräddningstjänst till sjöss är viktig för att minimera skador på den marina miljön och kostnader för sanering. Kustbevakningen har genom sin ordinarie verksamhet ständig beredskap till sjöss med ett tjugotal enheter. Det operativa Schengensamarbetet har medfört en avsevärd ökning av framför allt antalet administrativa kontroller. Regeringen beräknar att anslaget behöver ökas av den anledningen. Utskottet anser det angeläget att upprätthålla en hög kontrollnivå till sjöss avseende brott mot tullbestämmelser och in- och utförselrestriktioner. Insatser mot narkotika, illegal införsel av alkohol och tobak bör prioriteras.

Mot den bakgrunden avstyrker sålunda utskottet förslaget i motion Fö263 yrkande 6 i denna del, att reducera anslaget med ca 52 miljoner kronor i förhållande till vad regeringen förordar.

Kustbevakningens resurser har successivt byggt upp. Regeringen aviserade i budgetpropositionen för år 2002 ytterligare budgetförstärkningar åren 2003 och 2004. Regeringen fullföljer nu detta genom att föreslå en ökning av Kustbevakningens budget för år 2003. Utskottet är emellertid inte berett att förorda en förstärkning av resurserna av den omfattning som föreslås i motionerna. Fö240 (fp) yrkandena 8 och 9 i denna del, Fi232 (fp) yrkande 12 i denna

del samt Fö255 (kd) i denna del. Behovet av fortsatta medelstillskott får prövas i kommande budgetberedningar. Utskottet *tillstyrker sålunda regeringens förslag till anslag till Kustbevakningen*.

När det gäller ställningstagandet till *investeringsplan för Kustbevakningen* noterar utskottet att regeringen redovisar att fartygs- och flygplansflottan är ålderstigen. Den tekniska livslängden kommer inom några år att vara passerad. Stora delar av flottan motsvarar enligt regeringens mening i dagsläget inte de krav omvärldsförändringarna ställer på myndighetens verksamhet. Regeringen avser därför att bemyndiga Kustbevakningen att inleda förstudier av nya fartyg som svarar mot myndighetens behov.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att en rapport överlämnades till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) den 1 februari år 2002. Ett konsultföretag har på Regeringskansliets uppdrag granskat Kustbevakningens långsiktiga investeringsbehov och därvid analyserat och kostnadsberäknat Kustbevakningens möjligheter att utnyttja fartyg och flygplan som brukas av *andra myndigheter* eller intressenter.

Rapporten utgår från att det ytterst är regeringen som är ägarföreträdare för samtliga tillgångar inom staten. Utskottet noterade i sitt *betänkande 2001/02:FöU8 Kustbevakningen* med tillfredsställelse att utredarens utgångspunkt är ett tvärsекtoriellt perspektiv när det gäller övervägandena om hur förvaltningsansvaret av fartyg och flygplan m.m. som ägs av staten skall fördelas. Utskottet ansåg i betänkandet att rapportens förslag borde beredas skyndsamt och att ställningstagandena skulle redovisas för riksdagen.

Utskottet anser det angeläget att regeringen, inför riksdagens ställningstagande till budget för 2004 samt till investeringsplan för åren 2004–2006, redovisar sina överväganden och ställningstaganden till de förslag som lagts fram i rapporten. Mot den bakgrunden *tillstyrker utskottet även förslaget till investeringsplan för åren 2003–2005*.

Motionerna Fö240 (fp) yrkandena 8 och 9 i denna del, Fi232 (fp) yrkande 12 i denna del, Fö255 (kd) i denna del samt Fö263 (m) yrkande 6 i denna del avstyrks av utskottet.

Anslag 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra olyckor

Propositionen

Kommunerna kan ansöka om statsbidrag för åtgärder som de har utfört eller avser att utföra. Ansökan ställs till Räddningsverket tillsammans med erforderligt tekniskt underlag. Grundprincipen är att utbetalningen sker när åtgärderna, för vilka bidrag beviljats, är genomförda och slutbesiktigade.

För att stimulera kommunerna att utföra förebyggande åtgärder kan 50 % av bidraget för planerade men ännu inte utförda åtgärder betalas efter att slutligt beslut har fattats. Resterande del utbetalas när åtgärderna utförts och är slutbesiktigade. Efter det att projektet godkänts har kommunen tre år på sig att genomföra åtgärderna. Principen att det slutliga bidraget inte betalas ut

förrän projektet är slutbesiktigt medför ofta förskjutningar i utbetalningarna och att anslagssparande därför uppkommer. Regeringen bedömer att anslagsnivån inte bör ändras för åren 2003 till 2005.

Regeringen föreslår att riksdagen *bemyndigar* regeringen att under år 2003 för ramanslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 15 miljoner kronor efter 2003.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2003 anvisar ett *ramanslag* på 25 000 000 kr till anslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor.

Tabell: Anslagsutveckling Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Tusental kronor

2001	Utfall	24 685	Anslagssparande	5 843
2002	Anslag	25 000	Utgiftsprognos	30 104
2003	Förslag	25 000		
2004	Beräknat	25 000		

Utskottet

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i budgetpropositionen föreslår om bemyndigande och anslag till förebyggande åtgärder mot jordskred och andra olyckor.

Anslag 7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.

Propositionen

Under anslaget som disponeras av Statens räddningsverk utbetalas i enlighet med räddningstjänstlagen (1986:1102) vissa ersättningar till följd av uppkomna kostnader vid genomförda räddningsinsatser, insatser för att bekämpa olja m.m. till sjöss samt för utredning av allvarliga olyckor. Anslaget finansierar även Räddningsverkets räddningsinsatser till lands i Estland, Lettland och Litauen.

Under 2001 har staten betalat sammanlagt 41,2 miljoner kronor till 14 kommuner för ersättning på grund av bl.a. översvämningar, skogsbränder och snöoväder.

Utfallet på anslaget varierar kraftigt mellan åren. Detta beror på att det är svårt att förutsäga antalet olyckor som kräver räddningsinsatser och konsekvenserna av dessa. Flera beslut om ersättning har också resulterat i överklaganden och i vissa fall har kompletterande utbetalningar beslutats. Utfallet har de senaste fem åren legat både över och under på statsbudgeten anvisat anslag. Regeringen bedömer därför inte att anslagsnivån bör ändras för åren 2003–2005.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2003 anvisar ett *ramanslag* på 20 000 000 kr till anslaget 7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.

Tabell: Anslagsutveckling Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst

Tusental kronor

2001	Utfall	53 245	Anslagssparande	695
2002	Anslag	33 000 ¹	Utgiftsprognos	32 740
2003	Förslag	20 000		
2004	Beräknat	20 000		

¹ Varav 13 000 tkr på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2003.

Utskottet

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i budgetpropositionen föreslår om anslag till ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.

Anslag 7:4 Samhällets skydd mot olyckor

Propositionen

Anslaget, som disponeras av Statens räddningsverk, finansierar verksamhet inom räddningstjänstområdet inklusive olycks- och skadeförebyggande åtgärder samt beredskap för och indirekta kostnader i samband med internationella insatser. Anslaget finansierar även bidrag för främjande av den enskilda människans förmåga, som tidigare finansierats från anslag 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst. Beredskapen för internationella insatser omfattar även minröjning och en kemikalieinsatsstyrka.

Centrum för risk- och säkerhetsutbildnings verksamhet finansieras från anslaget och delar av verksamheten vid Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor i Karlskoga.

Anslaget finansierar även ersättning till länsstyrelserna för tillkommande uppgifter med anledning av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Den nya utbildningen i skydd mot olyckor är studiemedelsberättigande. För 2003 minskas därför anslaget med 2,35 miljoner kronor som i stället beräknas under utgiftsområde 15 Studiestöd, anslaget 25:2 Studiemedel m.m. med 2,25 miljoner kronor och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, anslaget 25:77 Centrala studiestödsnämnden m.m. med 100 000 kronor. Anslaget tillförs 300 000 kronor avseende bidrag till standardisering, forskning och utveckling inom experimentell teknik m.m. Myndigheten har tidigare disponerat medel för denna verksamhet inom utgiftsområde 24 Näringspolitik under anslaget 38:12 Bidrag till standardisering och FoU inom experimentell teknik m.m.

Anslaget har ökats med 12 miljoner kronor för ersättning till organisationer för främjande av den enskilda människans förmåga. Beloppet har tidigare

beräknats under anslaget 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst. I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna. Utgiftsområde 6 var dock undantaget.

Slutlig justering är nu fastställd, varför anslaget minskas med 3,7 miljoner kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ner, med 4,3 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2003 anvisar ett *ramanslag* på 612 249 000 kr till anslaget 7:4 Samhällets skydd mot olyckor.

Tabell: Anslagsutveckling Samhällets skydd mot olyckor

<i>Tusental kronor</i>				
2001	Utfall	549 212 ¹	Anslagssparande	26 852
2002	Anslag	596 204	Utgiftsprognos	604 172
2003	Förslag	612 249		
2004	Beräknat	617 092 ²		

¹ Avser anslagen 7:4 Samhällets skydd mot olyckor och 7:5 Brandfarliga och explosiva varor.

² Motsvarar 603 398 tkr i 2003 års prisnivå.

Regeringen föreslår också att riksdagen godkänner regeringens förslag till *investeringsplan* för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2003–2005 enligt tabellen nedan.

Tabell: Investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor

<i>Tusental kronor</i>	Totalt	Anskaffat t.o.m. 2001	Prognos 2002	Budget 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005
Övriga förvaltnings- investeringar	724 809	469 919	62 527	58 341	78 971	55 051
RDS-mottagare	35 000	-	15 000	20 000	-	-
Internationell beredskap	49 332	19 332	7 500	7 500	7 500	7 500
Manöversystem						
Summa investeringar	809 141	489 251	85 027	85 841	86 471	62 551
Lån	759 809	469 919	77 527	78 341	78 971	55 051
Anslag	49 332	19 332	7 500	7 500	7 500	7 500
Summa finansiering	809 141	489 251	85 027	85 841	86 471	62 551

Motioner

I tre motioner – Fö237 (s) av Krister Örnfjäder m.fl., Fö239 (s) av Per-Olof Svensson och Raimo Pärssinen och Fö249 (c) av Lena Ek m.fl. – tas frågan upp om skogsbrandsbevakningen. I motionerna framhålls bl.a. att skogsbrandsflyget används i förebyggande syfte över hela landet och har bedrivits i Sverige sedan slutet av 1950-talet. Alltsedan verksamhetens start har staten

genom olika myndigheter svarat för finansieringen. I dag är det Statens räddningsverk som årligen skjuter till mellan 3 och 6 miljoner kronor. Räddningsverket har nu föreslagit att satsningen på skogsbrandsflyget läggs ned. I motionerna föreslås bl.a. att staten även fortsättningsvis har det ekonomiska huvudansvaret för skogsbrandsbevakningen.

Utskottet

Med anledning av yrkandena om *skogsbrandsbevakning* i motionerna Fö237 (s), Fö239 (s) och Fö249 (c) vill utskottet framhålla att försvarsministern i svar på fråga 2001/02:1502 av Lena Ek (c) bl.a. anført att räddningstjänst och brandförebyggande verksamhet är, när det gäller t.ex. skogsbrand, en kommunal angelägenhet enligt räddningstjänstlagen (1986:1102). Dessutom har den enskilde ett grundläggande intresse av och ansvar för att skydda sig och sin egendom.

Av försvarsministerns svar framgick också att Räddningsverket skickat en remiss till länsstyrelserna med förslag om att det bidrag som Räddningsverket lämnar till skogsbrandsbevakning med flyg helt eller till avsevärd del kommer att upphöra fr.o.m. 2003. Även berörda intressenter som skogsägarna, försäkringsbranschen och flyget har erbjudits möjlighet att yttra sig till Räddningsverket. Bakgrunden var enligt remissen bl.a. att kostnaden för skogsbrandsbevakningen i förhållande till nyttan har varit föremål för diskussion och att man nu överväger att göra omprioriteringar. Räddningsverket ville ha svar på remissen i september 2002. Därefter skulle myndigheten besluta om det framtida stödets omfattning.

Försvarsministern framhöll i sitt svar att han avsåg hålla sig informerad om hur frågan utvecklas.

Utskottet kan hålla med motionärerna om att skogsbrandsbevakningen fyller en viktig funktion. Utskottet anser dock att det bör ankomma på den enskilda myndigheten att göra de verksamhetsprioriteringar som anses nödvändiga. Mot den bakgrunden är därför utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av de aktuella motionerna. *Motionerna Fö237 (s), Fö239 (s) och Fö249 (c)* avstyrks av utskottet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor för perioden 2003–2005. Utskottet tillstyrker även regeringens förslag om anslag till Statens räddningsverk.

Anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och beredskap mot sårbarhet för år 2003

I detta avsnitt behandlar utskottet *regeringens förslag nr 18* avseende anslag under utgiftsområde 6 Försvar och beredskap mot sårbarhet samt motionerna Fö240 (fp) yrkandena 8 och 9, Fö255 (kd), Fö263 yrkandena 2–6 samt Fi232 (fp) yrkande 12.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag nr 18 och anvisar anslag under utgiftsområde 6 *Försvar och beredskap mot sårbarhet* enligt sammanställningen i bilaga 2 till detta betänkande.

Härav följer att motionerna Fö240 yrkandena 8 och 9, Fö255, Fö263 yrkandena 2–6 samt Fi232 yrkande 12 avstyrks.

Propositionen

Regeringen har i budgetpropositionen för år 2003 – volym 5 – lämnat förslag till fördelning av anslag inom utgiftsområde 6 (*förslag nr 18*).

Motionerna

I motion Fö263 av Gunnar Hökmark m.fl. föreslås i

yrkande 2 en uppdelning av anslaget 6:5 Civilt försvar i olika anslagsposter,

yrkande 3 att eventuella utgiftsbegränsningar för år 2003 inte skall omfatta utgiftsområde 6,

yrkande 4 att ett beredskapsanslag anvisas för fredsfrämjande insatser,

yrkande 5 ett förändrat innehåll i anslagen under utgiftsområdet,

yrkande 6 ändringar i anslagsbeloppen i förhållande till regeringens förslag.

I motion Fö240 av Allan Widman m.fl. föreslås i

yrkande 8 att öka anslaget 7:1 Kustbevakningen med 70 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag,

yrkande 9 ett samlat förslag till ändringar i i anslagsbelopp inom utgiftsområdet innebärande bl.a. att anslagen 6:1 och 6:2 reduceras med 500 miljoner kronor vardera.

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Fi232 yrkande 12 av Lars Leijonberg m.fl.

att ramanslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. reduceras med 500 miljoner kronor,

att ramanslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling reduceras med 500 miljoner kronor,

att ramanslaget 7:1 Kustbevakningen ökas med 70 miljoner kronor, allt jämfört med regeringens förslag.

I motion Fö255 av Erling Wälivaara m.fl. föreslås

att anslagen 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser samt 7:1 Kustbevakningen ökas med 100 respektive 20 miljoner

kronor och anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling reduceras med 250 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. En sammanfattning av vad som anförs av regeringen respektive i motionerna (utom i motion Fö263 yrkande 3) lämnas i de avsnitt i betänkandet där anslagsförslagen närmare behandlas.

Utskottet

Utskottets överväganden och ställningstaganden till motionerna framgår i de avsnitt i betänkandet där anslagsförslagen närmare behandlas i sak.

Vad gäller förslaget i Fö263 (*m kommitté*) yrkande 3, om att riksdagen borde besluta att eventuella utgiftsbegränsningar under nästa budgetår inte skall omfatta utgiftsområde 6, vill utskottet anföra följande.

Enligt 42 § i lagen (1996:1059) om statsbudgeten skall regeringen om det finns risk för att ett beslutat tak för statens utgifter eller använda utgiftsramar kommer att överskridas, för att undvika detta, vidta sådana åtgärder som den har befogenhet till eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder. Utskottet anser att det vore olämpligt att riksdagen *nu* skulle hindra regeringen att vidta nödvändiga åtgärder, t.ex. inom utgiftsområde 6 – eller inom något annat utgiftsområde – om det behövs för att inte utgiftstaket skall överskridas. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motion Fö263 yrkande 3.

Under förutsättning av att riksdagen bifaller finansutskottets betänkande 2002/03:FiU1 *Utgiftsramar och beräkning av statsinkomsterna, m.m.* – såvitt avser utgiftsområde 6 Försvar och säkerhet mot sårbarhet – föreslår försvarsutskottet att riksdagen anvisar anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och säkerhet mot sårbarhet i enlighet med *bilaga 2* till detta betänkande.

Utskottet föreslår sålunda riksdagen att avslå motionerna Fö240 yrkandena 8 och 9, Fö255, Fö263 yrkandena 2–6 samt Fi232 yrkande 12.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003 (punkt 1) (fp)

av Heli Berg och Runar Patriksson (båda fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. a) Riksdagen beslutar om anslag inom utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet* för budgetåret 2003 i enlighet med utskottets förslag i bilaga 2 med de ändringar som framgår under rubriken Res. 1 (fp) i bilagan. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Fö240 yrkandena 8 och 9 samt 2002/03:Fi232 yrkande 12, bifaller delvis proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 18 och avslår motionerna 2002/03:Fö255 och 2002/03:Fö263 yrkandena 3–6.

Punkt 1. b–l = utskottet.

Ställningstagande

Folkpartiet liberalerna har länge framfört att det inkallas fler värnpliktiga till grundutbildning än vad som är motiverat för att upprätthålla kvaliteten och effektiviteten i organisationen. Vi har ansett att det har varit nödvändigt att successivt minska antalet värnpliktiga. Så har emellertid inte skett. För att upprätthålla balansen mellan behov och kvalitet bör antalet värnpliktiga under år 2003 minskas med en sådan omfattning som motsvarar en minskning av anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. med 500 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Därutöver menar vi att det utöver uppbundna materiel- och anläggningskostnader finns ett utrymme att minska anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling med 500 miljoner kronor utöver regeringens förslag för år 2003.

Folkpartiet liberalerna vill öka anslaget 7:1 Kustbevakningen med 70 miljoner kronor utöver regeringens förslag. De ökade resurserna bör användas till skärpt kontroll av efterlevnaden av fiskekvoterna och -metoderna. Ett system med miljölotsar bör även byggas upp.

Vi har ingen erinran mot förslagspunkt 1. b–l.

2. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003 (punkt 1) (kd)

av Erling Wälivaara (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. a) Riksdagen beslutar om anslag inom utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet* för budgetåret 2003 i enlighet med utskottets förslag i bilaga 2 med de ändringar som framgår under rubriken Res. 2 (kd) i bilagan. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/03:Fö255, bifaller delvis proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 18 samt avslår motionerna 2002/03:Fö240 yrkandena 8 och 9, 2002/03:Fi232 yrkande 12 och 2002/03:Fö263 yrkandena 3–6.

Punkt 1. b–l = utskottet.

Ställningstagande

Jag konstaterar att anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* har uppvisat ett stort anslagssparande och anser det därför befogat att tillfälligt minska anslaget under år 2003 med 250 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Det bör emellertid ökas de därpå följande två åren med 125 miljoner kronor respektive år. Detta skapar utrymme för en ökad och nödvändig satsning på förbandsverksamheten nästa budgetår.

Omorganiseringen av Försvarsmakten samt det av riksdagen beslutade utbildnings-, förbandsomsättnings- och beredskapssystemet kräver en förstärkning av utbildnings- och övningsverksamheten. Det är dessutom nödvändigt för att kunna upprätthålla Försvarsmaktens anpassningsförmåga, vilket är en av försvarspolitikens hörnstenar. En högre omfattning av förbandsverksamheten än vad som nu är möjligt är vidare en förutsättning för att förbanden skall kunna upprätthålla den operativa förmågan – inte minst i framtida stridsmiljöer. Mot den bakgrunden föreslår Kristdemokraterna att ytterligare 100 miljoner kronor avsätts under anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.* under år 2003.

För att långsiktigt kunna fullgöra fastställda uppgifter och möta större krav på internationell verksamhet, gränskontroll genom den operativa Schengenanslutningen och miljöräddningstjänst till sjöss bör Kustbevakningens resurser ökas. Kristdemokraterna avsätter därför 20 miljoner kronor utöver regeringens förslag för detta ändamål under anslaget 7:1 *Kustbevakningen*.

Jag har inget att invända mot förslagspunkt 1. b–l.

3. Förändrad anslagsstruktur (punkt 2) (m)

av Gunnar Hökmark, Rolf Gunnarsson och Karin Enström (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö263 yrkande 2 och avslår motionerna 2002/03:Fö240 yrkande 5 och 2002/03:Fö254 yrkande 15.

Ställningstagande

Såväl Riksdagens revisorer som Ekonomistyrningsverket har mycket kritiskt konstaterat brister i ledning, ansvar, dialog mellan regering och försvarsmyndigheterna. I kommittémotion 2001/02:Fö2633 (m) konstaterar vi att inriktningen av verksamheten och organisationens utformning måste vara tydlig för alla samt kunna följas upp. Den får således inte generaliseras utan skall anpassas till form och sammanhang i det enskilda fallet. Vi anser därför att sammanslagningen av anslagen 6:3–6:12 till ett enda anslag innebär en försämring av spårbarheten och ger regeringen full handlingsfrihet att avväga mellan skilda satsningar. Detta minskar riksdagens inflytande över det civila försvaret. Vi föreslår därför att den funktionella indelningen redovisas som anslagsposter inom anslaget 6:5 Civilt försvar.

4. Förändrad anslagsstruktur (punkt 2) (fp)

av Heli Berg och Runar Patriksson (båda fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö240 yrkande 5 och avslår motionerna 2002/03:Fö263 yrkande 2 och 2002/03:Fö254 yrkande 15.

Ställningstagande

Folkpartiet liberalerna avvisade vid budgetbehandlingen i december 2001 förslaget om ett samlat anslag för både fredsfrämjande truppinsatser och förbandsverksamhet och beredskap. Det riskerar att i för hög utsträckning suddas ut gränserna mellan dessa båda verksamheter inom totalförsvarsområdet. Inför försvarsbeslutet år 2004 kan det däremot vara rimligt att på allvar överväga i vilken utsträckning Sveriges förmåga till internationella insatser skall vara dimensionerande för det militära försvarets krigsorganisation, vilket hittills aldrig varit aktuellt. Redogörelsen i årets budgetproposition ger inte heller någon klarhet i förutsättningarna för tillräckligt omfattande internationella svenska insatser. Regeringen bör därför tills vidare återgå till att under ett särskilt anslag anvisa tillräckliga medel för att i normalfallet möjliggöra internationella insatser av storleksordningen 1 500 man.

5. Förändrad anslagsstruktur (punkt 2) (kd)

av Erling Wälivaara (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö254 yrkande 15 och avslår motionerna 2002/03:Fö263 yrkande 2 och 2002/03:Fö240 yrkande 5.

Ställningstagande

I budgetpropositionen för år 2002 beräknade regeringen ca 1,2 miljarder kronor för fredsfrämjande truppinsatser. I årets budgetproposition anger regeringen att man har för avsikt att bibehålla samma ambitionsnivå även under år 2003. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att regeringen tydligt i budgetpropositionerna under utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet redovisar fördelningen inom anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. så att det klart framgår hur stor del av anslaget som är beräknat för fredsfrämjande truppinsatser.

6. Inriktning för utbildning, planering m.m. (punkt 6) (m)

av Gunnar Hökmark, Rolf Gunnarsson och Karin Enström (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö260 yrkandena 5, 6 och 7 och avslår motionerna 2002/03:Fö215 yrkande 1 och 2002/03:Fö254 yrkandena 6, 7 och 11–13.

Ställningstagande

Moderata samlingspartiet betonar att behovet av militär styrka, trots en i dag positiv utveckling, inte får styras av kortsiktiga säkerhetspolitiska bedömningar. Skall Sverige kunna hävda sin suveränitet och bidra till internationell fred och säkerhet måste vi själva ha tillräckliga militära resurser. Detta är nödvändigt för att Sverige fullt ut skall kunna ge stöd åt gemensamma insatser för fred och säkerhet. Sverige bör sträva efter att vara en kompetent aktör och god partner på den internationella scenen, för att därmed kunna påverka utvecklingen. Vi anser därför att det behövs ett starkt försvar och en betydande militär förmåga för att kunna hantera kriser tillsammans med andra nationer. Mot den bakgrunden anser vi det vara oacceptabelt att försvarets och de enskilda förbandens förmåga att lösa sina uppgifter endast är knappt godtagbar. Ambitionerna måste enligt vår mening vara väsentligt högre. Utbild-

ningen av soldater, sjömän och befäl måste leda till en god förmåga att lösa Försvarsmaktens skilda uppgifter under så säkra former som möjligt. Den nationella försvarsförmågan bör motsvara Sveriges förmåga att delta i gemensamma insatser. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som sägs i motion Fö260 (m) om totalförsvarets utveckling.

Vi anser vidare att det är nödvändigt att så snart som möjligt åstadkomma det fullvärdiga stöd som är berättigat i de svåra situationer som våra förband måste behärska. Härav följer att utbildningen måste bli bättre och mer omfattande i sammansatta förband. Vidare måste den personliga skyddsutrustningen och sambandsmaterielen förbättras. Det handlar också om att ge förbanden modern materiel som är interoperabel i samverkan med andra nationer inom ramen för av FN, Nato och EU ledda insatser.

Vi föreslår därför att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om åtgärder för att åstadkomma det fullvärdiga stöd som är berättigat i de svåra situationer som våra förband måste kunna behärska i enlighet med vad som anförs i vår motion Fö260 (m).

Vi anser härutöver att den nödvändiga omställningen av försvaret skulle vara svår att genomföra även utan den reducering av försvarsanslagen som skedde vid försvarsbeslutet 2000. Försvaret måste ha en reell förmåga att kunna verka i olika situationer. Därför måste dels den omfattande avvecklingen av kompetens och materiel hejdas, dels utvecklingen av nya förmågor forceras. Mot den bakgrunden förordar vi att försvaret får utvecklas på samma ekonomiska nivå som under den senaste försvarsbeslutsperioden. Detta innebär att vissa av de moderna förband som nu successivt håller på att avvecklas i stället kan vidmakthållas. Över tiden bör dessa förband omstruktureras och försees med ny materiel. Vårt förslag innebär bl.a. en mer omfattande förbandsverksamhet, fler aktiva förband, ett större antal anställda samt investeringar i bl.a. lednings-, informations- och sambandssystem. Vi föreslår att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om förstärkning av det militära försvaret i närtid i enlighet med vad som anförs i vår motion Fö260 (m).

Vi yrkar således bifall till kommittémotion Fö260 (m) yrkandena 5, 6 och 7.

7. Inriktning för utbildning, planering m.m. (punkt 6) (kd)

av Erling Wälivaara (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö254 yrkandena 6 och 7 och 11–13 och avslår motionerna 2002/03:Fö260 yrkandena 5, 6 och 7 och 2002/03:Fö215 yrkande 1.

Ställningstagande

Kristdemokraterna anser att det viktigaste nu är att skapa balans mellan uppgifter och resurser för ett svenskt folkförankrat försvar. Detta skall kunna utgöra ett effektivt och flexibelt säkerhetspolitiskt instrument. Jag menar att bristen på praktisk övning – förbandsverksamhet – är ett av de allvarligaste problemen just nu inom totalförsvaret. Därför krävs en kontinuerlig förbandsverksamhet för att vidmakthålla och utveckla den grundläggande försvarsförmågan, grundberedskapen och anpassningsförmågan. Jag anser att övningsverksamheten måste säkerställas för att det skall vara möjligt att utveckla såväl officerarnas förmåga att leda förband på högre nivå som all personals förmåga att på ett godtagbart sätt fullgöra såväl i nationella som internationella åtaganden. Jag föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi anför i motion Fö254 (kd) om betydelsen av en grundläggande och kontinuerlig förbandsverksamhet.

Jag anser vidare att verksamheten skall kraftsamlas till att uppnå förmåga till strid i behovssammansatta operativa insatsstyrkor. Detta kräver en mycket god samverkansförmåga. Det är därför viktigt att samordna övningsverksamheten så att förbandsverksamheten alltmer inriktas mot övningar av operativt sammansatta insatsstyrkor.

De besparingar som vidtagits har medfört brister inom marinstridskrafterna. Förbandens kompetens och förmåga har som följd härav försämrats och materielunderhållet har fått stå tillbaka. Jag anser därför att åtgärder måste vidtas för att verksamheten inom marinstridskrafterna snarast skall återgå till en högre nivå.

Besparingarna har också lett till kraftiga reduktioner under senare år i flygstridskrafternas övningsverksamhet. Jag anser därför att snabba åtgärder behöver vidtas för att säkerställa flygstridskrafternas kompetens genom ökad övningsverksamhet och tryggad personaltillgång.

Jag kan också konstatera att de problem som sedan flera år har funnits vid helikopterförbanden ännu inte har åtgärdats. Krigsförbandens förmåga har inte ökat jämfört med föregående år. Jag anser därför att fortsatta åtgärder måste vidtas som säkerställer helikopterförbandens fälduglighet och tillgängligheten på helikoptrar.

Jag föreslår sammanfattningsvis att riksdagen bifaller motion Fö254 (kd) yrkandena 6, 7 och 11–13.

8. Operativa insatsledningen (punkt 8) (v)

av Berit Jóhannesson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö215 yrkande 5 och avslår proposition 2002/03:1 (utg.omr. 6) punkt 3.

Ställningstagande

Genom att ett antal regionala och taktiska staber har lagts ned och i och med övergången till Försvarsmaktens nya ledningsorganisation återfinns sedan den 1 juli 2000 huvuddelen av Försvarsmaktens högre yrkesofficerare inom Mälmarregionen. Det innebär ett betydande problem i och med att 75–80 % av förbanden och verksamheten finns ute i landet medan huvuddelen av de högre officerstjänsterna är lokaliserade till Mälmarregionen. Alltfler officerare vill kunna arbeta och göra karriär inom sitt geografiska område, nära sin bostadsort och sitt moderregemente och är inte beredda att flytta till Mälmarregionen för längre eller kortare tid. Den tid då statstjänstemän kunde förflyttas hur som helst mellan landsdelar är förbi.

Vänsterpartiets bedömning är att kompetensflykten från officersyrket skulle kunna minska i och med att det fanns fler högre officerstjänster ute i landet. Om man samtidigt har det framtida nätverksbaserade försvaret i åtanke, finns ytterligare argument för att utlokalisera ledningsfunktioner i framtiden.

Försvarsmakten anmälde i budgetunderlaget för år 2002 att en utlokalisering av delar av den centrala ledningen på ett bättre sätt skulle säkerställa en långsiktig försörjning av militär personal. Vänsterpartiet föreslog då i en motion att de marin-, flyg- och armétaktiska kommandona skulle utlokaliseras till andra delar av landet än Mälmarregionen. När utskottet behandlade budgetpropositionen för 2002 uttryckte utskottet enhälligt att regeringen i de fortsatta övervägandena även borde pröva en delad lokalisering av organisationsenheten. Regeringen framför i den nu föreliggande budgetpropositionen att det alltså finns starka principiella skäl för att ge huvuddelen av OPIL en samlad lokalisering. Regeringen uttalar i budgetpropositionen att ”en delad lokalisering till de nuvarande fyra platserna och delvis provisoriska lokaler som där disponeras ger inte möjlighet med ledning från skyddad plats”.

I Vänsterpartiets motion exemplifierade vi lokaliseringen med att det armétaktiska kommandot kunde placeras i t.ex. Skövde och det marintaktiska i Karlskrona. Då finns dessa kommandon i en militär miljö med goda möjligheter till såväl skydd som ledning av verksamheten.

Regeringen säger vidare att ”en delad lokalisering ger vidare inte samma möjlighet till rationalisering av vissa stabs- och betjäningfunktioner som en samlad lokalisering ger”.

Med en placering på ett väl fungerande regemente eller marinbas finns samordningsvinster att tillvarata lokalt. Argumentet att samutnyttja sambandsutrustning borde kunna ordnas med tanke på att Försvarsmakten går mot ett nätverksbaserat försvar samt att OPIL enligt förslaget skall bli en del av Högkvarteret. Den vinst man får genom att högre befäl i större utsträckning kan göra karriär inom sitt eget geografiska område är viktigt för såväl rekryteringen av officerare som utvecklingen för Försvarsmakten som helhet.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9. Helikopterverksamheten på Säve (punkt 10) (v)

av Berit Jóhannesson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö215 yrkande 4 och avslår motionerna 2002/03:Fö211 och 2002/03:Fö232.

Ställningstagande

Det har sedan flera år funnits planer på att bygga en ny helikopterhangar på Säve. Den gamla är i uselt skick och fungerar inte längre. Försvarmaktens helikoptrar får stå utomhus med risk för skador av väder och vind. Dessutom har personalen en mycket dålig arbetsmiljö. Den nya hangaren var planerad att sambrukas med polisen och den helikopterambulansverksamhet som genomförs enligt avtal med Västra Götalands län. Sambruk är samhällsekonomiskt betydelsefullt då skattebetalarnas medel används effektivt.

I stället för denna nya hangar diskuteras inom Försvarmakten reparation av den gamla hangaren. I en motion under 2002 påpekade Vänsterpartiet att detta av flera anledningar inte var någon bra lösning. Den är främst inte långsiktig. Om det blir reparation innebär det dessutom att andra byggnader också måste rustas upp för att få en fullgod funktion. Vi hävdade då att en ny hangar, med sambruk, innebär en investeringskostnad på ca 70–80 miljoner kronor. Sambruket skulle innebära att hyreskostnaderna delas och att landstinget och Rikspolisstyrelsen inte behöver uppföra egna lokaler. Dessutom blir arbetsmiljön bättre för Försvarmaktens personal – ett icke oväsentligt argument i syfte att få den kompetenta personalen att bli kvar inom Försvarmakten.

Bristen på positiva beslut från Försvarmakten har inneburit att Rikspolisstyrelsen tvingats besluta att bygga en egen hangar i närheten av Försvarmaktens område. Samordningen med annan statlig myndighet har på grund av bristande framförhållning och klokskap omöjliggjorts. Det är ett slöseri med skattebetalarnas pengar.

Problemen för Försvarmaktens personal och helikoptrar kvarstår dock, liksom kvarstår sambruksmöjlighet med Västra Götalands län.

En ny hangarbyggnad avsedd för såväl Försvarmakten som Västra Götalands läns behov beräknas kosta 60 miljoner kronor. Men å andra sidan kommer en ny hangar att innebära att totalkostnaden kan minskas från nuvarande 8 till 5–6 miljoner kronor. Dessutom får man givetvis som i det förra förslaget bättre arbetsmiljö och möjlighet att sköta helikoptrarna på ett bättre sätt, vilket är gynnsamt både för personal som materiel. Därför behöver resurser avdelas för denna investering. Kostnaden för denna åtgärd föreslås täckas genom omfördelning inom anslaget 6:1 Förbandsverksamhet.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10. Minröjning (punkt 12) (fp)

av Heli Berg och Runar Patriksson (båda fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö241 yrkandena 1, 2 och 4 och avslår motionerna 2002/03:Fö215 yrkande 3 och 2002/03:Fö271 yrkandena 2 och 5–9.

Ställningstagande

Regeringen har utarbetat en samlad syn på minröjning. Vi menar att trots denna samlade syn så är det fortfarande flera aspekter av det svenska agerandet inom minområdet som lämnar övrigt att önska. Sverige kan göra betydligt mer för att öka och förbättra engagemanget för en minfri värld. Detta gäller i synnerhet hur Sverige uppfyller sina åtaganden från den s.k. Ottawakonferensen.

Den internationella kampanjen mot landminor (ICBL) fokuserar på personminor. ICBL sägs ha uttryckt oro över att parter till Ottawakonventionen inte i tillräcklig utsträckning har uppmärksammat att fordonsminor med röjningsskydd som utlöses av en oavsiktlig handling är förbjudna enligt konventionen. Vi nöjer oss inte med att utrikesminister Anna Lindh har uttalat att de stridsvagnsminor med röjningsskydd som Sverige har är förenliga med Ottawakonventionen. Vi föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motion Fö241 (fp) anförs om att regeringen bör fatta beslut om att genomföra en *inventering av Sveriges förråd av fordonsminor försedda med röjningsskydd*.

Vidare föreslår vi att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i nämnda motion anförs om att Försvarsmakten bör *sammanställa en årlig redovisning* av hur många minor som använts i utbildning och tester av maskinell minröjningsutrustning.

Vi hävdar också att det är svårt att få fram relevanta uppgifter om Sveriges stöd till minröjningsprojekt. Sida har inte längre en särskild befattning för en s.k. minkoordinator. Regeringen bör därför snarast redovisa hur en förbättrad statistik över svenskt minröjningsbistånd skall åstadkommas. Ett sådant löfte har getts av biståndsministern. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att följa upp givna löften om *redovisning av svenska myndigheters stöd till minröjningsinsatser*.

11. Minröjning (punkt 12) (v)

av Berit Jóhannesson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö215 yrkande 3 och avslår motionerna 2002/03:Fö241 yrkandena 1, 2 och 4 och 2002/03:Fö271 yrkandena 2 och 5–9.

Ställningstagande

Inom de fredsbevarande och humanitära internationella insatserna har minröjning en stor betydelse. Sverige har spelat en viktig roll i arbetet för ett förbud mot s.k. antipersonella minor. Det finns även en stor kunskap inom detta område i landet.

Under återuppbyggnad av ett land efter en konflikt är minröjning av grundläggande betydelse för hur snabbt människor kan börja bruka jorden och klara sin försörjning.

För första gången på tio år minskar det samlade internationella biståndet till insatser mot personminor. Detta framgår av årsboken Landmine Monitor 2002. Detta är mycket oroväckande eftersom problemen med minor kvarstår. Trots förbud mot nya minutläggningar och den satsning på minröjning som hittills genomförts, inträffade det tillbud med minor inblandade i minst 69 stater under år 2001 och början av år 2002.

Den av regeringen framtagna samlade synen på minröjning är ett bra instrument för fortsatt svensk utveckling inom området. Ansvarsfördelningen har ju också klarlagts för att säkerställa en fortsatt utveckling av minröjningsverksamheten inom Försvarsmaktens och Räddningsverkets ansvarsområden. För att kunna förverkliga Försvarsmaktens planer inom området behövs en förstärkning specifikt för detta ändamål med 35 miljoner kronor per år.

Enligt uppgift har inte Sverige tillräckliga resurser för att kunna tillmötesgå internationella önskemål om hjälp med att oskadliggöra utlagda minor.

I budgetpropositionen är tonen mycket positiv till satsningar på minröjning. Det är bra. Men Sverige behöver förstärka utbildningen för värnpliktiga inom området. Ökade resurser behövs både inom anslaget för förbandsverksamhet, när det gäller utbildning samt inom anslaget fredsfrämjande truppinsatser, när det gäller operativ verksamhet internationellt. Likaså behövs det ökade ekonomiska möjligheter för inköp av materiel och annan utveckling inom området, investeringar som berör anslaget för materiel.

Försvarsmakten bör inom ovan nämnda anslagsområden prioritera verksamheter för minröjning.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12. Minröjning (punkt 12) (mp)

av Lars Ångström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö271 yrkandena 2 och 5–9 och avslår motionerna 2002/03:Fö215 yrkande 3 och 2002/03:Fö241 yrkandena 1, 2 och 4.

Ställningstagande

Som framgår av flerpartimotionen Fö271 (mp, fp, v) är den internationella situationen beträffande landminor långt ifrån tillfredsställande. Även om avtal har träffats om att förbjuda s.k. personminor och tre fjärdedelar av jordens stater skrivit under detta och även om miljontals minor förstörts och även om antalet minskade personer har minskat så återstår mycket arbete. Dessutom tycks mediernas och politikernas allt svalare intresse ha lett till att världens totala anslag till minröjning och andra minrelaterade aktiviteter minskar. Detta har i sin tur lett till att det blivit svårare för minröjningsorganisationer att finansiera nödvändiga minröjningsinsatser.

I maj 2002 presenterade regeringen en samlad syn på minhantering – en minpolicy. Jag anser att det är utmärkt att Sverige nu har fått ett policydokument som anger en inriktning för minröjningsverksamheten samt för hur en förbättrad samverkan mellan olika aktörer skall kunna uppnås. Vidare är det mycket positivt att Sverige, via Räddningsverket, äntligen får en operatör som kan bidra till FN:s minröjningssamordning och som dessutom kan leda minröjningsinsatser i drabbade stater. Jag är emellertid oroad över att *Räddningsverkets minröjningsbudget* kan komma att minska. Den borde i stället ökas, vilket riksdagen som sin mening borde ge regeringen till känna.

Jag hävdar vidare att det skulle underlätta om *Räddningsverkets beredskap för minröjning* hänfördes till anslag under politikområdet Totalförsvar och inte som nu till anslag under politikområdet Skydd mot beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Jag föreslår därför att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen med denna innebörd.

Den pågående omprioriteringen är till fördel för svenskt deltagande i fredsbevarande internationella insatser. Inom ramen för denna verksamhet har minröjning hög prioritet. Sedan den 1 juli 2000 är Swedec i Eksjö ett renodlat ammunitions- och minröjningscentrum för totalförsvaret. Swedecs resurser har sedan dess successivt förstärkts. Enligt min mening är det av stor vikt att Försvarsmakten fortsätter att *utöka sin satsning på Swedec* under de kommande åren, vilket riksdagen som sin mening borde ge regeringen tillkänna.

Jag känner oro för att Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) avsätter för små resurser för sin *minröjningsforskning*. Jag anser att denna FOI-forskning sammantaget befinner sig i ett allvarligt läge. Det därför viktigt att FOI får ekonomiska möjligheter att driva *minröjningsforskningen på åtminstone*

nuvarande nivå. Även detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Tillgången på s.k. minhundar har mycket stor betydelse. Jag känner stor oro för *minhundskompetensen* vid Hundskolan i Sollefteå. Denna kompetens bör inte skingras utan i stället tas till vara. Riksdagen bör uttala detta.

Det är mycket positivt att regeringen avser att inrätta en *interdepartemental arbetsgrupp* i Regeringskansliet och att denna grupp årligen till riksdagen skall lämna en redogörelse för Sveriges engagemang för minröjning. Arbetsgruppen bör snarast *utarbета ett åtgärdsprogram* för att upprätthålla och vidareutveckla den svenska kapaciteten och stödet inom minröjningsområdet, vilket riksdagen för regeringen som sin mening bör tillkännage.

13. Inriktning för materiell, anläggningar samt forskning och utveckling (punkt 13) (v, mp)

av Berit Jóhannesson (v) och Lars Ångström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö215 yrkande 2.

Ställningstagande

Riksdagen har beslutat en radikal omstrukturering av Försvarmakten. De verksamheter och den materiel som avsågs svara mot invasionshotet håller nu på att avvecklas. Dock existerar det materielbeställningar dimensionerade och avsedda för invasionsförsvaret som ännu inte levererats. Våra respektive partier har flera gånger i motioner föreslagit att regeringen skall tillsätta en arbetsgrupp för att se över icke levererade beställningar i syfte att behovsanpassa materielköpen. JAS 39 Gripen är det mest uppenbara exemplet på detta. Beställningen omfattar totalt 204 plan. Till dags dato har 120 plan levererats. De omförhandlingar som har skett har endast resulterat i en förlängning av leveranstiden. Det har deklarerats från både Försvarmakten och försvarsministern att Sveriges flygvapen kommer att få 40 plan som inte motsvarar behovet om alla beställda plan levereras. Kostnaden för de 40 plan som inte behövs uppgår till ca 20 miljarder. Dessutom kommer underhåll och drift av dessa plan att bli en belastning, oavsett om de används marginellt för att hålla dem i stand eller om de bara står i malpåse i en beredskapshangar.

Detta är ett enormt slöseri som drabbar både Försvarmakten och skattebetalarna. Regeringen föreslog i budgetpropositionen för år 2002 att 40 plan skulle få lov att hyras ut till andra länder. Riksdagen ställde sig bakom detta förslag. Vår uppfattning är att inför nästa försvarsbeslutsperiod ytterligare reduceringar av det militära försvarets resurser är både nödvändiga och möjliga att genomföra.

Eftersom materielanslaget utgör en stor del av det militära försvarets budgetram är det av stor vikt att så långt som möjligt reducera i detta anslag. Därför är det vår åsikt att regeringen skall tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att omförhandla JAS-beställningen i syfte att reducera densamma.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

14. Inriktningen för insatser (punkt 14) (m)

av Gunnar Hökmark, Rolf Gunnarsson och Karin Enström (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Fö260 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi delar inte regeringens syn att det går snabbt att återupprätta en stark svensk insatsförmåga. Vi menar att alltför många osäkerheter är förenade med anpassningsdoktrinen för att denna skall kunna tas till intäkt för uteblivna militära satsningar i dag. Varje första beslut om en anpassningsåtgärd är till sin natur reagerande. Sverige kommer därmed inte att vara ensamt om, eller ens först om, att förstärka den egna försvarsförmågan. Nationella hänsyn kommer att ha företräde framför omsorgen om andra stater.

Beslut om upprustning fattas sannolikt inom en tidrymd som är mindre än fem år. Under den tidsperioden är det svårt att organisera nya typer av förband och förmågor. Beslut om avveckling av förband och materiel måste därför föregås av en femårig behovsanalys.

Beredskap och möjlighet till anpassning bör kontinuerligt utvecklas i samklang med förändringarna i omvärlden. Denna utveckling bör utgöra ett viktigt ingångsvärde för riksdagens beslut om utvecklingen av totalförsvaret. Riksdagen bör därför årligen få en skrivelse där regeringen redogör för riskerna för stora påfrestningar på samhället inom fem år och efter tio år samt ett därpå baserat behov av förändringar av planerad utveckling.

Med stöd av det anförda föreslår vi att riksdagen bifaller motion Fö260 (m) yrkande 9.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003 (punkt 1) (m)

av Gunnar Hökmark, Rolf Gunnarsson och Karin Enström (alla m).

Den 4 december 2003 kommer en riksdagsmajoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister att fastställa ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och en beräkning av statens inkomster för 2003. Samtidigt beslutas om preliminära utgiftstak för år 2004.

Vårt budgetalternativ – med våra förslag till utgiftstak, anslagsfördelning och skatteförändringar – bör ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra. När riksdagens majoritet den 4 december beslutar om ramar för de olika utgiftsområdena, och därmed om en annan inriktning av politiken, deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 6.

Moderata samlingspartiets förslag till vilka försvarspolitiska åtgärder som nu bör vidtas redovisas i kommittémotion 2002/03:Fö263 (m). Vår analys och våra förslag innebär i korthet följande.

Effekterna av de besparingar som vidtagits i Försvarsmaktens förbandsverksamhet har lett till att Försvarsmakten inte förmår att nå upp till de högst måttliga ambitioner som har beslutats för beredskap och förnyelse. Regeringen ger i budgetpropositionen en mycket bra bild över de brister som besparingarna har gett upphov till.

Vi kan inte godta de risker som en alltför låg förmåga att klara de ställda uppgifterna innebär för soldater, sjömän och officerare när förbanden sätts in för försvar av Sverige eller i internationella operationer. Förbanden utbildas inte i erforderlig omfattning. Chefer och officerare får inte tillräcklig övning i praktisk förbandsledning. Inte heller uppnås den insatsberedskapsnivå som ligger till grund för beslutad förnyelse. En radikal förändring är nödvändig i närtid. Mer pengar behövs till förbandsverksamheten.

Det märkliga är dock att regeringen, och utskottsmajoriteten, anser att resultatet är godtagbart eftersom det säkerhetspolitiska läget är så gott. Det är enligt vår mening inte tillräckligt att förbandens förmåga att lösa sina uppgifter är på gränsen till det godtagbara – eller kanske i realiteten under gränsen. Den låga utbildningsnivån innebär för stora risker för de enskilda om förbanden behöver sättas in för försvar av Sverige, eller i internationella operationer. Ambitionen måste därför sättas väsentligt högre.

Försvarets nuvarande ekonomi är otillräcklig för att tillåta såväl insatsberedda förband och förband i internationella insatser som en rimlig långsiktig utveckling av försvaret. Även om man utgår från den låga ambitionsnivå som den nuvarande majoriteten beslutat om utbildas inte förbanden i tillräcklig omfattning. Därmed blir också beredskapsnivån för låg. Av detta skäl bör utgiftsområde 6 undantas från eventuellt utgiftsbegränsande åtgärder under budgetåret 2003.

Försvarmakten har till uppgift att ta ut förband, utbilda dem och hålla dem i beredskap för internationella insatser. Detta utgör en av Försvarmaktens huvuduppgifter. Därför bör också antalet förband som skall hållas i beredskap läggas fast. De resurser som åtgår för denna utbildning och beredskapshållning blir därmed förutsägbara. Däremot går det inte att från tid till annan förutsäga vilka och hur många förband som kommer att sättas in utomlands. Om detta beslutar dessutom riksdagen för varje särskilt fall. Därför bör kostnaderna för att sätta in utlandsstyrkan i fredsfrämjande truppinsatser inte finansieras inom utgiftsområde 6 Försvaret samt beredskap mot sårbarhet, utan inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Därmed kan man undvika att resurserna för Sveriges insatser för internationell fred och säkerhet kommer att finansieras på bekostnad av förbandsverksamheten, en verksamhet som är nödvändig för att skapa och upprätthålla förmågan att delta i just de fredsfrämjande truppinsatserna. Därför bör planeringen för internationella truppinsatser omvandlas till ett anslag som står till regeringens disposition och som enbart får utnyttjas i samband med insatser utomlands.

I ett andra steg gäller det att åstadkomma en säker och förutsägbar planering. Den långsiktiga planeringen bör syfta till att ge inriktning för personal- och materieförsörjningen samt vara utgångspunkt för den löpande verksamhetsinriktningen. Den årliga budgeteringen bör helt fokuseras på den verksamhet som skall genomföras under kommande år. Uppdelningen mellan anslagen till det militära försvaret bör således ändras. Resurser och verksamhet inom anslaget 6:1 Förbandsverksamhet m.m. bör vara de som behövs för att utbilda, underhålla och vidmakthålla de befintliga förbanden. Anslaget 6:2 Materiel m.m. bör vara investeringar för framtida förband och utgifter med långsiktiga bindningar.

Ingen av de funktioner som medverkar till säkerhetsarbetet kan ha en förmåga som enbart är godtagbar och knappast detta. Det måste ställas enhetliga krav på alla att kunna leva upp till dessa mål genom förbättrad verkan inom ramen för rimliga driftkostnader som är jämförbara med motsvarande inom andra områden. Det är mot denna bakgrund som vi förordar ett lägre anslag till det civila försvaret och Kustbevakningen.

Till skillnad från regeringen anser vi att det inte går snabbt att återupprätta en stark svensk försvarsförmåga i händelse av att situationen förvärras eller att behovet av att lösa ytterligare internationella uppgifter ökar. Alltför stora osäkerheter är förenade med anpassningsdoktrinen för att kunna in-teckna denna och på så sätt motivera uteblivna militära satsningar i dag. Enligt vår mening bör därför anslaget till utgiftsområdet liksom investeringarna inom

Försvarsmakten ökas i förhållande till regeringens förslag samtidigt som viss omfördelning inom utgiftsområdet från det civila till det militära försvaret sker.

2. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003 (punkt 1) (v)

av Berit Jóhannesson (v).

Kustbevakningen har en mycket bred och omfattande verksamhet och är ett viktigt instrument inom flera politikområden. Man har också visat att man klarar denna verksamhet med gott resultat hitintills.

Förutsättningarna för Kustbevakningen har förändrats både beroende på EU-medlemskapet och utvecklingen i länderna runt Östersjön. Dagens kustbevakning präglas av samarbete såväl med andra myndigheter i Sverige som med andra länders myndigheter. Detta samarbete är ju också en nödvändighet för att få en helhetssyn och för att resurser, kunskaper och kapacitet skall kunna användas på ett rationellt sätt.

De uppgifter som Kustbevakningen genomför, inte minst på det förebyggande området, har också mycket stor betydelse för Sveriges säkerhet i ett bredare perspektiv. Genom skarp verksamhet dagligen och genom regelbundna kontakter med internationella myndigheter, har man lyckats att börja bygga upp ett nätverk som smidigt – handläggare till handläggare – ger information och underlag för arbetet.

I och med att Sveriges havsgränser numera även utgör yttergränsen inom Schengen, ställer det höga krav på Kustbevakningens kvalitet och kapacitet. Schengenavtalet ställer som bekant mycket höga krav på åtgärder om Sverige skall leva upp till de åtaganden vi som nation har gjort.

Kustbevakningen har ansvar och befogenheter att i enlighet med Schengenavtalet utföra personkontroll till sjöss. Vid passerandet av svensk yttre gräns skall samtliga resande underkastas in- respektive utresekontroll.

I dagsläget har Kustbevakningen långt ifrån de materiella resurser som är nödvändiga för att på ett fullgott sätt kunna utföra alla de uppgifter som landet och internationella avtal ger myndigheten. Gammal och sliten materiel har blivit ett stort problem. Detta gäller såväl till havs som i luften. För att kunna utveckla sitt arbete på ett rationellt sätt behöver Kustbevakningen nya fartyg väl anpassade till verksamhetens behov. Dessutom erfordras en modifiering av ett stort antal fartyg, särskilt miljöskyddsflottan, samt en flygplanskapacitet värd namnet. Framgent finns även ett starkt behov av att Kustbevakningen får resurser att köpa in satellitövervakningsresurser.

I budgetmotionen för 2002 påtalade Vänsterpartiet dessa behov och föreslog därför ett resurstillskott till Kustbevakningen på 70 miljoner kronor fördelade på 3 år.

I den nu aktuella budgetpropositionen har regeringen, glädjande nog, sett Kustbevakningens akuta behov av ny behovsanpassad och modern materiel samt har avsatt en del medel för detta.

Vänsterpartiet ställer sig bakom denna utökade ambition för utvecklingen av Kustbevakningens budget och investeringsplan. Den motsvarar i stort den ambition Vänsterpartiet yrkade på i budgeten för 2002. Den ger en långsiktig signal till vilja för framtida investeringar. Men den förutsätter också att investeringarna fullföljs och att regeringen skjuter till ekonomiska medel till investeringar i nya fartyg och flygplan för sjöövervakning och miljöskydd.

3. Utgifterna m.m. inom utgiftsområde 6 för budgetåret 2003 (punkt 1) (mp)

av Lars Ångström (mp).

Det råder stor enighet om – såväl politiskt som i militärledningen – att det inte existerar något militärt invasionshot, varken nu eller under överskådlig framtid. Det är därför med tillfredsställelse Miljöpartiet konstaterat att regeringen och en riksdagsmajoritet numera delar vår uppfattning att även Sverige skall fortsätta att minska sina militärutgifter och fullfölja avvecklingen av invasionsförsvaret.

Trots detta innehåller den statsbudget som Miljöpartiet står bakom för år 2003 otidsenligt höga nivåer på militärutgifterna. Under år 2003 kommer vi att betala drygt 41 miljarder kronor av totalförsvarsbudgetens 43,5 miljarder till det militära försvaret.

Denna grova felprioritering av landets ekonomiska resurser är ett resultat av försvarssamarbetet mellan Centern och regeringen sedan 1996. Det var först i mars år 2000 som en riksdagsmajoritet beslutade om militära utgiftsminskningar och överföring av resurser till sjukvården, vilket Miljöpartiet krävt. Grunden för vårt regeringssamarbete har varit en respekt för tidigare fattade riksdagsbeslut och att därmed kunna acceptera att fullfölja inriktningen under denna försvarsbeslutsperiod t.o.m. år 2004. Miljöpartiets uppfattning är emellertid att det finns ett långt större utrymme för militära utgiftsminskningar i nästa försvarsbeslut.

4. Helikopterverksamheten på Säve (punkt 10) (fp)

av Heli Berg och Runar Patriksson (båda fp).

I samband med behandlingen av proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret uttalade Folkpartiet liberalerna att basering av marina förband och helikopterförband på västkusten skulle ”innebära bättre möjligheter såväl till deltagande i internationella övningar som till samverkan mellan försvarets helikoptrar och räddningstjänsten. Samma förhållande gäller givetvis inom övriga delar av Sverige, såväl på sydkusten som på Gotland och i Boden.”

Vidare uttalade Folkpartiet att det faktum att antalet helikoptrar som skall förnyas blivit för få ”får till följd att möjligheterna att permanent basera de nya helikoptrarna på fler än tre platser (Malmen, Berga och Boden enligt nuvarande planer) inte är möjlig. Med 25 eller fler helikoptrar som avsikten var från början, (och med en snabbare anskaffning) hade en bredare basering

möjliggjorts som av många skäl hade varit önskvärd." Vi står givetvis fast vid denna uppfattning.

5. Vissa ersättningar till totalförsvarspliktiga (punkt 15) (v)

av Berit Jóhannesson (v).

De förbättringar som beslutades av riksdagen och som genomfördes den 1 juli 2002 är ett bra första steg i syfte att ge de pliktiga en bättre ekonomiska situation i jämförelse med de ungdomar som studerar eller förvärvsarbetar.

Vänsterpartiet föreslår därför i nuläget ingen förändring av dessa områden. Dock finns sedan länge en orättvis och ologisk ersättning som borde förändras. Under tjänstgöring är de olika utbildningsanordnarna ansvariga för de totalförsvarspliktigas förplägnad. Vid lediga helger utgår en helgersättning som är menad att täcka utgifterna för alla måltider under dagen. Denna ersättning utgår med 25 kr per dag. Förplägnadsersättningen som betalas ut vid övningsuppehåll utgör 35 kr per dag. Om den pliktige tjänstgör utan att det finns tillgång till mat från utbildningsanordnaren utgår en ersättning med 95 kr per dag. Samma individ med samma matbehov får alltså olika summor i ersättning beroende av hur det rubriceras. Detta är ologiskt och orättvist. Det förutsätter att någon annan skall ställa upp. Vänsterpartiet anser att ersättningen bör förändras och bli enhetlig och utgå med 95 kr per dag oavsett vilken rubricering man använder. Regeringen bör få i uppdrag att utreda frågan och återkomma till riksdagen med förslag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För en stor del av den ersättning som de värnpliktiga får under en tjänstgöring tvingas de införskaffa hygienartiklar. Värnpliktiga har i dag en ersättning på 66 kr per dag. En vanlig månad med helgersättning får den totalförsvarspliktige en total inkomst runt 2 200 kr i månaden. Unga kvinnor måste köpa bindor, tamponger och andra hygienartiklar som de inte kan vara utan. De lokala bestämmelserna på förbanden tvingar de manliga värnpliktiga att vara helt slätrakade om de inte har skägg. Totalförsvarspliktiga har alltså utgifter för hygienartiklar som de inte har möjlighet att välja bort. Till detta kommer kostnader för tandkräm, tandborste, tvål, schampo m.m. Med tanke på ovanstående bör ett bidrag införas för att täcka de totalförsvarspliktigas utgifter för hygienartiklar. En ersättning på 100 kr per månad är rimlig för att täcka de utgifter totalförsvarspliktiga tvingas till för att sköta sin hygien.

Även om beslut i dessa ärenden ankommer på regeringen hade det varit av värde om riksdagen gett en positiv reaktion till regeringen vad gäller betydelsen av att de förbättringar som här beskrivits kunnat genomföras.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2002/03:1 utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet föreslår regeringen att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att 2003 utnyttja en kredit på högst 40 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger (avsnitt 3.5),
2. godkänner förslaget att lägga ned Livgardet och Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet och att inrätta Livgardet (avsnitt 3.8.4.1),
3. godkänner förslaget att lägga ned organisationsenheten Operativa insatsledningen (avsnitt 3.8.4.1),
4. godkänner förslaget till inriktning för verksamheten vid Muskö örlogsvarv (avsnitt 3.8.4.1),
5. godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarsmakten för perioden 2003–2005 (avsnitt 3.11.2),
6. bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling besluta om beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 71 600 000 000 kronor efter 2003 (avsnitt 3.11.2),
7. godkänner förslaget till investeringsplan för Civilt försvar för perioden 2003–2005 (avsnitt 3.11.5),
8. bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 6:5 Civilt försvar godkänna avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder och åtgärder för att motstå svåra påfrestningar på samhället i fred, som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 405 000 000 kronor efter 2003 (avsnitt 3.11.5),
9. bemyndigar regeringen att för 2003 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 660 000 000 kronor (avsnitt 3.11.5),
10. bemyndigar regeringen att för 2003 låta Socialstyrelsen disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 200 000 000 kronor (avsnitt 3.11.5),
11. fastställer avgiftsuttaget för teleberedskapsavgiften till högst 100 000 000 kronor under 2003 (avsnitt 3.11.5),
12. fastställer avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften till högst 250 000 000 kronor under 2003 (avsnitt 3.11.5),

13. bemyndigar regeringen att 2003 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 21 500 000 000 kronor för att tillgoda behovet av rörelsekapital (avsnitt 3.11.6),
14. godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2003–2005 (avsnitt 3.11.6),
15. godkänner förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2003–2005 (avsnitt 4.10.1),
16. bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 15 000 000 kronor efter 2003 (avsnitt 4.10.2),
17. godkänner förslaget till investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2003–2005 (avsnitt 4.10.4),
18. för 2003 anvisar anslagen under utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet enligt följande uppställning:

Belopp i tusental kronor

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag
6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	(ram)	21 281 565
6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	(ram)	19 163 960
6:3 Krisberedskapsmyndigheten	(ram)	140 048
6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar	(ram)	15 789
6:5 Civilt försvar	(ram)	1 908 562
6:6 Totalförsvarets pliktverk	(ram)	220 478
6:7 Försvarshögskolan	(ram)	32 039
6:8 Försvarets radioanstalt	(ram)	454 307
6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	(ram)	186 745
6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret	(obet.)	88 265
6:11 Nämnder m.m.	(ram)	7 095
7:1 Kustbevakningen	(ram)	548 053
7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	(ram)	25 000
7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst	(ram)	20 000
7:4 Samhällets skydd mot olyckor	(ram)	612 249
TOTAL		44 704 155

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:Fi232 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

12. Riksdagen anvisar för budgetåret 2003 anslagen under utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet enligt uppställningen i tabell 9:

<i>miljoner kronor</i>		2003	2004
UO06	Försvar samt beredskap mot sårbarhet	-930	-930
6:1	Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser	-500	-500
6:2	Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	-500	-500
7:1	Kustbevakningen	70	70

2002/03:Fö211 av Anita Sidén och Cecilia Magnusson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om helikopterdivisionen på Säve.

2002/03:Fö215 av Berit Jóhannesson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Försvarsmakten skall ges i uppdrag att redovisa reduceringsförmågan och dess effekter på Försvarsmaktens organisation.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall tillsätta en arbetsgrupp med syfte att omförhandla JAS-beställningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Försvarsmakten inom områdena förbandsverksamhet, fredsfrämjande verksamhet samt materielanslaget bör prioritera verksamheter för minröjning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att investera i en ny hangar på Säve helikopterbataljon och att finansieringen skall täckas genom omfördelning inom anslaget 6:1.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att ytterligare intensifiera arbetet med utlokaliseringen av delar av den centrala ledningen i syfte att öka andelen högre tjänster runt om i landet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en enhetlig förplägnadsersättning på 95 kr skall utgå till de totalförsvarspliktiga.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att värnpliktiga erhåller 100 kr i ersättning för hygienartiklar.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de i yrkandena 6 och 7 föreslagna ekonomiska förbättringarna finansieras inom anslagsområde 6:1.

2002/03:Fö220 av Lennart Hedquist m.fl. (m, fp, kd):

Riksdagen beslutar att med ändring av sitt beslut den 16 maj 2000 och regeringsbeslut i december 2001 att Flygstridsskolan, med en verksamhet som innefattar F 20:s verksamhet samt GFU och GTU, skall förläggas till Uppsala i princip i enlighet med regeringens förslag i proposition 2000/01:35 och med hänvisning till vad som anförs i motionen.

2002/03:Fö232 av Eva Flyborg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om helikopterverksamhet vid Säve.

2002/03:Fö237 av Krister Örnfjäder m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att behålla skogsbrandsflyget.

2002/03:Fö239 av Per-Olof Svensson och Raimo Pärssinen (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om finansieringen av skogsbrandsbevakning med flyg.

2002/03:Fö240 av Allan Widman m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att särskilja anslagen till Förbandsverksamhet och till Internationella insatser.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka anslagen till kustbevakningen.
9. Riksdagen beslutar om ändring i förhållande till regeringens förslag gällande anslagen under utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet enligt uppställning:

miljoner kronor

Anslag	Regeringens förslag	Anslagsförändringar
6:1 Förbandsverksamhet m.m.	21 282	-500
6:2 Materiel, anläggningar m.m.	19 164	-500
7:1 Kustbevakningen	548	+ 70
Summa för utgiftsområdet	44 704	-930

2002/03:Fö241 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör fatta beslut om att genomföra en inventering av Sveriges förråd av fordonsminor försedda med röjningsskydd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Försvarmakten bör sammanställa en årlig redovisning av hur många minor som använts i utbildning och tester av maskinell minröjningsutrustning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att följa upp givna löften om redovisning av svenska myndigheters stöd till minröjningsinsatser.

2002/03:Fö246 av Christer Skoog m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Muskövarvet.

2002/03:Fö249 av Lena Ek m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bibehållande och utveckling av skogsbrandsflyget.

2002/03:Fö254 av Erling Wälivaara m.fl. (kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samordna övningsverksamheten så att förbandsverksamheten alltmer kan inriktas mot övningar av operativt sammansatta insatsstyrkor.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av en grundläggande och kontinuerlig förbandsverksamhet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att åtgärder måste vidtas för att verksamheten inom marin-stridskrafterna snarast återgår till en högre nivå.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att säkerställa flygstridskrafternas kompetens.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fortsatta åtgärder måste vidtas som säkerställer helikopterförbandens fältduglighet och tillgänglighet på helikoptrar.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i propositioner tydligt redovisar fördelningen inom det nya anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. så att det klart framgår hur stor del av anslaget som är beräknat för fredsfrämjande truppinsatser.

2002/03:Fö255 av Erling Wälivaara m.fl. (kd):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet enligt uppställning:

tusental kronor

Anslag utg.omr. 6	Regeringens förslag	Anslags- förändring
6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser	21 281 565	+100 000
6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknik-utveckling	19 163 960	-250 000
7:1 Kustbevakningen	1 205 302	+20 000
Summa för utgiftsområdet	44 704 155	-130 000

2002/03:Fö260 av Gunnar Hökmark m.fl. (m):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om totalförsvarets utveckling.
- Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om åtgärder för att åstadkomma det fullvärdiga stöd som är berättigat i de svåra situationer som våra förband måste kunna behärska i enlighet med vad som anförs i motionen.
- Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om förstärkning av det militära försvaret i närtid i enlighet med vad som anförs i motionen.
- Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om anpassning av totalförsvaret inom en femårsperiod i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:Fö263 av Gunnar Hökmark m.fl. (m):

- Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om en uppdelning av anslaget 6:5 Civilt försvar i anslagsposter per funktion enligt vad i motionen anförs.
- Riksdagen beslutar att eventuella utgiftsbegränsningar för 2003 ej skall omfatta utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.
- Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om ett beredskapsanslag för fredsfrämjande insatser inom utgiftsområde 6 enligt vad i motionen anförs.
- Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om förändrat innehåll i anslagen under utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet enligt vad i motionen anförs.

6. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet enligt uppställning:

tusental kronor

Anslag	Budget 2003	förändring	Budget 2004	förändring
uo6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet	44 704 155	1 097 881	44 825 218	2 347 860
uo6 Exklusive fredsfrämjande truppinsatser	43 504 155	1 297 881	43 325 218	2 847 860
6:1 Förbandsverksamhet och beredskap	20 081 565	800 000	20 257 047	1 100 000
6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	19 163 960	1 100 000	18 671 238	2 400 000
6:3 Krisberedskapsmyndigheten	140 048	-40 000	143 143	-40 000
6:5 Civilt försvar	1 908 562	-510 093	1 955 102	-510 114
7:1 Kustbevakningen	548 053	-52 026	611 555	-102 026
uo6 6:1 Fredsfrämjande truppinsatser	1 200 000		1 500 000	
uo6 Beredskapsanslag, fredsfrämjande insatser		1 000 000		1 000 000

7. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag till investeringsplan för försvarsmakten medel enligt uppställning:

miljoner kronor

Investeringsplan	2003		2004		2005	
	Budget	Förändring	Beräknat	Förändring	Beräknat	Förändring
Materiel	17 621	1 100	17 807	2 400	18 301	3 400
Summa investeringar	18 879	1 100	18 990	2 400	19 984	3 400
Anslag	18 879	1 100	18 990	2 400	19 984	3 400
Summa finansiering	18 879	1 100	18 990	2 400	19 984	3 400

2002/03:Fö271 av Lars Ångström m.fl. (mp, fp, v):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Räddningsverkets minröjningsbudget inte bör reduceras utan snarare utökas.
- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Räddningsverkets minröjningsberedskap bör finansieras inom Räddningsverkets anslag för området Försvarspolitik och inte som i dagsläget inom området Skydd mot olyckor.
- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Försvarsmaktens satsning på minröjningsverksamhet, via Swedec, bör ökas ytterligare.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att FOI bör få ekonomiska möjligheter att åtminstone driva vidare sin minröjningsforskning på nuvarande nivå.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att minhundskapaciteten i Sollefteå inte bör skingras utan tillvaratas.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att den interdepartementala arbetsgruppen för minröjning snarast bör utarbeta åtgärdsprogram för att upprätthålla och vidareutveckla den svenska kapaciteten och stödet inom minröjningsområdet.

BILAGA 2Förslag till beslut om anslag inom
utgiftsområde 6

Anslag	Ansl.	Utskottets	Res 1 (fp)	Res 2 (kd)
(Belopp i tusental kronor)	typ	förslag		
6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	(ram)	21 281 565	-500 000	+100 000
6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	(ram)	19 163 960	-500 000	-250 000
6:3 Krisberedskapsmyndigheten	(ram)	140 048		
6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar	(ram)	15 789		
6:5 Civilt försvar	(ram)	1 908 562		
6:6 Totalförsvarets pliktverk	(ram)	220 478		
6:7 Försvarshögskolan	(ram)	32 039		
6:8 Försvarets radioanstalt	(ram)	454 307		
6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	(ram)	186 745		
6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret	(obet.)	88 265		
6:11 Nämnder m.m.	(ram)	7 095		
7:1 Kustbevakningen	(ram)	548 053	+70 000	+20 000
7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	(ram)	25 000		
7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst	(ram)	20 000		
7:4 Samhällets skydd mot olyckor	(ram)	612 249		
TOTAL		44 704 155	-930 000	-130 000